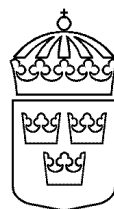

Riksdagens protokoll

1999/2000:59

Onsdagen den 2 februari

Protokoll
1999/2000:59

Kl. 09.00 – 15.17
16.00 – 16.18

---

1 § Utökning av antalet extra suppleanter i konstitutionsutskottet och bostadsutskottet

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, på begäran av Kristdemokraternas riksdagsgrupp, tillstyrkt att antalet suppleanter skulle utökas enligt följande:

från 21 till 22 i konstitutionsutskottet
från 18 till 19 i bostadsutskottet

Kammaren medgav dessa utökningar.

2 § Val av extra suppleanter i konstitutionsutskottet och bostadsutskottet

Företogs val av extra suppleant i konstitutionsutskottet och i bostadsutskottet.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleant i konstitutionsutskottet
Magda Ayoub (kd)

suppleant i bostadsutskottet
Annelie Enochson (kd)

3 § Anmälan om kompletteringsval till Europarådets svenska delegation

Förste vice talmannen meddelade att Kristdemokraternas riksdagsgrupp på grund av uppkommen vakans anmält Holger Gustafsson som ledamot i Europarådets svenska delegation.

4 § Meddelande om information från regeringen

Förste vice talmannen meddelade att *torsdagen den 3 februari omkring kl. 15.00* skulle miljöminister Kjell Larsson lämna information från mötet i Montreal om avtal för internationell handel för genmodifierade organismer (GMO).

5 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1999/2000:58 till skatteutskottet

6 § Riksdagsförvaltningens årsredovisning för verksamhetsåret 1998

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 1999/2000:KU8
Riksdagsförvaltningens årsredovisning för verksamhetsåret 1998 (redog. 1998/99:RFK1).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 15 §.)

7 § Justitieombudsmännens ämbetsberättelse vid riksmötet 1999/2000

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 1999/2000:KU9
Justitieombudsmännens ämbetsberättelse vid riksmötet 1999/2000 (redog. 1999/2000:JO1).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 15 §.)

8 § Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande 1999/2000:KU10

Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning (skr. 1998/99:75).

Anf. 1 PER UNCKEL (m):

Herr talman! Konstitutionsutskottet anmäler med dagens debatt höstens granskning av regeringsärendena till riksdagens kammare. Det betänkande som nu ska diskuteras är ett enigt betänkande och följs till våren av det granskningsbetänkande som man kanske i förstone kommer att tänka på när man reflekterar över konstitutionsutskottets granskningsuppgifter. Det betänkandet brukar också till följd av dess särskilda karaktär innehålla mer av kontroverser och olikartade bedömningar än det eniga betänkande som utskottet presenterar i dag. Icke förty finns det ett värde i den granskning av mer administrativ karaktär som utskottet ägnar höstsessionen åt. Jag ska i detta sammanhang peka på några olika ting som kan vara av intresse och som pekar framåt till möjligen ytterligare granskningsuppgifter.

Det första jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på är den granskning utskottet har gjort av Regeringskansliet såsom en myndighet, som Regeringskansliet har varit sedan ett par år tillbaka. Utskottet finner i sin granskning att vi har haft svårigheter att göra en riktig genomlysning av vilka effekter som reformen faktiskt har fått. I anslutning härtill anmäls emellertid en frågeställning som går lite längre i principiellt hänseende. Det är frågan i vilken utsträckning Regeringskansliet också ska vara skyldigt att rapportera sina resultat.

Den här frågan anknyter till en diskussion som just nu aktualiseras från många olika håll, nämligen kravet på redovisning i stort och resultatuppföljning av de politiskt fattade besluten. Utskottet konstaterar i denna del att det kan finnas anledning att återkomma för en mer principiell diskussion kring dessa frågor. Jag ber gärna att från mitt håll få understryka detta särskilt. Jag tror att det är ett värde i att politiken granskas, och granskas oberoende, och att resultat redovisas av den kvalitativa uppföljning av besluten som inte minst svenska folket har rätt att kräva.

En andra iakttagelse som utskottet gör i en annan del av betänkandet handlar om regeringens handhavande av de påpekanden som riksdagen faktiskt gör. Utskottet har gått igenom de riksdagsskrivelser som har sänts till regeringen med önskan eller besked om att åtgärder bör vidtas. Det visar sig då att en skrivelse har blivit liggande så länge som fem år. Ett enigt utskott konstaterar att detta är alldeles oefterrättligt. Ska det vara någon poäng med det samspel mellan regering och riksdag som författningen föreskriver förutsätter detta att regeringen utan onödigt dröjsmål länder sig de påpekanden som riksdagen gör till efterrättelse.

Ett tredje påpekande som finns skäl att aktualisera särskilt i den här diskussionen handlar om en ytterligare större fråga än den utskottet har granskat, nämligen utredningsväsendet. Det finns många som i den offentliga debatten i dag påpekar att det svenska utredningsväsendet till del

Prot.
1999/2000:59
2 februari

*Granskning av stats-
rådets tjänsteutövning
och regeringsärende-
nas handläggning*

är på väg att bli behäftat med kvalitetsbrister. Det noggranna utredande som är något av den svenska politikens och förvaltningens signum har fått ge vika för en typ av snabbutredningar som kan riskera att leda till att det politiska beslutet i slutändan har otillräcklig kvalitativ höjd.

Vad utskottet har tittat på är en speciell aspekt av detta, nämligen i vilken mån Regeringskansliet och utredningar tillämpar ett konventionellt remissförfarande eller om den möjlighet som har öppnats, nämligen s.k. remissmöten, utnyttjas i större utsträckning än vad som är sakligt och kvalitativt motiverat. Utskottet höjer ett varningens finger för att vi möjligen är på väg i en riktning då det konventionella remissförfarandet får ge vika för denna typ av mycket lapidariska behandlingar av kommande förslag. Utskottet understryker betydelsen av att den typ av remissmöten som nu sprider sig först och främst ska användas för intagande av kompletterande synpunkter och alltså inte ersätta det normala remissförfarandet till dem som kan ha anledning att lägga synpunkter i sak.

Ett fjärde område som utskottet har tittat på som kan förtjäna några ytterligare kommentarer är hur personalförsörjningen i Regeringskansliet egentligen ser ut. Det finns två påpekanden som jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på. Det ena är att regeringen inte riktigt förefaller att leva som den lär i frågan om jämställdhet mellan könen. Det visar sig att det vid rekryteringen till Regeringskansliet fortfarande är en majestätisk övervikt för det ena könet. De proklamationer som inte minst regeringen brukar omge sig med följs upp i blott ringa utsträckning i den praktiska verklighet som ändå dömer av åsikter och förhoppningar från de verkliga handlingarna.

Utskottet redovisar också – och det finns anledning att minnas detta till diskussionen under den kommande våren – en sammanställning av antalet politiska sakkunniga i Regeringskansliet. Det förefaller att finnas en tendens över tid att antalet politiska sakkunniga ökar. Sett tillsammans med åtminstone ett antagande som finns i somliga anmälningar till utskottet för vårgranskningen förenas detta med att antalet politiska utnämningar tillväxer också på myndighetsnivå. Det kan finnas skäl att med denna dubbla iakttagelse som utgångspunkt ställa sig som fråga huruvida den svenska förvaltningen som helhet håller på att bli mer politiserad. Om detta är sant, och vårens granskning får visa huruvida det är det, finns det skäl att på allvar ta upp en diskussion om hur den svenska förvaltningen är på väg att utvecklas.

Herr talman! Till slut finns i betänkandet också en diskussion om förhållandet mellan regering och riksdag när det gäller hanteringen av frågor med anknytning till Europeiska unionen. Detta är ett område som fortfarande är i en formativ process. Riksdagsutredningen sysselsätter sig med motsvarande frågeställningar. Utskottet understryker att om Europeiska unionen och samarbetet inom denna ska bli en levande del av det svenska folkstyret – och det finns skäl att önska detta med tanke på Europeiska unionens betydelse för Sverige – måste riksdagens involvering i de frågor som så småningom avgörs genom regeringens försorg i samarbete med övriga europeiska regeringar öka.

Utskottet understryker betydelsen av att riksdagens utskott tillsammans med Regeringskansliet finner former varigenom utskotten på ett långt tidigare stadium än vad som har varit tradition hittills deltar i utvecklandet av det som så småningom blir de svenska ståndpunkterna.

Med detta, herr talman, ber jag att få anmäla detta betänkande till riksdagens kammare.

Anf. 2 PÅR AXEL SAHLBERG (s):

Herr talman! Detta är ett enigt betänkande där vi fullgör det uppdrag som enligt våra grundlagar åligger KU, nämligen att å riksdagens vägnar hålla koll på regeringen. Vi gör det på hösten med ett arbete som mer handlar om den allmänna granskningen, medan vi på våren återkommer till den särskilda.

Jag tycker att det är ganska enkelt att se att det här betänkandet tar upp ett antal viktiga frågor som omfattar tre olika områden. Alla börjar på r, och det passar väl bra när riksdagen kollar regeringen.

Det första r:et handlar om redovisning av olika slag. Per Unckel var inne på frågan om hur resultatredovisningen kan se ut, dvs. dels att den ska se ut på något speciellt sätt, dels formen för denna redovisning. KU har återkommande diskuterat den här frågan, inte minst i samband med att regeringen blivit en myndighet, och avser att återkomma också i dialog med regeringen till hur detta arbete kan utvecklas.

Men där finns också redovisningen av frågor om jämlikhet och jämställdhet. Jag är inte riktigt säker på att Per Unckel menar att det var så majestätiskt som han talade om. Balansen finns totalt sett, men ju högre upp i hierarkierna man kommer, desto mer fortsätter männen att dominera. På liknande sätt är det på lönesidan. Även om utvecklingen över tid har varit rätt, släpar fortfarande kvinnorna efter. Jag håller med om att det är viktigt att, med den höga svansföring som regeringen med rätta har i frågan om jämställdhet, det också får ett allt tydligare genomslag i det egna arbetet.

Motsvarande gäller för den integration och den mångfald i vårt land som också behöver återspeglas i regeringens arbete. Också här finns ett utvecklat program, men det är alldeles rimligt att vi i KU och riksdagen ännu inte heller är nöjda med regeringen i det avseendet. Jag är ganska övertygad om att regeringen inte själv är nöjd med hur man lyckas spegla den mångfald och bredd som det svenska samhället representerar.

Det andra r:et handlar om remisserna. Där finns det några områden. Vi har bl.a. tittat på de utredningar och de texter som är utgivna under rubriken Departementsserien. Vi tycker att det är angeläget att man också här har en hög svansföring. Vi ska hävda den goda svenska modellen med vårt utredningssystem där man väl känner till vilka som har medverkat i olika utredningar. Man kan också gå tillbaka till dessa texter som får en viss auktoritativ verkan i olika sammanhang, också när det gäller lagstiftning.

Vi avser också att titta vidare på hur SOU-seriens material ska användas. Vi har t.ex. fått en lång rad SOU från Demokratiutredningen. Det är mycket intressanta texter som är författade av enskilda forskare och inte direkt auktoriserade i ett utredningssystem. Det är vällovligt material, men kanske ska man diskutera i vilken form det ska användas i det här sammanhanget. Vi kommer att återkomma till det.

Till detta hör också frågan om de skriftliga remisserna, urval av remissinstanser och frågan om behovet av och kanske begränsning av bruket av remissmöten. Dessa snabbar visserligen upp processerna, men de

Prot.
1999/2000:59
2 februari

---

*Granskning av stats-
rådets tjänsteutövning
och regeringsärendenas
handläggning*

kan också medföra att man inte riktigt får in den mångfald av åsikter som man skulle önska.

Det tredje området handlar om relationer. Det handlar om relationer till Lagrådet. Ett antal frågor har tagits upp i betänkandet. Det handlar om kritik där det varit bristande utredning. Det har varit otillräckligt genomarbetat. Det är också komplex i sammanhang med att det inte riktigt harmoniserar med övrig lagstiftning.

Här inser vi att det finns ett ganska stort område att titta på. Det är ganska många propositioner som har gått via Lagrådet. För några av dem finns det anledning att hissa varningsflagg när det gäller hur systemet används och när det gäller hur åsikterna från Lagrådet sedan kommer till uttryck i den slutliga produkten.

På samma sätt är det med beredningen av frågor som rör Europeiska unionen. I det här betänkandet riktar vi oss inte bara till regeringen med synpunkter på hur vi måste lära oss att fortsätta att bredda arbetet med beredningen av de olika frågor som hänger ihop med Europeiska unionen, utan vi gör också det lite märkliga att vi riktar oss till riksdagens egen utredning. En del av de här frågorna förfogar vi ju över själva här i riksdagen.

På samma sätt är det med relationerna till de frågor som går till europeiska domstolar. Där måste ansvaret i regeringen vara tydligt, dvs. vem som för talan och hur detta sedan kan följas upp.

Per Unckel har redan varit inne på frågan om riksdagens skrivelser. Relationen till riksdagen är kanske inte minst viktig i sammanhanget. Det är ju självklart för oss som riksdag att hävda att beslut som fattas här sedan ska genomföras. Om det sedan dyker upp skäl till att någonting behöver ändras, måste regeringen återkomma till riksdagen. Det finns ett par exempel där vi delar synpunkten att det är ganska graverande.

Herr talman! Jag skulle till sist vilja säga någonting om KU:s arbete. Jag tycker att det är oerhört värdefullt att vi nu på det här sättet gör en grundlig genomarbetning av de allmänna frågorna. Om några månader kommer vi tillbaka med de särskilda granskningsfrågorna. Jag tycker att vi i KU har anledning att ha en hög svansföring, precis som regeringen. Vi bör därför hävda vår roll och funktion. Därför vill jag citera Finanstidningen från i går. Statsvetaren Tommy Möller diskuterar KU och säger: "KU har visat sig ha svårigheter att lyfta sig över partipolitiken."

Det här granskningsbetänkandet avvisar hans synpunkter, men det är inte så tung argumentering. Om fyra månader blir den däremot tyngre. Då kan vi visa att vi på det här sättet upprätthåller såväl KU:s som riksdagens anseende.

Anf. 3 KENNETH KVIST (v):

Herr talman! Enligt min mening är det mycket bra att utskottet kan lägga fram ett enigt betänkande när det gäller granskningen. Det beror kanske på att det är den här allmänna granskningen med frågor som väckts av utskottets eget utmärkta kansli och diskuterats fram inom utskottet. Den särskilda granskningen, som behandlar anmälningar från olika ledamöter i riksdagen, har ju en tendens att bli mer polemisk.

Jag kan hålla med Pär Axel Sahlberg, även om jag inte vill ta så mycket ord som svans och svansviftning i min mun som han kanske gjorde i sitt anförande. Det är ju önskvärt om vi kan nå bra enighet också

i våra bedömningar när det gäller anmälningsärendena. Denna lite avspända ton som vi har haft när vi har gjort den här granskningen har ju icke desto mindre lett till en del viktiga och nödvändiga påpekanden om brister i regeringens och Regeringskansliets arbete.

Men eftersom vi här betonar bristerna kanske man också kan säga att det ändå är relativt små saker. Varje sak i sig är viktig, varje tendens vi påpekar är viktig. Men man kan ändå säga att tillståndet i den svenska regeringsapparaten är tämligen gott.

Däremot är det några frågor som vi särskilt lyfter fram. De har redan redovisats här av utskottets ordförande och också av Pär Axel Sahlberg. Jag vill i synnerhet peka på regeringens jämställdhetsarbete.

Det är en politiskt sett prioriterad fråga. Den beaktas. Den anförs i både teori och praktik, men den går trögt i den egna praktiken. Av dem med lägst befattning i Regeringskansliet utgör männen 20 % och kvinnorna 80 %. När det gäller chefstjänstemännen utgör männen 80 % och kvinnorna 20 %. Det är alltså en närmast linjär utveckling – ju högre tjänst, desto större andel män, ju lägre tjänst och lägre lön, desto större andel kvinnor. Förskjutningarna över tiden finns där, strävandena finns där säkert, men förändringarna är små.

Likadant är det med redovisningen av olika förslags inverkan på jämställdheten. Olika förslag träffar kvinnor och män på olika sätt. När det gäller olika utredningar och kommittéer säger kommittéförordningen att man bör beakta jämställdhetsfrågorna och se hur olika förslag slår ur ett jämställdhetsperspektiv.

Detta bör enligt konstitutionsutskottet också gälla för propositioner. Men en analys visar att jämställdhetsaspekter generöst räknat har tagits upp i bara 15 % av lämnade propositioner. Går vi sedan till dem som redovisar detta under en särskild rubrik och ger frågan en särskild analys är talet ännu mer blygsamt. På detta område måste regeringen skärpa sig.

Det har här pekats på resultatredovisning, som inte sker i Regeringskansliet. Vid omvandlingen av Regeringskansliet till en myndighet sade man att frågan om ett lämpligt redovisningssystem höll på att prövas. KU lät tidigare nöja sig med att ett resultatredovisningssystem var under utarbetande. Sedan fick man i år reda på att det inte kommer något resultatredovisningssystem. Det är nog som utskottet säger att ett sådant bör finnas, och det bör särskilt understrykas.

De båda föregående talarna har påpekat problemen med utredningsväsendet och remisserna. Det är också mycket viktigt. Vi har upplevt i den allmänna debatten att utredningsväsendet får en viss kritik. Man anar en viss degeneration. Det blir ett hastigare tempo och man hinner inte göra riktigt lika grundliga utredningar som tidigare.

Det gäller också remisserna. Systemet med att man tycks, åtminstone i någon ökad grad, ersätta skriftliga remisser med remissmöten är ju ett steg i samma lite olycksbådande riktning. Skriftliga remisser ger en möjlighet inte bara för dem man vänder sig till utan faktiskt för alla att komma in med synpunkter på olika förslag till regeringen. Däremot är ju inte fallet så när man anordnar remissmöten. Där är det bara den inbjudna kretsen som kan komma med synpunkter, och dessutom blir de inte heller redovisade ord för ord. Det är alltså viktigt för öppenheten, för möjligheten att påverka förslag och för beredningsarbetets kvalitet att man

Prot.
1999/2000:59
2 februari

*Granskning av stats-
rådets tjänsteutövning
och regeringsärendenas
handläggning*

värnar principen om skriftliga remisser. Sedan kan remissmöten, som utskottet påpekar, vara ett komplement.

Utskottet är, som sagt var, enigt i frågorna. Det finns anledning att återkomma till en del av dem. Talarna har ju förut tagit upp andra saker. De har tagit upp riksdagsskrivelserna och EU-frågornas hantering, där vi måste se till att riksdagen kommer in på ett tidigare stadium. Jag är helt enig med vad de föregående talarna har sagt och instämmer också i bifallsyrkandet till hemställan i utskottets betänkande.

Anf. 4 INGVAR SVENSSON (kd):

Herr talman! Som Pär Axel Sahlberg nämnde förs det en debatt om konstitutionsutskottets partipolitisering. Det här betänkandet jävar ju en del av det påståendet, och det är klart, som Pär Axel säger, att det kanske inte är ett så våldsamt test i den delen. Ser man på KU:s granskning i dess helhet kan man nog säga att det väldigt ofta är så att vi kommer fram till gemensamma bedömningar. Men det som uppmärksammas i den allmänna debatten är ju de kontroversiella frågorna, där givetvis partipolitiken nu och då slår igenom.

Varje granskningsbetänkande är ju för regeringen ett *memento mori* – kom ihåg att du är dödlig. Den viktigaste uppgiften för betänkandena är preventiv. Den viktigaste funktionen är kanske att man så att säga håller ett lyft finger mot regeringen: Akta er, för vi har koll på er!

Det är inte så lätt att komma som talare nr 4 i ett enigt betänkande. Alla viktiga synpunkter har i stort sett framförts av Pär Axel Sahlberg, Per Unkel och Kenneth Kvist. Det är viktiga frågeställningar om jämställdhetsarbete, om remissmöten osv. Jag vill bara speciellt peka på behovet av en aktiv information och ett samråd med utskotten i EU-frågorna. Regeringen sammanträder ju regelbundet med EU-nämnden. Man samråder och ger information till nämnden. Men när det gäller den övriga utskottsorganisationen är samrådet av mycket varierande kvalitet och frekvens. Det finns departement som är mycket duktiga och flitiga på att informera sina utskott i de här frågorna, och det finns, om man uttrycker det försiktigt, en del departement som inte är riktigt lika duktiga. Där behövs det en klar förbättring. Betänkandet pekar på detta ansvar för regeringen.

Anf. 5 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Herr talman! Även jag är bekymrad över den bristande jämställdheten i Regeringskansliet. KU konstaterar ju att förändringarna jämfört med föregående år är marginella i det här avseendet. Man har den traditionella pyramiden där kvinnorna utgör basnivån. Vidare finns det en lite blandad mellannivå, och i toppen finns männen. Vi kan konstatera att också Regeringskansliets kvinnor slår i glastaket.

Den här ojämna fördelningen är, som utskottet konstaterar, inte nöjaktig. För egen del hade jag gärna valt ett mycket starkare uttryck. Den är inte acceptabel mot bakgrund av att staten har ett särskilt ansvar som föregångare och förebild på jämställdhetsområdet.

Utskottet framhåller också bedömningen att chefsförsörjningen inom statsförvaltningen är avgörande för möjligheterna att uppnå jämställdhet, och det är helt riktigt. Därför har jag, herr talman, ställt frågor till de fyra kvinnliga statsråd som också är departementschefer. Det handlar om

jordbruksministern, justitieministern, kulturministern och utrikesministern. Jag har frågat dem vilka snabba och konkreta åtgärder de skulle vara beredda att vidta för att minska den ojämna könsfördelningen inom deras departement. Den drabbar ju framför allt deras medsystrar.

Jag riktade mina frågor till de kvinnliga statsråden för att se om jag av deras svar kunde läsa ut att de skulle känna ett starkare engagemang än sina manliga kolleger för att få fler kvinnor på chefsposter, men jag måste säga att jag inte kunde det. Jag hade säkert fått liknande svar från de manliga statsråden.

I det här avseendet tycks det alltså råda ett slags jämställdhet mellan de manliga och de kvinnliga statsråden. Men jag vill ändå ge en eloge till utrikesminister Anna Lindh. Hon nämner i sitt svar till mig att hon har verkat för att få en hög andel kvinnor som ordförande i olika arbetsgrupper under Sveriges ordförandeskap i EU:s ministerråd, och det är lovvärt.

Herr talman! Vi har i konstitutionsutskottet också i fortsättningen en mycket viktig uppgift i att granska regeringens sätt att arbeta, inte minst med jämställdhetsfrågorna.

Anf. 6 PER LAGER (mp):

Herr talman! Utskottet är enigt. Ändå känner vi oss föranlåtna att diskutera en del frågor, eftersom utskottet i det här betänkandet har gjort intressanta påpekanden.

När det gäller jämställdheten, som många tidigare har tagit upp, bör regeringen vara förebild och föregångare, men det är inte med det förhållande som råder i dag. Som flera har påpekat utgör kvinnorna 80 % av baspersonalen i Regeringskansliet medan de bara utgör 22 % av chefs-tjänstemännen.

Det här är inte på något sätt tillfredsställande, och det måste ganska snart ske en förändring. Detta syns tydligt i propositionsfloden. Som också tidigare nämnts är det bland de 285 propositioner som har lagts fram under den nu aktuella perioden bara i 15 % som man har tagit upp jämställdhetsaspekterna. I 1999 års budgetproposition har regeringen visserligen tagit upp jämställdhetsperspektivet inom utgiftsområdena, men inte inom alla. Inom sex utgiftsområden har man över huvud taget inte tagit upp det här perspektivet. Också det är anmärkningsvärt.

Även när det gäller integrationsfrågorna påpekas det att det måste ske en förändring. Den 1 juli 1999 tillsatte Regeringskansliet en partsgemensam arbetsgrupp för att främja de etniska och kulturella frågorna och mångfalden inom kansliet. Det var bara två månader efter det att den nya lagen mot etnisk diskriminering i arbetslivet trädde i kraft. Även i den här frågan bör regeringen vara föregångare. Vi måste få svar på hur regeringen tänker sig att arbetet ska bedrivas och på hur förändringen kommer att se ut.

Flera har varit inne på resultatinformationen. Det är helt enkelt så att vi i KU förväntar oss att få en sådan. Det svar som regeringen har gett är otillfredsställande.

Remissmöten är på sitt sätt bra, men enligt den svenska förvaltnings-traditionen är det det skriftliga remissförfarandet som gäller. Det får inte på grund av tidsbrist övergå till att mer och mer handla om just remissmöten. Vi har sett en viss ökning av sådana, och det är väldigt viktigt att

Prot.
1999/2000:59
2 februari

*Granskning av stats-
rådets tjänsteutövning
och regeringsärenden-
nas handläggning*

påpeka behovet av att det skriftliga remissförfarandet fortfar att vara den tunga och viktiga delen i den här processen.

När det gäller EU-frågor är det väldigt viktigt att påpeka att de ska komma in tidigt i riksdagens arbete. Man ska fortlöpande informera riksdagen, och riksdagen och regeringen ska kunna formulera ståndpunkter i ett tidigt skede. I en del frågor har det nu gått väldigt snabbt, och det känns inte tillfredsställande. Det måste göras någonting åt detta. Trots allt bör den folkvalda församlingen ha ett kraftigt inflytande på de svenska ståndpunkterna nere i Bryssel.

Jag skulle sammantaget, herr talman, vilja säga att vi, också med det här betänkandet, ser en steglös maktförskjutning åt regeringens sida. Jag vill mena att det har skett framför allt efter EU-inträdet och att vi här i den folkvalda riksdagen mer och mer förlorar vårt inflytande. Sverige krymper, och jag menar att också riksdagens makt gör det. Jag undrar till slut om detta är vad folket hade förväntat sig av EU-medlemskapet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 15 §.)

Processrättsliga frågor

9 § Processrättsliga frågor

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 1999/2000:JuU4
Processrättsliga frågor.

Anf. 7 ANDERS G HÖGMARK (m):

Herr talman! Till det här betänkandet om processrättsliga frågor har moderaterna fogat fem reservationer. En del av de reservationerna avspeglar gamla kända moderata ståndpunkter. Den första punkt som det kan finnas anledning att uppehålla sig vid gäller specialdomstolarna. Vi har från moderaterna under lång tid drivit uppfattningen att specialdomstolarna så långt det är möjligt bör reduceras och avskaffas. De frågor som vi i dag behandlar går in under de allmänna domstolarna. Det är viktigt att man använder och drar nytta av den specialkompetens som under åren har utvecklats inom specialdomstolarna. Vi menar att det är angeläget att regeringen snarast återkommer till riksdagen med förslag om att på detta sätt reducera specialdomstolarnas antal och föra in dem under de allmänna domstolarna.

En annan ståndpunkt som är välkänd är att i kampen mot narkotikan – som jag brukar uttrycka det: narkotikalangarna, dödens kurirer – är det viktigt att polisen bl.a. har tillgång till alla möjliga effektiva medel. Det är ett välkänt faktum att när det gäller att jaga dessa knarklangare i handeln med narkotika så saknar polisen i flera fall möjligheter till effektiv och säker bevissäkring. Då menar vi att det bör finnas möjligheter för polisen att använda kräkmedel under medicinsk sakkunskap, alltså tvångsmedicinera på mycket goda grunder misstänkta knarklangare, och på det sättet säkra bevis för deras dödsbringande verksamhet.

Vi är mycket medvetna, herr talman, om att detta är ett allvarligt ingrepp i den personliga integriteten. Det är ingen tvekan om detta. Det är därför vi kräver att medicinsk sakkunskap givetvis ska biträda polisen.

Självfallet ska detta också göras på mycket goda grunder och då det finns starka misstankar.

Mot den bakgrunden menar vi att regeringen nu bör sluta fundera över om man ska göra si eller så, utan återkomma till riksdagen med konkreta förslag med denna innebörd.

En tredje reservation tar upp en mycket känslig och viktig fråga, nämligen förhör med barn. Det är alldeles uppenbart att barn vid polisförhör är i ett mycket utsatt läge. Det har då varit viktigt för lagstiftaren att kringgärda dessa förhör med mycket ordentliga regler för att barnen ska utsättas minimalt för påfrestningar. Det är nog påfrestande ändå, hur man än utför dessa förhör. Det finns då en bestämmelse, 17 § i förundersökningskungörelsen, som säger att sådana här förhör i princip ska hållas vid bara ett enda tillfälle.

Vi tycker att utformningen av den här regeln är väl rigid. Det kan finnas skäl och situationer då det är så. Vi har fått mycket klara belägg för detta när vi lyssnat på människorna utifrån fältet som biträder och utför dessa maktpåliggande och ansvarsfulla förhör, att ibland är det faktiskt bättre att kunna dela upp dessa förhör på ett antal tillfällen, just för att inte barnen ska utsättas för stress. Det tar ofta lång tid innan man kommer in i en förhørs- eller samtalston och miljö som gör att barnen kan öppna sig, ofta efter mycket traumatiska upplevelser. Därför menar vi att man borde öppna i den här 17 §. Det viktigaste är ju egentligen att man får fram sanningen och att barnens bästa tillgodoses, och det gör det oftast, herr talman, när sanningen kommer fram.

Man kan ju faktiskt tänka sig situationer då man känner sig bunden, alltför bunden, av den här bestämmelsen om att förhöret ska ske vid ett enda tillfälle och därmed inte får det klimat och den ro som gör att man får fram sanningen. Och en utebliven eller icke fullkomlig sanning kan ju innebära att barnet sedan framöver mår ännu sämre med det rättsutslag som då kan komma till stånd. Därför vill vi att regeringen kommer till riksdagen med förslag om ändringar med den innebörden. Jag tror att det finns en genuin enighet, oaktat att man inte har reserverat sig på den här punkten, om att det är kolossalt viktigt att på alla sätt se till att barnens rätt och barnens ve och väl sätts i fokus, och då är det, herr talman, väldigt viktigt att man får möjligheter att föra förhör som gör att de faktiska omständigheterna, så nära man kan komma sanningen, också uppdagas i dessa förhör. Det är bakgrunden till ställningstagandet i den reservationen.

I reservation 7 har vi en uppfattning om forumregler vid skadestånd på grund av felaktig myndighetsutövning. Dessa forumregler, om var man ska väcka talan, är faktiskt ganska komplicerade. Det ger även majoriteten i utskottet uttryck för, men man vill inte gå så långt att man vill ändra de här reglerna och att regeringen ska återkomma med förslag. Vi tycker att det finns klara exempel på och risker för att den svåröverskådlig som finns över i vilket forum skadeståndstalan ska föras i olika situationer kan innebära att enskilda individer lider allvarliga rättsförluster, och det kan inte vara rimligt i en rättsstat. Av detta skäl finns reservation 7.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag ta upp en mycket välkänd ståndpunkt, nämligen att det är ett oskick med inställda förhandlingar vid domstol. Det kan alla hålla med om. Alla i salen här – åtminstone leda-

Prot.

1999/2000:59

2 februari

Processrättsliga frågor

möterna av justitieutskottet, och det är väl merparten förmodar jag – är mycket väl medvetna om att det innebär stora kostnader med de inställda förhandlingarna. Personer dyker helt enkelt inte upp. Vittnen är inkallade och har kanske rest långt. Justitieutskottet var i Västerbotten i förgår och fick reda på att det finns vittnen som får ägna en eller annan dag, kanske två dagar, åt att resa *till* domstolen, och där får reda på att förhandlingen är uppskjuten och får åka hem. Det är alltså inte bara en strikt budgetmässig kostnad för rättsväsendet utan innebär ju också stora merkostnader och besvär för olika andra medverkande, exempelvis vittnen.

Vi menar då här att man ska kunna meddela tredskodom i brottmål. Sedan kan självfallet gärningsmannen få sin rätt prövad i sak genom återvinning. Vi menar att det är väldigt angeläget, och det är ett krav som vi upprepat vid flera tillfällen, att man utöver de åtgärder som har vidtagits – det är viktigt att understryka att det har vidtagits ett antal åtgärder för att reducera antalet inställda mål – på alla sätt finner former för att reducera antalet inställda mål när rättsväsendet går på knä med bristande resurser.

Därmed, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation nr 2, men självfallet ställer jag mig bakom samtliga reservationer som vi har anmält i detta betänkande.

Anf. 8 INGEMAR VÄNERLÖV (kd):

Herr talman! Vi kristdemokrater delar utskottsmajoritetens uppfattning på flera områden när det gäller betänkandet JuU4 om processrättsliga frågor, som har sin grund i motioner från den allmänna motionstiden 1999. Jag ämnar ta upp några punkter där vi inte är helt överens med majoriteten.

Beträffande momentet ”Förhör med barn” anser vi att 17 § i förundersökningskungörelsen bör ändras med syfte att förbättra polisens förutsättningar att hålla förhör med barn. I dag är grundregeln att förhör bör äga rum endast en gång. Dock finns möjligheten att hålla flera förhör om det bedöms lämpligt med hänsyn till den som förhörs.

Av betänkandet framgår att Riksåklagaren förra året behandlade frågan om förhör med barn under förundersökning i promemorian *Förundersökning vid sexuella övergrepp mot barn* (RÅ-PM 1999:01). Där pekar Riksåklagaren på att det finns ett antal skäl att hålla mer än ett förhör med barnet. I betänkandet radas flera dylika tunga skäl upp. Det heter bl.a.:

- ”Ett långt förhör är tröttande för ett litet barn.
- En social kontakt måste upprättas mellan förhørsledaren och barnet.
- Kontrollfrågor behöver ställas för att bedöma tilltron till barnets uppgifter. Har motstridiga uppgifter framkommit under utredningen, är det viktigt att ett kompletterande förhör hålls.
- Det kan ibland vara nödvändigt att besöka platsen där en händelse ägde rum och där genomföra ett förhör.
- Försvaren eller den misstänkte skall beredas tillfälle att via förhørsledaren ställa frågor till barnet.

- Förhørsledaren kan behöva kontrollera att en målsägandes uppgifter står fast.”

Samtidigt som utskottsmajoriteten är medveten om ovan nämnda skäl som talar för mer än ett förhör konstaterar man att nuvarande bestämmelse ger ett visst utrymme för att hålla mer än ett förhör. Herr talman, mot bakgrund av de skäl som Riksåklagaren för fram i sin promemoria anser vi att det inte är tillräckligt med, som majoriteten uttrycker det, ett ”visst” utrymme. Nämnda paragraf bör ändras så att dess andemening blir att flera förhör får hållas, men att dessa i möjligaste mån bör begränsas till antalet.

När det gäller momentet ”Forum vid skadeståndskrav på grund av felaktig myndighetsutövning” anser vi att reglerna snarast bör ses över eftersom nuvarande regler om forum vid talan mot staten på grund av fel eller försummelse i myndighetsutövning kan leda till rättsförluster för käranden. Gällande forumregler kan innebära att rätten till skadestånd vid s.k. kumulerade fel ej kan prövas vid domstol på en gång eftersom inte alla av de försumliga myndigheterna faller under en och samma regel. Eftersom regler saknas som gör det möjligt att gemensamt handlägga mål som ska tas upp i olika domstolar måste den domstol som får in en ansökan om stämning avvisa talan till den del man ej är behörig att pröva frågan som första instans. Det innebär i sin tur att ingen annan domstol heller är behörig att pröva hela talan, vilket är djupt otillfredsställande.

Herr talman! Det är i och för sig bra att Justitiekanslern före årsskiftet ämnar inkomma till Regeringskansliet med en promemoria i ämnet. Men dessvärre har det nu fått till följd att utskottsmajoriteten väljer att ligga lågt och avstå från att ta initiativ, trots att man är medveten om problemen. Enligt det betänkande som majoriteten nu står bakom har Justitiekanslern redan uppmärksammat problematiken. Det gjordes i Justitiekanslerns remissyttrande över betänkandet *Det allmännas skadeståndsansvar vid överträdelse av EG-regler* (SOU 1997:194). Där ifrågasatte Justitiekanslern om inte den nuvarande ordningen innebar att det ibland blev omöjligt eller i vart fall ytterligt svårt för den enskilde att komma till sin rätt när flera myndigheters åtgärder i samverkan hade orsakat en skada. Majoriteten skriver att det av Justitiekanslerns remissyttrande framgår att den gällande lagstiftningen rörande talan mot staten för fel eller försummelse vid myndighetsutövning i vissa fall kan vålla svårigheter för käranden.

Herr talman! Uppenbarligen finns här brister som måste rättas till. För de enskilda personer som redan är drabbade och för dem som kommer att drabbas är det bara att beklaga de tempoförluster som uppstår när varken regering eller utskottsmajoritet tar några initiativ i frågan. Man kan fundera över varför inte Regeringskansliet agerade när man för ett par år sedan tog del av Justitiekanslerns ovan nämnda remissyttrande. Hade man skridit till verket då borde denna uppenbara brist i gällande regler kunnat vara åtgärdad nu. Nu tar det förmodligen ett eller annat år innan Justitiekanslerns promemoria är klar och sedan ytterligare ett eller annat år innan en lagändring kan komma till stånd för undanröjande av de svårigheter, som alla är medvetna om, som kan drabba enskilda personer som

Prot.
1999/2000:59
2 februari

Processrättsliga frågor

väcker talan mot staten därför att de vållats skada genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning.

Herr talman! Alla inställda huvudförhandlingar i brottmål utgör ett stort problem inom domstolsväsendet. Det är inte bara slöseri med resurser, utan det drabbar också brottsoffren. Detta ämne behandlades även förra året i betänkandet 1998/99:JuU1. Då vidhöll utskottet tidigare uttalanden som i huvudsak gick ut på att utskottet ser med stark oro på problemet med inställda förhandlingar. Utskottet underströk också vikten av att regeringen tar erforderliga initiativ i ämnet.

Ett sådant initiativ skulle kunna vara att domstolen ges möjlighet att avkunna dom i den åtalades frånvaro – med andra ord att tillämpa tredskodom även i brottmål. Möjlighet att överklaga genom att söka återvinning tryggar rättssäkerheten. En tredskodom skulle förmodligen öka benägenheten hos den dömda att inställa sig till en ny förhandling.

Herr talman! Vi kristdemokrater står givetvis bakom de motioner där vi finns med, men för att måna om tiden nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation nr 7.

Anf. 9 SIW PERSSON (fp):

Herr talman! Folkpartiet har aldrig gillat specialdomstolar. Vi menar att det i Sverige ska vara på det sättet att de allmänna domstolarna ska ha en så bra kompetens att de ska kunna ta hand om det som händer. Särskilt viktigt tycker vi att det är att man avskaffar Marknadsdomstolen, som till väldigt höga kostnader klarar av väldigt få ärenden. Därför är vi med på en reservation där vi säger att specialdomstolarna ska bort. Naturligtvis ska vi se till att man har kvar deras kompetens, men den ska föras över till de allmänna domstolarna.

Vi vet i dag att det är väldigt många av internerna som har psykiska problem, men vi vet också att det är väldigt sällan som de får den hjälp som de borde ha, dvs. adekvat psykologisk hjälp – främst rättspsykologi. Därför trycker vi i Folkpartiet på att det måste bli en ändring så att man får ekonomiska resurser, men också så att man på institutionerna inom rättsväsendet verkligen ser till att samarbeta och jobba med dem som kan detta.

Tyvärr händer det alltför ofta att barn blir utsatta för övergrepp. Då måste man förhöra dem så att man får fast gärningsmannen. En gång bestämde man för att skydda barnet att man inte skulle hålla på och förhöra och förhöra igen och göra det svårare för dem att klara sig igenom alltihop. Men det har blivit en björntjänst. Det är minsann inte så lätt att vara barn och tillsammans med vuxna klara av en svår situation.

Därför säger vi i Folkpartiet, som flera andra partier, att man måste kunna förhöra flera gånger när det behövs för att man ska få en så bra utredning som möjligt. De rigida reglerna får inte vara sådana att de är ett handikapp när det gäller att hjälpa utsatta barn.

Det händer att myndigheter gör fel – felaktig myndighetsutövning – både när det gäller barn och andra. I Sverige får man tyvärr inte ersättning för den rättsförlust som man utsatts för, som det heter. Då säger vi i Folkpartiet att det måste bli en ändring. Är det så att myndigheterna gör fel ska man få ersättning för den förlust som man har blivit utsatt för.

Visserligen säger JK att han ska titta på detta och komma med en promemoria och det är naturligtvis bra, men då går det ytterligare tid. Vi

menar att det är brådskande. Det är väldigt viktigt ur rättssäkerhetssynpunkt men också ur rättstrygghetssynpunkt.

Många gånger har vi, herr talman, diskuterat i justitieutskottet vad vi ska göra för att få folk att komma till huvudförhandlingarna i brottmål. Det är ett väldigt allvarligt hot mot rättssäkerheten och hela rättssystemet att de helt enkelt struntar i att komma. Kanske kan det bli så att vi inför s.k. tredsdom när de trilskas. Därför står vi också bakom den reservationen.

Vi har också ett särskilt yttrande när det gäller kameraövervakning i taxibilar. Det är så i dag, med den alltmer utvidgade kameraövervakningen, att det snart bara är fru Svensson och taxichauffören man kan råna, för de är de enda som har kontanta medel som man kan komma åt. Jag har väldigt svårt för att förstå att det är mer integritetskränkande med en kamera i en taxibil än med en kamera i en spårvagn, men så är det.

Nu håller man på och tittar på reglerna, och ärendet går den vanliga gången ända upp till Högsta domstolen. Då säger vi i Folkpartiet: Låt oss vänta och se om lagen håller. Håller den inte kommer vi tillbaka med ett lagförslag.

Till sist, herr talman, har vi den reservation som jag vill yrka bifall till, dvs. reservation 3 under mom. 7 om Advokatsamfundets disciplinnämnd. Vi vet att Sverige är ett land där det allmänna har väldigt stor makt och fattar väldigt många beslut som berör oss. Då är det väldigt viktigt att ni eller jag, eller vem det nu kan vara, vet att en advokat som man anlitar när det händer något inte är i beroendeställning. Därför är Folkpartiet emot att Advokatsamfundets disciplinnämnd ska urvattnas och att fler offentliga företrädare går in där. Vi menar att det är väldigt viktigt att de som jobbar enligt god advokatsed, dvs. advokater som mot betalning hjälper oss att försvara oss, ska klara av det. Det ska inte vara f.d. statsråd, f.d. rådmän, f.d. domare eller f.d. riksdagsledamöter. Det är viktigt att Advokatkommitténs förslag om ändrad sammansättning inte genomförs.

Därför, herr talman, vill jag till sist för att understryka vikten av detta yrka bifall till reservation 3 under mom. 7. Naturligtvis står vi bakom de andra reservationerna också.

Anf. 10 KIA ANDREASSON (mp):

Herr talman! Miljöpartiet vill i reservation 1 göra ett tillkännagivande till regeringen om att rätten till domstolsprövning inte får urholkas. Vi har sedan den förra mandatperioden sett hur detta har skett. Vi var, trots att Miljöpartiet protesterade, med när rättshjälpslagstiftningen förändrades och sammankopplades med försäkringar. Vi motarbetade med framgång regeringens förslag om obligatoriskt prövningstillstånd när det gäller hovrätten. Och vi har noterat den ökade användningen av krav på prövningstillstånd vid talan till Kammarrätten; avslag motiveras inte ens en gång. Det handlar också om slopandet av rätten att överklaga socialtjänstens beslut.

Inskränkningarna i domstolsprövningarna drabbar särskilt utsatta grupper i samhället, såsom missbrukare, psykiskt sjuka eller andra som har hamnat i en svår levnadssituation. Rättssäkerheten ska i praktiken inte vara lika med pengar. Det är viktigt att rätten till domstolsprövning hålls intakt och inte stegvis nedmonteras.

Prot.

1999/2000:59

2 februari

Processrättsliga frågor

Socialtjänstutredningen har nu föreslagit att man ska återinföra rätten att överklaga alla beslut i socialtjänsten. I majoriteten av remissvaren håller man med. Och vi hoppas att det blir en förändring i det avseendet.

Frågan om hur förhör med barn ska utföras har nysst uppkommit som diskussionsämne i justitieutskottet. Jag kan hålla med om argumentet att det kanske är en för snäv lagstiftning, så att poliserna och åklagarna känner en begränsning när det gäller hur man ska förhöra barn. Inte minst är det en ny förhörsteknik, vilket är väldigt viktigt. Och personer har utbildats inom detta område.

Frågan är svår, eftersom den gäller barn. Justitieutskottet besökte Brottsoffermyndigheten i går. Då fick vi reda på att det pågår en djupare studie av detta. Jag sitter i Sexualbrottskommittén, där frågan också har kommit upp. Vi diskuterar den. Det gäller likaså Barnmisshandelsutredningen. Jag tycker att det är bra att detta får ha sin gång, så att det blir en djup studie. Då vet vi att vi också kan ha den restriktionen att det ska vara utbildad personal för de här samtalen. Jag tror nog att det inom kort kommer att bli en förändring.

Vi har haft långa diskussioner om inställda förhandlingar i brottmål. Miljöpartiet tycker att det är mycket allvarligt och att det behöver åtgärdas. Men man kan inte bara tro att en tredsdom kan lösa problemet. Vad för det med sig när det gäller brottmål? Vad kan det innebära att just den som är anklagad inte är där? Det är lite svårt för oss att bara tycka så här rakt av. Men i betänkandet står det tydligt att Domstolsverket redan ska ha redovisat sitt uppdrag. Det står nämligen att det ska ha skett den 10 januari år 2000, så vi får väl återkomma och se de förslagen innan vi går vidare.

Vi tycker att Advokatkommitténs förslag är bra. Vi tycker generellt att utövarna av en verksamhet inte ska granska sig själva. Det gäller polisen, advokaterna och andra organisationer. Vi tycker att det är viktigt att opartiska personer är med och bedömer.

Anf. 11 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s):

Herr talman! Som har framgått tidigare behandlar vi i detta betänkande, JuU4 *Processrättsliga frågor*, motioner från den allmänna motionstiden 1999. Det föreligger åtta reservationer samt tre särskilda yttrandena. En del av dem har behandlats tidigare i denna kammare.

Herr talman! När det gäller reservation 1 av Miljöpartiet har vi socialdemokrater ingen annan uppfattning än vad Miljöpartiet har, dvs. att det är av största vikt att rätten till domstolsprövning i Sverige hålls intakt och inte steg för steg urholkas. Europakonventionens krav på rätt till domstolsprövning har föranlett flera svenska lagstiftningsåtgärder under senare år. Därför ser jag inte det problem som Miljöpartiet pekar på.

Vad beträffar reservation 2, *Avskaffande av specialdomstolarna*, var det inte så länge sedan riksdagen behandlade denna fråga. Moderaterna och Folkpartiet företräder att specialdomstolarna i möjligaste mån bör avskaffas. De menar att deras uppgifter bör övertas av de allmänna domstolarna. Särskilt angeläget anser de att det är att avveckla Marknadsdomstolen.

De helt fristående specialdomstolar som finns i dag är Patentbesvärshänsrätten, Marknadsdomstolen och Arbetsdomstolen. De tre domstolarna är belägna i Stockholm, och deras domkretsar omfattar hela riket. Vad som

är utmärkande för de tre specialdomstolarna är att de inte ingår i något instanssystem med en prejudikatinstans som tredje och sista instans. Såväl Arbetsdomstolen som Marknadsdomstolen är i vissa fall den enda prövningsinstansen. För de specialdomstolar som är slutinstanser tillkommer dessutom att deras avgöranden kan komma under Högsta domstolens eller Regeringsrättens prövning vid frågor om resning och återställande av försutten tid.

Under början av 1990-talet avvecklades flera specialdomstolar, nämligen försäkringsrätterna, Försäkringsöverdomstolen och Bostadsdomstolen. Utskottet anser dock att specialdomstolarna besitter en särskild kompetens som leder till att målen behandlas skickligt, snabbt och ekonomiskt effektivt och att de ska bedömas efter sina egna meriter och verksamheter och inte utifrån principiella ståndpunkter. Därför anser inte utskottet att det finns några skäl som talar för ett avskaffande av Marknadsdomstolen eller Arbetsdomstolen.

Enligt vad utskottet har erfarit är frågan om Patentbesvärsrättens fortsatta verksamhet föremål för en utredning som ska redovisas senast i december detta år. Därför anser vi att ställningstagande i detta fall bör avvaktas.

Vad beträffar reservation 3, Advokatsamfundets disciplinnämnd, har Folkpartiet framfört sitt ställningstagande till det förslag som Advokatkommittén lade fram för några månader sedan. Till skillnad från Advokatkommitténs förslag om en förändrad sammansättning av Advokatsamfundets disciplinnämnd anser Folkpartiet inte att någon förändring ska göras. I betänkandet föreslår kommittén bl.a. att Justitiekanslerns tillsyn över advokatväsendet ska upphöra. Kommittén anser att en annan ordning som garanterar tillfredsställande tillsyn över och insyn i samfundets verksamhet måste tillskapas. Därav har kommittén övervägt olika metoder för att stärka det allmännas inflytande över tillsynen över advokatväsendet. Då betänkandet har remissbehandlats och för närvarande bereds i Justitiedepartementet anser utskottet inte att förslaget bör föregripas.

Herr talman! Reservation 4 handlar om kroppsbesiktning vid narkotikabrott. Det är inte heller så länge sedan vi behandlade den frågan här i riksdagen. Moderaterna vill få till en rätt för polisen att, under medverkan av sjukhuspersonal, ge en misstänkt kräkmedel i syfte att säkra bevisning av narkotikabrott i sådana fall då den misstänkte har svält narkotika. Vid frågans tidigare behandling har det tydligt framgått att det är ett mycket allvarligt ingrepp i den kroppsliga integriteten att utsätta någon för tvångsmedicinering och att mycket starka skäl därför krävs för att införa en sådan möjlighet i rättegångsbalken. Därför har utskottet valt att inte följa detta förslag.

Det finns redan i dag regler för undersökning av människokroppen vid brottsmisstanke. På den som skäligen kan misstänkas för brott på vilket fängelse kan följa får kroppsbesiktning göras för att söka efter föremål som kan tas i beslag och är av betydelse för utredning av brottet. Med kroppsbesiktning avses undersökning av människokroppens yttre och inre samt tagande av prov från människokroppen samt undersökning av sådana prov. En undersökning får inte utföras, så att den undersökte riskerar framtida ohälsa eller skada.

Våren 1998 beslutade regeringen att tillkalla en narkotikakommission där uppdraget omfattade bl.a. rättsväsendets och tullens arbete med nar-

Prot.
1999/2000:59
2 februari

Processrättsliga frågor

kotikabekämpningen. Enligt vad utskottet erfarit kommer kommissionen att behandla frågan om användning av kräkmedel i kampen mot narkotika. I avvaktan på Narkotikakommissionens arbete, vilket ska redovisas före utgången av detta år, finns det ingen anledning att ändra uppfattning. Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande och avslår denna reservation.

I reservation 6 om förhör med barn efterlyser reservanterna att 17 § förundersökningskungörelsen ändras så att polisen får möjlighet att hålla flera förhör när utredningen påfordrar det. Självklart, herr talman, är det av yttersta vikt att utrymme ges till det underlag som erfordras för en fullständig utredning. Det finns i dag inget som säger att detta inte skulle vara möjligt. I förundersökningskungörelsen finns en bestämmelse om att förhör med den som är under 18 år får äga rum endast en gång såvida det inte, främst med hänsyn till den som förhörs, är lämpligare att hålla flera förhör. Det finns absolut inget direkt hinder för att flera förhör får hållas.

Riksåklagaren har behandlat frågan om förhör med barn under förundersökning i promemorian *Förundersökning vid sexuella övergrepp mot barn*. Riksåklagaren påpekar här att det kan finnas ett antal skäl att hålla mer än ett förhör med barnet. Riksåklagaren ger också en del exempel på sådana skäl.

Utskottet vill framhålla att regleringen i förundersökningskungörelsen rörande förhör med barn präglas av hänsynstagande till det hörda barnets utsatta ställning. Det måste också beaktas att, åtminstone i den mån det hörda barnet berörs av brottsligheten, det som regel måste anses vara till barnets bästa att saken blir utredd. Bestämmelsen synes alltså stå i god överensstämmelse med artikel 3 i barnkonventionen som stadgar att barnets bästa ska komma i främsta rummet vid åtgärder av bl.a. domstolar och myndigheter som rör barn. Att hänsyn till det hörda barnet skulle påkalla någon författningsändring kan utskottet inte finna.

Som tidigare sagts är det främst med hänsyn till barnets bästa som det får hållas mer än ett förhör, men det finns också ett utrymme att hålla mer än ett förhör när utredningen så kräver. Så har också bestämmelserna uppfattats i Riksåklagarens promemoria.

Till sist ska jag kommentera reservation 8 om inställda huvudförhandlingar i brottmål. Utskottet har tidigare uttalat en stark oro över problemet med inställda förhandlingar och har också understrukit vikten av att regeringen tar erforderliga initiativ i ämnet. I samband med propositionen *Ändringar i rättegångsbalken m.m.* fäste utskottet i likhet med regeringen stor vikt vid att bestämmelserna om påföljd för utevaro från förhandling var utformade så att man i möjligaste mån kunde komma till rätta med de problem som följde med att ställa in förhandlingar och sedan behöva kalla till en ny förhandling. Utskottet konstaterade då att regeringens förslag var ett steg i rätt riktning.

I regleringsbrevet för domstolsväsendet för budgetåret 1999 har regeringen givit Domstolsverket i uppdrag att lämna förslag till åtgärder för att minska antalet inställda huvudförhandlingar i brottmål vid tingsrätterna. I den utsträckning förslagen kräver författningsändringar ska verket lämna förslag till sådana. Utskottet anser att den fortsatta beredningen i Regeringskansliet får utvisa vilka åtgärder som bör vidtas för att komma till rätta med problemet med inställda huvudförhandlingar i brottmål.

Den utredning som Domstolsverket i dagarna ska överlämna till regeringen bör kunna bidra till att beredningsarbetet drivs framåt.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till hemställan i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 12 ANDERS G HÖGMARK (m):

Herr talman! Det är som framgått av debattinläggen väl kända ståndpunkter som repeteras vid det här tillfället. Jag har bara ett par noteringar med anledning av Ann-Marie Fagerströms inlägg.

Först gäller det specialdomstolarna, som vi i Moderata samlingspartiet liksom Folkpartiet är starkt kritiska mot. Där säger Ann-Marie Fagerström att de ska bedömas på sina egna meriter och inte utifrån principiella utgångspunkter. Jag tycker ärligt talat att när Sveriges riksdag tar ställning till vilket system vi ska ha när det gäller domstolar i Sverige bör vi anlägga ståndpunkterna utifrån klara principiella utgångspunkter. Det tycker jag är det minsta man kan begära när vi ska lagstifta och reglera hela domstolsväsendet.

Från Moderata samlingspartiets sida är vi också medvetna om att det avvecklas ett antal specialdomstolar. Det tycker vi är bra. Vi tycker att de återstående också borde kunna avvecklas och deras mål överföras till de allmänna domstolarna.

Vi tycker speciellt illa om partssammansatta domstolar typ Arbetsdomstolen. Det kan inte vara rimligt att i ett rättsväsende ha den här typen av partssammansatta domstolar.

När det sedan gäller behovet av att förändra 17 § förundersökningskungörelsen är ju, som jag sade i mitt inlägg tidigare, alla partier helt överens om att man måste sätta barnens bästa i fokus. Om detta råder inga som helst delade meningar. Men då är det ganska märkligt att man talar om att det går, oaktat vad det står, att ha dessa förhör både två, tre och fyra gånger om detta gagnar barnet. Det avgörande måste väl vara att formulera paragrafen så att förhör sker på det sätt som bäst sätter barnens intressen i fokus. Med det menas faktiskt också att man får fram sanningen. Vi kan vända på det: Om man nu känner sig för bunden av bestämmelserna i 17 § om att detta ska ske vid ett tillfälle – olika förhørsledare kan ju tolka det på lite olika sätt – och det innebär att barnens rätt och sanningen inte kommer fram, så är det ju förödande för barnen.

Anf. 13 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s):

Herr talman! Vad gäller förhör med barn vill jag säga, precis som jag sade i mitt anförande, att det finns möjligheter. Precis de möjligheter som Anders G Högmark efterlyser här finns. Främst handlar det om att vara avhållsam med att öppna för att det blir självklart att hålla hur många förhör som helst med barnet. Det är ju för barnets bästa, precis som vi är överens om. Skulle man göra det skulle man kanske inte lägga vikten vid att förhørsledaren har kunskapen, har utbildningen, tänker på barnen främst, ser till att barnen inte behöver återuppleva sina tidigare upplevelser när brottet begicks osv. Det är just därför vi säger att den lagstiftning vi har är tillräcklig. Det finns möjligheter att ta till ytterligare förhör om så behövs även för utredningens skull.

Prot.
1999/2000:59
2 februari

Processrättsliga frågor

Anf. 14 ANDERS G HÖGMARK (m):

Herr talman! Vi är alla överens om att det viktigaste är att få fram den sanning som kan gagna också barnen och att barnens upplevelse av förhörsmiljön blir så lite påfrestande som möjligt. Hur man än bedriver och delar upp de här förhören kommer de ändå att innebära en stark påfrestning för barnen med tanke på de traumatiska upplevelser de ibland kan ha råkat ut för.

Egentligen känns det kanske lite meningslöst att här i kammaren hålla på och diskutera den här saken när vi är överens om grundprincipen. Vad vi har velat markera i vår reservation är att man kanske kunde göra något åt själva formuleringen i 17 §. Vi har fått höra berättelser utifrån fältet om att man åtminstone kan uppleva att denna bestämmelse varit mer tvingande än vad den i realiteten behöver vara. Det är av det skälet som vi har velat sätta den här frågan i fokus i reservationen.

Anf. 15 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s):

Herr talman! Detta är ju inte alls någonting som vi strider om. Vi är ju allesammans här i kammaren lika måna om att det ska bli någonting bra, i synnerhet för barnen. Det är självklart precis lika viktigt – jag vill inte sätta det ena mot det andra – att det blir en bra utredning som att barnen blir skonade i det här.

Jag kan säga till Anders G Högmark att jag också har varit ute och frågat hur det ser ut – om detta är ett stort hinder, om det är svårt, vilket har sagts här tidigare, att få en bra utredning på grund av att man inte får ta till mer än ett förhör. Men enligt de källor jag har pratat med är det inte på det sättet. Det finns utrymme och möjligheter. Men det viktigaste och det man efterlyser är just kompetensen och kunskapen, att fortsätta att få utbildning inom detta område för barnens bästa.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 15 §.)

10 § Ekonomisk brottslighet

Föredrogs

justitieutskottets betänkande 1999/2000:JuU5
Ekonomisk brottslighet (skr. 1999/2000:22).

Anf. 16 ANDERS G HÖGMARK (m):

Herr talman! År 1993 eller 1994, jag tror att det var den 24 februari 1994, presenterade Riksdagens revisorer en omfattande rapport om bristen på kamp mot den ekonomiska brottsligheten. Det blev en mycket uppmärksam rapport med många intressanta remissynpunkter. Det ledde sedan fram till en skrivelse till riksdagen och till behandling.

Under riksdagens behandling erfor riksdagen och utskottet, som det brukar heta, att det pågick ett omfattande beredningsarbete i Regeringskansliet. Det råder inget tvivel om att de synpunkter som Riksdagens revisorer framförde hade satt *mycket* tydliga spår i den skrivelse som

kom till riksdagen 1995, när regeringen presenterade ett samlat program mot den ekonomiska brottsligheten.

Det fanns ett antal punkter som revisorerna pekade på som sedan har återkommit under en femårsperiod fram till dags dato. Det var framför allt ett ledord som gick igen överallt. Det var *brist* på samlad styrning. Man pekade på lagstiftningsfrågor. Man pekade på brister i organisation och myndighetsstruktur. Man pekade då på, och det har återkommit åter och åter igen, varje år, brister i samverkan mellan myndigheter, betydelsen av att myndigheter samverkar. Man pekade på brister i kompetensen och på behovet av att stärka och självfallet styrka kompetensen. Självfallet pekade man gång på gång på och har fram till dags dato fortsatt att peka på de bristande resurser som det offentliga samhället totalt sett har för bekämpningen av ekonomisk brottslighet.

Jag tänker inte i dag ta upp en stor diskussion om tillståndet. Om det kan man säga att det har skett en hel del när det gäller kampen mot den ekonomiska brottsligheten, en kamp som den borgerliga regeringen 1991–1994 drog i gång och som vi sedan har fortsatt i olika former. Jag tror att det finns anledning att säga att det är angeläget att vi nu får en bred uppföljning av det arbete som har skett under 90-talet.

Riksdagens revisorer kommer med all sannolikhet att starta en stor undersökning om vad som har hänt under de gångna fem åren. Den beräknas i så fall vara klar i slutet av året eller vid årsskiftet. Då är jag övertygad om att det kommer att finnas en utomordentligt god grund för att föra en vidare diskussion om vad som behövs för att ytterligare skärpa kampen mot den ekonomiska brottsligheten.

Den redovisning som regeringen nu ger i sin årliga skrivelse är bra. Det var också ett förslag som revisorerna en gång hade, att regeringen skulle återkomma till riksdagen och presentera det arbete som skedde och vilka effekter som hade uppnåtts.

Blickar man ut över fältet – och många av oss i utskottet och många andra får ta del av de här erfarenheterna – finner man givetvis både vin och vatten, om jag får uttrycka det så. Det finns många bra exempel på insatser som har gett goda resultat: förändrad organisationsstruktur, Ekobrottsmyndigheten, ökad specialkompetens, samverkan mellan olika myndigheter etc.

Samtidigt, herr talman, kan man via medierna ta del av skrämmande rapporter om utbredningen och omfattningen av den ekonomiska brottsligheten. De som ska bekämpa den ekonomiska brottsligheten tvingas avföra ett stort antal mål för att få en rimlig hyfs på sina ärendebalanser. De här myndigheterna gör rimligtvis inte detta därför att man tycker att det är behagligt att avföra ärenden, utan därför att man upplever att man dignar under ärendebalanserna. Man har inte resurser, man har inte tillräcklig kompetens för att klara av ärendena.

Det har förts en diskussion, herr talman, om huruvida man ska satsa på att åtgärda många små ärenden och mål, om jag får uttrycka det så, som är relativt ”lätta” att leda till åtal eller om man ska satsa på ett begränsat antal stora, tunga och komplicerade mål, som kräver mycket stora resurser. Hur man än gör kommer kritiken: Det är fel signaler. De ”små” brotten ska uppmärksammas, beivras och drivas till domstol, medan de stora fula fiskarna ska gå fria på grund av att man inte har resurser.

Prot.
1999/2000:59
2 februari

Ekonomisk brottslighet

Det är i en rättsstat ett fullständigt horribelt förfaringsätt att vi behöver göra de prioriteringarna. Därför är det så kolossalt nödvändigt att vi på olika sätt ser till att skaffa resurser till kampen mot den ekonomiska brottsligheten.

På samma sätt som Riksdagens revisorer med all sannolikhet kommer att göra en större utvärdering av detta har vi från moderat sida i reservation 1 pekat på att det är viktigt att man låter andra fristående granskningsorgan, via universitets- och högskoleväsendet, delta i granskningen. De juridiska fakulteterna kan få granska och gärna göra flera olika typer av granskningar. Flera olika institutioner kan komma in och granska olika aspekter av kampen mot den ekonomiska brottsligheten, så att vi som beslutsfattare och lagstiftare får ett bra och mer fullödigt underlag för våra beslut. Jag tror att alla har att vinna på detta, för då har vi också en möjlighet att föra en diskussion utifrån ett ganska bra beslutsunderlag.

I diskussionerna om kampen mot den ekonomiska brottsligheten dyker ofta frågan om effektivitet kontra integritet upp. Det är alldeles uppenbart när man tar del också av de erfarenheter som de brottsbekämpande myndigheterna redovisar. Man säger: Tänk om vi hade dessa och dessa instrument. Tänk om vi kunde få göra så och så, då skulle vi förmodligen kunna bli mer effektiva. Detta är ju ett evigt dilemma i rättsstaten, att å ena sidan använda lika effektiva metoder som brottsligheten gör, men å andra sidan också beakta integritetsaspekten.

Vi tycker från reservanternas sida i reservation nr 2 att det finns anledning för regeringen att på allvar ta ett samlat grepp om integritetsfrågorna. Vi tar bit för bit men får inte det samlade grepp som är nödvändigt. Det är principiellt viktigt och det är viktigt i en rättsstat att man hittar en rimlig balans däremellan.

På något sätt, herr talman, är det alltid definitionsmässigt på det sättet i en rättsstat att rättsstaten är ett snäpp efter brottsligheten, därför att vi med hänsyn just till integriteten inte kan få använda de mycket sofistikerade metoder som brottsligheten gör. Därför är det väldigt viktigt att de här frågorna kommer upp i ett samlat sammanhang.

Vi pekar också på, som jag har antytt tidigare, vikten av resurser. Det är inget tvivel om att neddragningen av rättsväsendet eller otillräckliga medel inom de olika delarna av rättsväsendet bl.a. reducerar möjligheterna för framför allt åklagarna att kunna bedriva en effektiv verksamhet. Det är inget tvivel om att bristen på specialkompetens är akut i många situationer, i de stora mycket komplicerade målen.

Det är på något sätt märkligt att vi inte kan avdela resurser för att skaffa denna specialkompetens när "motståndarna", brottsligheten, utnyttjar och använder den mest sofistikerade specialkompetensen. Det är en obalans som inte är värdig rättsstaten.

Vi pekar också i reservation 4 på betydelsen av samverkan mellan myndigheterna. Alla är i och för sig överens om detta. Vi är övertygade om att det ekoråd som finns och som består av ledande företrädare för olika myndigheter med speciell kompetens och intresse för de här frågorna ytterligare utvecklar sitt samarbete.

Sedan tycker vi att det finns en konfliktrisk här, en oklarhet framför allt mellan vad Ekobrottsmyndigheten gör och vad skattemyndigheternas skattebrottsenheter sysslar med. Det finns en oklarhet i arbetsfördelning-

en och vi tycker att det finns anledning att man ser över de här bitarna. Det finns i reservation nr 5.

Vi har ett par saker till. Det gäller miljöstraffavgifterna. Vi tycker att det är rimligt att man inte ska behöva betala dessa miljöstraffavgifter innan det är slutgiltigt prövat och fastställt att de kommer att gälla. Detta återfinns i reservation nr 6.

Regeringen har nyligen tillsatt en utredning för att utvärdera några års erfarenheter av miljöbalken. Den pågår nu. Där finns också avsnittet om tillsynsavgifter. Vi tycker att i den mån utredningen inte har direktiv bör den kompletteras med tilläggsdirektiv om att utredningen ska kunna granska hur tillsynsavgiftssystemet har tillämpats under den tid som miljöbalken har varit i kraft.

Med det, herr talman, vill jag självfallet ställa mig bakom samtliga moderata reservationer, men yrkar bifall till reservation nr 1, kartläggning av åklagarväsendets ekobrottsbekämpning.

Anf. 17 INGEMAR VÄNERLÖV (kd):

Herr talman! I det här betänkandet behandlas regeringens årliga skrivelse om den ekonomiska brottsligheten. Ekobrottsligheten är ett allvarligt problem. För att om möjligt komma till rätta med denna brottslighet krävs såväl krafttag som nya grepp.

Ett sådant nytt grepp var inrättandet av Ekobrottsmyndigheten den 1 januari 1998, vilken vi kristdemokrater välkomnade. Det var tillfredsställande att häromdagen ta del av nyheten att denna myndighet redan under sitt andra verksamhetsår lade beslag på drygt 233 miljoner kronor hos misstänkta ekobrottslingar. Det är delvis nya arbetsformer hos Ekobrottsmyndigheten som nu resulterat i att myndigheten lyckats säkra ungefär lika mycket pengar som myndighetens egen verksamhet kostar på ett år. De beslag som har räknats samman har gjorts i de fem län där Ekobrottsmyndigheten är verksam, nämligen Stockholm, Gotland, Västra Götaland, Halland och Skåne.

För att bekämpningen av ekobrotten ska bli än mer effektiv, menar vi kristdemokrater att åklagarväsendet måste få de resurser som krävs. Vidare krävs en kartläggning av åklagarmyndighetens effektivitet samt vilka resurser som står till buds för ekobrottsutredningar.

Strävan efter ökad effektivitet inom bekämpningen av ekobrott får dock ej inkräkta på rättssäkerheten. Beviskraven får ej sänkas för att en fällande dom lättare ska komma till stånd. Den personliga integriteten måste vägas mot effektivitetskraven i brottsbekämpningen.

Herr talman! Vi kristdemokrater står förstas bakom de reservationer där vi finns med, men för tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation nr 2.

Anf. 18 SIW PERSSON (fp):

Herr talman! Det är viktigt att alla myndigheter som hanterar brott är effektiva i ekobrottsbekämpningen. Vi i Folkpartiet, tillsammans med de andra borgerliga partierna, tycker att åklagarväsendet ska få de resurser som behövs för att på ett rationellt och effektivt sätt bekämpa den ekonomiska brottsligheten.

Men all verksamhet måste ses över med jämna mellanrum. Därför menar vi att man förutsättningslöst ska gå igenom hur det har gått under

Prot.
1999/2000:59
2 februari

Ekonomisk brottslighet

åren och vad som ska göras för att det ska bli bättre. Men då ska man inte, som hittills har gjorts i Sverige, låta olika myndigheter utreda och kontrollera varandra, utan olika oberoende forskare med förankring i juridisk fakultet ska få se över verksamheterna. Naturligtvis ska det hela kompletteras med praktisk kunskap om utredning och revision.

Effektiviteten inom bekämpningen av den ekonomiska brottsligheten är, precis som all annan brottsbekämpning, beroende av att de som ska sätta dit dem som begår brott inte själva hemfaller åt att begå brott genom att inte vara tillräckligt noggranna i bevisföringen. Jag kan förstå frustrationen när de andra hela tiden är så långt före. Men i en rättsstat får man aldrig godta en sänkning av beviskraven för att lättare kunna sätta dit någon. Man måste alltid tänka på respekten för den enskildes integritet.

Herr talman! Folkpartiet har en reservation tillsammans med Moderaterna om Ekorådet. När Ekorådet infördes som ett centralt organ 1998 underströk regeringen att det är viktigt att rådet sköter samordningen tillsammans med de regionala myndigheterna. Regeringen utfärdar varje år myndighetsgemensamma mål och riktlinjer för åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten. Det är viktigt för Ekorådet, tillsammans med de regionala organen, att se till att målen genomförs.

Fyller Ekorådet en viktig funktion i ekobrottsbekämpningen? Vi i Folkpartiet anser att man ytterligare bör förstärka Ekorådets möjligheter att utveckla och se till att regeringens intentioner genomförs. Därför står vi bakom reservation 4. Jag yrkar bifall till reservation 4 under mom. 5.

Folkpartiet står naturligtvis bakom de tidigare reservationer jag har berört och de som jag ska beröra, men för tids vinnande yrkar jag bifall till endast en.

Vi har också några ord att säga om skattebrottsenheterna. Det är svårt att förstå vad de håller på med. Det får inte vara så. Även om frågorna är komplicerade, måste man lätt kunna gå igenom och kontrollera och förstå. Det som är oklart måste rättas till. Därför är det viktigt att se till att skattebrottsenheternas verksamheter inte längre är så svåröverskådliga som hittills.

Jag vill säga några ord om miljön och de möjligheter och förutsättningar som finns att sätta dit dem som begår miljöbrott. Vi har särskilt nämnt tillsyns- och miljöstraffavgifterna.

Vi i Folkpartiet accepterar inte att det ska vara möjligt att ta ut avgifterna innan hela rättsprocessen är avklarad. Det är anledningen till att vi står bakom reservation 6.

Men vi har fått information om att det finns farhågor om att vissa kommuner använder möjligheten att ta ut tillsynsavgifter för att finansiera kommunal verksamhet. Man måste vara noggrann med att se till att inte smygvägen ta till sig pengar. Därför menar vi i Folkpartiet att man ska se över om tillsynsavgifterna används på ett korrekt sätt eller om de, som framkommer i vissa propåer, används på ett felaktigt sätt.

Herr talman! Vi står alltså bakom alla våra reservationer, men jag yrkar bifall till reservation 4.

Anf. 19 MÄRTA JOHANSSON (s):

Herr talman! Den årliga rapporten om den ekonomiska brottsligheten som vi nu behandlar är verkligen intressant läsning. Man ser att det hän-

der saker på området, och det är glädjande. Kampen mot ekobrott är en prioriterad verksamhet.

Ekobrottsmyndigheten, som bildades 1998, svarar under Riksåklagaren för samordningen av ekobrottsbekämpningen i hela landet. Tittar man på statistiken från Ekobrottsmyndigheten från januari till september 1999 ser man att antalet inkommande ärenden är stabilt och att antalet avslutade ärenden ökade med 10 %. Detta kombinerades med en högre lagföringsprocent. Andelen väckta åtal och utfärdade strafförelägganden har också ökat markant.

Låt oss se på vilken typ av brott det handlar om. Antalet anmälda miljöbrott har ökat liksom ärenden med internationell anknytning. Det brottsutredande arbetet blir också alltmer komplext.

Därför blir – som Anders Högmark pratat om tidigare – samverkan med andra myndigheter allt viktigare. Ett antal projekt och aktiviteter för att angripa ekobrottsligheten har satts i gång. Ekobrottsmyndigheten har inlett samarbete med åklagarmyndigheter i ärenden som ligger utanför deras egna områden. Man har medverkat i en kartläggning som Riksrevisionsverket har initierat om förekomsten av svart arbetskraft, och i samarbete med Finansinspektionen försöker man bekämpa brott mot insiderlagen.

En dialog med konkursförvaltare har också initierats för att skapa ett bättre informationsutbyte. Som flera talare tidigare har sagt är honnörsordet samverkan; samverkan med alla myndigheter och organ som kan tänkas bidra med värdefull information.

Jag talade häromdagen med en åklagare på Ekobrottsmyndigheten i Göteborg. Han beskrev i mycket positiva ordalag hur bra man arbetar i samverkan med kronofogdemyndigheten och skattemyndigheten. Han var också mycket glad för att man i Göteborg fått ett antal duktiga ekonomer som gör att besvärliga utredningar, i t.ex. karusellhandelsmålen, går så mycket bättre att nysta upp. Denna typ av ärenden är speciellt uppmärksammas i år, eftersom det handlar om så mycket pengar som undandras staten i form av moms.

Ingemar Vänerlöv gav exempel på vad han hört i radio om 233 miljoner som Ekobrottsmyndigheten hade fått in, och det är ett resultat bl.a. av detta.

Till den här skrivelsen från regeringen har inkommit ett antal motioner, och till utskottets betänkande har fogats reservationer som jag något vill beröra.

I flera motioner tar man upp möjligheten att få använda s.k. buggning samt att möjligheter till utökad teleövervakning och televlyssning ska lagstadgas. Dessa frågor har noga övervägts av Buggningsutredningen, som föreslår att buggning ska införas som ett nytt straffprocessuellt tvångsmedel. Buggningsutredningen föreslår också utökad möjlighet att använda hemlig televlyssning och hemlig teleövervakning. Utredningens betänkande bereds i Justitiedepartementet, som vi vet, och vi kan förvänta oss en proposition under våren.

När det gäller dessa frågor är det alltid en svår avvägning mellan den enskilda personens integritet och kravet på en effektiv brottsbekämpning. Regeringen överväger att initiera en samlad analys av tvångsmedelslagstiftningen från integritetssynpunkt, och det hälsar utskottet med tillfredsställelse.

Prot.
1999/2000:59
2 februari

Ekonomisk brottslighet

I ett par motioner tar man upp möjligheten att tillfälligt frysa tillgångar. Detta behandlades i Penningtvättutredningens betänkande, men regeringen ansåg att det krävdes ytterligare utredning. Förslaget kommer nu att behandlas i Förverkandeutredningens betänkande, som lämnas till regeringen i dagarna.

Skalbolagshandeln är ytterligare en form av brottslig verksamhet som är uppmärksammas. Riksskatteverket har hos regeringen hemställt om en ny lagstiftning. En promemoria har upprättats och remissbehandlats, och Finansdepartementet bereder ärendet.

Så går jag över till reservationerna. Här har yrkats bifall till reservation 1 om ytterligare resursförstärkning till åklagarmyndigheten. Det behandlade vi i december, och då fick Ekobrottsmyndigheten en påspädning av sitt anslag. Jag förmodar att om det under året märks att det behövs mer pengar kommer man att få det.

I en moderat reservation yrkas att Ekorådets roll och ansvar ytterligare ska förstärkas samt att Ekorådet bör ges i uppdrag att ansvara för den årliga rapport som utgör regeringens underlag för regeringens myndighetsgemensamma mål och riktlinjer.

I Ekorådet ingår alla chefer för de inblandade myndigheterna, dvs. Riksåklagaren, generaldirektören för Ekobrottsmyndigheten, rikspolischefen, generaltulldirektören, generaldirektören för BRÅ, generaldirektören för Finansinspektionen och generaldirektören för Riksskatteverket, samt en hel del andra myndigheter.

I anslutning till Ekorådet har bildats en arbetsgrupp med representanter för dessa olika myndigheter, och denna arbetsgrupp har en beredande funktion till Ekorådet. Arbetsgruppen har en viktig roll att förmedla information om nya företeelser som man upptäcker i ekobrottsligheten, och den ska vara en grupp för *early warning* inom brottsligheten. I Ekorådet behandlas den årliga rapport som ska lämnas till regeringen, så utskottets majoritet anser att önskemålet kan vara tillgodosett.

Ansvarsfördelningen mellan skattemyndigheternas skattebrottsenheter och Ekobrottsmyndigheten uppfattas som oklar. Utskottet konstaterar att det klart framgår av lagen för skattemyndigheters medverkan i brottsutredningar vad det är som gäller. Dessutom finns det en central samrådsgrupp för att underlätta samverkan mellan de olika myndigheterna. Skulle oklarhet råda kan detta behandlas i denna arbetsgrupp.

Frågan om miljösanktionsavgifter har behandlats såväl i jordbruksutskottet som i justitieutskottet tidigare. I den reservation som föreligger vill man att sanktionsavgifter inte ska kunna uttas innan avgörande har kommit i Miljödomstolen när ett ärende är överklagat. Utskottet delar regeringens uppfattning att avgifter ska kunna tas ut även om beslutet inte har vunnit laga kraft. Den som överklagar ska inte genom ett uppskjutande kunna tjäna pengar i räntevinster m.m.

Till sist vill jag ta upp frågan om tillsynsavgifter. Moderaterna vill i sin reservation att den parlamentariska kommitté som ska utvärdera miljöbalken även ska se på tillsynsavgifterna, och man ger förslag till vad som ska utvärderas. Utskottet konstaterar att frågan är ”på gång” och att åtgärder därför inte behöver vidtas av riksdagen nu.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna.

Anf. 20 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Inte helt överraskande fanns det många synpunkter och ståndpunkter i Märta Johanssons anförande som helt sammanföll med mina. Det speglar betänkandet, där det finns en samsyn om vikten av att bekämpa den ekonomiska brottsligheten på ett effektivt sätt. Jag tycker också att det är mycket glädjande att Ekobrottsmyndigheten och andra som arbetar med detta kan peka på väsentligt bättre resultat än tidigare, även om saker och ting självfallet kan bli ännu bättre. Men vi ska glädjas åt det som är bra. Genom allsidiga utvärderingar kan vi också ytterligare se vilka brister som finns.

Märta Johansson säger att detta att uppskjuta eventuell inbetalning av sanktionsavgifter till dess att slutgiltig prövning har ägt rum innebär räntevinster för vederbörande. Det innebär på något sätt att man vid det första utslaget utgår från att vederbörande är skyldig. Men ingen är ju skyldig att betala förrän det slutgiltigt har avgjorts – då ska han betala.

Om man tillför rättsväsendet ordentliga resurser, vilket ni inte har gjort, kommer avståndet mellan första och andra eller tredje instans att bli mycket kortare än vad det är i dag. Det stora problemet är att rättsapparaten lider brist på resurser så att det drar ut på tiden så kolossalt och att det då upplevs som att man kan sitta och surfa på att det tar tid och "tjäna pengar". Om regeringen och socialdemokraterna tillförde resurser till rättsväsendet skulle det finnas alla möjligheter att krympa tiderna kraftfullt.

Herr talman! När vi nu talar om att man borde tillföra ökade resurser, säger Märta Johansson att vi i kammaren för några månader sedan har avslagit det. Ja, det är riktigt. Men bra saker bör man återkomma med, och det är därför vi gör detta. Det har uppenbarligen börjat uppdragas hos regeringen nu att det behöver tillföras resurser. Efter allt tal om att tillföra rättsväsendet resurser i vårpropositionen, väntar vi oss nu att det blir fallet, så att man kan leva upp till den nivå som åtminstone Moderata samlingspartiet hittills har föreslagit.

Anf. 21 MÄRTA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Anders G Högmark tog upp hela rättsväsendet. Det är Ekobrottsmyndigheten som vi talar om just nu. Den fick ökade resurser när vi tog budgeten i december.

När det sedan gäller detta med sanktionsavgifterna anser utskottet att dessa inte ska få uttas innan ett avgörande föreligger i Miljödomstolen. Vi instämmer med regeringen i detta avseende, även om jag ser att Anders G Högmark inte är nöjd med svaret.

Anf. 22 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Det må vara förlåtet att jag generellt sett tycker att rättsväsendet ska ha mer resurser. Eftersom merparten av kammarens närvarande ledamöter tillhör utskottet, är vi väl inte främmande för den diskussionen.

Det finns så många som är berörda av delar av rättsväsendet som även är berörda av den ekonomiska brottsligheten. Från moderat sida har vi visserligen fått vårt yrkande om ökade resurser avslaget, men vi återkommer och återkommer.

Herr talman! Poängen är att jag har förstått av uttalanden från regeringens sida – både av justitieministern och av Göran Persson i hans s.k. nyårstal – att man sent omsider, i alla fall Göran Persson, har kommit till insikt om att rättsväsendet lider av allvarlig brist på resurser. Det är som sagt glädjande. Sent ska syndaren vakna.

Vi väntar nu bara på att denna verbala insikt också kommer att materialiseras i förslag om väsentligt ökade resurser i vårpropositionen den 13 april, kanske på en nivå upp till den som Moderata samlingspartiet har krävs. Svenskt rättsväsende och kampen mot den ekonomiska brottsligheten skulle må väldigt gott om regeringen äntligen kom till denna insikt.

Anf. 23 MÄRTA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tror att både utskottets majoritet och Anders G Högmark kan avvakta vårpropositionen med en viss förhoppning om att våra önskemål – Anders G Högmarks önskemål är också mina – tillgodoses, nämligen att vi ska kunna tillföra ökade medel till rättsväsendet.

Anf. 24 KIA ANDREASSON (mp):

Herr talman! Det är väldigt bra att regeringen återkommer med en redovisning av hur man löser de ekonomiska brotten. Det är en skrivelse som kommer varje år.

Den nya Ekobrottsmyndigheten har utvecklats och kommit i gång med sitt arbete, och jag måste säga tack och lov, efter den tröga inledningen. Fortfarande är det ekobrottslingar som i mindre skala utreds och döms, därför att de som planerar i storskaliga härvor är så otroligt svårutredda. Trots detta anser Miljöpartiet att den nya myndigheten är den som har bäst förutsättningar att klara även dessa större brott, eftersom det inom myndigheten byggs upp fungerande arbetslag med specialistkunskaper. Att utreda karusellhandel och skalbolagshandel kräver stora arbetsinsatser under lång tid.

Ett bekymmer med bekämpningen av ekonomisk brottslighet är att de flesta fall avskrivs därför att misstankegraden är för låg. En annan orsak är att anmälningarna samlas på hög hos utredarna och att de till sist får avskrivas när för lång tid har gått. Normalt är ca 10 % av ärendena mycket krävande att utreda och tar upp till 70 % av Ekobrottsmyndighetens anställda i anspråk. Det gäller alltså att utveckla verksamheten hela tiden.

Miljöpartiet, herr talman, har inga reservationer till betänkandet, men vi vill kommentera den del av den ekonomiska brottsligheten som omfattar miljöbrotten.

Riksåklagaren har på ett föredömligt sätt byggt upp den nya organisationen för effektivare bekämpning av miljöbrott. Det innebär tidig planering, öppen redovisning av hur pengarna för ändamålet används och fortlöpande information genom ett grönt nyhetsbrev. Det är en information som är unik och som underlättar det politiska arbetet.

Tyvär kan jag inte ge samma omdöme om den andra myndigheten som är mycket viktig för att arbetet ska lyckas, nämligen polismyndigheten. Rikspolisstyrelsen har inte fört ut någon som helst information. Man har fått hälften av de ca 30 miljoner som satsats på en effektiv miljöorganisation. Inte ens länspolischeferna verkar ha fått någon som helst

information. Detta är anmärkningsvärt, då kampen mot ekobrott inklusive miljöbrott ska vara en prioriterad verksamhet på myndigheterna. Särskild vikt ska läggas vid att samordna myndigheternas kompetens.

Om inte polisledningen tar tag i frågan kan det bli en flaskhals i den nya organisationen. Miljöpoliserna ska nämligen bedriva spaning, samla bevis och göra utredningar. Verksamheten ska då prioriteras och myndigheten ska lägga ökad tonvikt vid det brottsförebyggande arbetet. Man ska utveckla myndighetsarbetet, prioritera kompetens- och metodutveckling och arbeta väldigt aktivt tillsammans med tillsynsmyndigheter och åklagare.

Det behöver organiseras arbetslag ute i länen där poliserna tar aktiv del och avdelas till att arbeta med detta på heltid. Polisledningen måste tillsammans med åklagarna bygga upp strukturer. Men från polishåll finns fortfarande ingen struktur.

Jag påtalar denna brist nu och kommer att följa utvecklingen under året. Som jag sade är regeringens skrivning bra, för den ger mig anledning att återkomma om problemet inte har lösts.

I regeringens regleringsbrev till polismyndigheten finns krav på återrapportering. Men om inte arbetet påbörjas omedelbart sker som sagt en fördröjning av hela arbetsprocessen. Ekorådet bör också uppmärksamma problemet. Där ingår alla berörda myndighetschefer.

I skrivningen, som vi nu behandlar, aviserar regeringen en proposition och en ny lagstiftning om hur vi ska bekämpa oljeutsläpp. Men jag ser att denna proposition kommer att hamna i näringsutskottet. Jag tycker att det är synd att justitieutskottet, som ändå har påbörjat denna diskussion och visat intresse för ämnet, inte får arbeta vidare med den problematiken. Men vi hoppas att vi får den som en samarbetsproposition. Det skulle jag vilja att den blev.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 15 §.)

11 § Homosexuella och barn

Föredrogs
lagutskottets betänkande 1999/2000:LU3
Homosexuella och barn.

Anf. 25 MARINA PETTERSSON (s):

Herr talman! Lagutskottets betänkande 3 tar upp tio motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 1999 som rör homosexuellt föräldraskap samt lagstiftning om insemination och assisterad befruktning. Bakom betänkandet står ett enigt utskott, och detta beror på att frågan utreds just nu.

I betänkandet finns tio motionsyrkanden där motionärerna, bl.a. i motion L404 av Rigmor Ahlstedt, tar upp synpunkter som talar emot att homosexuella skulle få möjlighet att adoptera barn. Som främsta skäl till detta framförs att det handlar om barnens rätt till föräldrar och inte om de vuxnas rätt till barn.

Prot.
1999/2000:59
2 februari

Ekonomisk brottslighet

*Homosexuella och
barn*

Rigmor Ahlstedt, Centern, påtalar att adoption varken är en jämlikhetsfråga eller en rättighetsfråga för vuxna, utan att man vid adoption enbart ska utgå från det utsatta barnets behov och möjligheter att få växa upp i en harmonisk och naturlig miljö.

Om man sedan går till motion L406 från Miljöpartiet så anser man där att den parlamentariska kommitté som regeringen tillkallade den 4 februari 1999 med uppgift att undersöka och analysera villkoren för barn i homosexuella familjer enbart är ett sätt att förhålla en fråga som är självklar. Då menar man att alla för barnets bästa ska kunna prövas för adoption. Lämpligheten ska avgöras av andra faktorer än föräldrarnas eller föräldrarnas sexuella läggning.

Vi har en lagstiftningsprocedur där lagändringar behandlas, och den ska vi följa nu också. Alla partier utom kd var eniga om att vi behövde bättre underlag, vilket resulterade i den kommitté som tillsattes i februari 1999. Den ska redovisa sitt resultat den 1 januari 2001. Det är det elva månader. Jag anser att vi måste invänta denna utredning för att veta hur situationen ser ut och hur eventuella lagändringar skulle kunna te sig.

Inga förbättringar för homosexuella i Sverige har skett utan att Socialdemokraterna har givit sitt stöd. Vi försöker inte "förhålla" denna fråga eller "dra frågan i långbänk" som Yvonne Ruwaida m.fl. skriver i motionen L406. Som exempel kan vi ta partnerskapslagen som är ett resultat av många års diskussion. Frågan har varit kontroversiell och uppfattningarna delade. Den översyn vi nu gör av hur den familjerättsliga lagstiftningen kan förändras måste få ta den tid den tar. Låter vi inte den demokratiska processen ha sin gång kan vi inte nå ett lika långsiktigt resultat som i partnerskapslagen.

Vi vet att det i dag växer upp barn i homosexuella familjer, och vi vet för lite om dessa barns förhållanden och uppväxtvillkor. Just kunskapen om dessa barn måste lyftas upp i ljuset, och den kommitté som arbetar med detta har bl.a. till uppgift att göra en bedömning på grundval av vad som utretts om förhållandena för barn i homosexuella familjer och av vad som är känt om adoptivbarns särskilda behov. Denna bedömning ska utgå från principen om barnets bästa men i övrigt göras förutsättningslöst. Låt oss inte förekomma denna utredning utan i stället med spänning invänta den år 2001, då dess arbete ska redovisas. Låt oss ta denna debatt när vi har den kunskapen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 26 TASSO STAFILIDIS (v):

Fru talman! I motionerna som behandlas i betänkandet LU3 handlar det om själ – inte om kropp. Motionerna, i alla fall de flesta av dem, tar upp grundläggande frågor. Det handlar om kärlek, om gränslös kärlek oavsett sexuell orientering, sexuell tillhörighet eller könstillhörighet. Motionerna handlar om att homo- och bisexuella fortsättningsvis inte ska diskrimineras i lagstiftningen. Men vad är då diskriminering?

Fru talman! Diskrimineringen kan ske öppet eller dolt. Öppen diskriminering kan ta sig många former. Misshandel, ofredande, förtal, förolämpningar m.m. är vanliga former. Den mest utbredda diskrimineringen är tystnaden, ignoransen, att det här inte finns – den tystnaden om homosexuella. Det kan också beskrivas som att man i samhället och umgäng-

eslivet räknar med att alla individer är heterosexuella och därigenom inte ser de homosexuella, de bisexuella eller transpersonerna.

Mycket i de här frågorna handlar just om att man inte ser och att man under flera år inte har sett de barn som faktiskt redan i dag lever i homosexuella familjer. Precis som Marina Pettersson tog upp här finns det i dag många barn som har växt upp med en eller två homosexuella föräldrar. Många av de här barnen är födda i heterosexuella förhållanden där senare en av föräldrarna öppet har kommit ut som böj eller lesbisk.

Fru talman! Det blir allt vanligare att homo- och bisexuella väljer att bli föräldrar. I takt med öppenheten i samhället har också våra egna spärar och vår egen homofobi börjat ge vika. Jag säger ”vår” homofobi, eftersom jag talar om samhället.

Många homo- och bisexuella har redan barn från tidigare heterosexuella relationer och väljer nu att skaffa fler barn, kanske med sina partner, kanske som ensamföräldrar. Ett liv med barn står inte längre i motsats till ett liv som homosexuell.

När man fattar beslut om hur en familj ska se ut är det viktigt att alltid prata om, och alltid utgå från, barnets perspektiv. Man ska sätta barnets bästa, barnets behov, i centrum.

Inledningsvis nämnde jag att motionerna ytterst handlar om kärlek. Men tyvärr, fru talman, gör inte *alla* motioner det. I Tuve Skånbergs motion L420 kan man märka att texten andas unken luft. Vad är det egentligen Tuve Skånberg är rädd för i sin motion? Det är synd att Tuve Skånberg inte behagar infinna sig i kammaren i dag för att debattera och förklara sina motionsyrkanden.

Fru talman! Till skillnad från Tuve Skånbergs motion anser Vänsterpartiet – och ser till alla barns bästa – att varje barn är ett under. Jag vill ändå poängtera detta med alla barns bästa, fru talman. Varje älskat barn är ett älskat barn oavsett föräldrarnas sexualitet. Det är också bakgrunden till att Vänsterpartiet för flera år sedan fattade beslut om att alla människor ska behandlas lika i lagen oavsett sexualitet.

Det gäller i synnerhet den fråga som vi behandlar nu, att homosexuella ska ha rätt att adoptera på samma grunder som heterosexuella. Det innebär att alla människor ska ha rätt att bli *prövade* som adoptivföräldrar. Där håller jag också med Marina Pettersson om att det inte är en *rättighet* med barn.

Detta är också vad de flesta av de andra motionerna handlar om, att människor ska behandlas lika och inte diskrimineras. Återigen handlar det om att vi inte ska ha en lag som diskriminerar människor på grund av deras sexuella orientering. Att ha en förmåga att älska en människa av samma kön handlar inte om perversiteter och sex. Det handlar om kärlek och åter kärlek.

Den svenska lagstiftningen diskriminerar homo- och bisexuella i flera olika avseenden. Detta är mest påfallande när det gäller lagstiftningen om föräldraskap. I vår tvärpolitiska motion So225, där alla partier finns med utom Kristdemokraterna och Moderaterna, begär vi bl.a. ett tillkännagivande om att endast barnets bästa ska vara utgångspunkten vid adoption och insemination, inte föräldrarnas sexuella läggning.

Vidare behandlas följande motionsyrkanden: Yvonne Ruwaida har yrkanden i motion L406 som tar upp att regeringen ska återkomma med lagförslag angående adoptioner i enlighet med vad som i motionen an-

Prot.
1999/2000:59
2 februari

---

*Homosexuella och
barn*

förs. Hon tar också upp att de adoptioner som har genomförts i andra länder ska accepteras av svenska domstolar. Vidare tar Yvonne Ruwaida upp frågan om insemination. Det gäller även frågan om lagen om befruktning utanför kroppen.

Den enda moderata motion som finns i betänkandet är skriven av Lars Lindblad. I den tar han upp frågan om närståendeadoption, som vi i betänkandet har valt att kalla för styvbarnsadoption. Han vill ha ett tillkännagivande om att man ska tillåta närståendeadoption.

Barbro Westerholm har gjort ett yrkande liknande Yvonne Ruwaidas vad gäller inseminationslagstiftningen, nämligen om en modernisering av den.

Sedan har vi Tuve Skånbergs motion L420 – och jag har kortfattat försökt tala om vad jag tycker om den – och Rigmor Ahlstedts motion L404, där hon tar upp att hon vill att utredningen, den parlamentariskt tillsatta kommittén, ska ha tilläggsdirektiv.

Beträffande Rigmor Ahlstedts och Tuve Skånbergs motioner, i vilka de framför att de vill ändra eller tillföra saker när det gäller utredningens direktiv, skriver utskottet i betänkandet att de frågor som tas upp av motionärerna redan är besvarade eftersom uppdraget redan ingår i utredningen.

Fru talman! Jag kan konstatera att regeringen den 4 februari förra året beslutade att tillkalla en parlamentarisk kommitté där alla partier i riksdagen är representerade med uppgift att undersöka och analysera villkoren för barn i homosexuella familjer.

I direktiven sägs det bl.a. att kommitténs ena huvuduppgift är att sammanställa, analysera och redovisa den kunskap som finns om dessa barn. Den andra huvuduppgiften är att överväga om de rättsliga skillnader som föreligger beträffande homosexuella och heterosexuella pars möjligheter att adoptera och utses till särskilt förordnad vårdnadshavare är sakligt motiverade och lämna förslag till hur eventuellt omotiverade skillnader lämpligen kan undanröjas.

Fru talman! I betänkandet ser vi att utskottet avstyrker alla motioner, bl.a. med motiveringen att utskottet bör avvakta resultatet av arbetet i utredningen om barn till homosexuella föräldrar samt Socialstyrelsens enkätundersökning och uppföljningsarbete vad gäller lagstiftningen om insemination.

Det kan möjligtvis uppfattas som märkligt att Vänsterpartiet stöder avslagsyrkandet av alla motioner när vi nu har en så klar och tydlig partilinje. Det kan man ju inte påstå att så många partier har i denna fråga. Det är enbart Miljöpartiet och Folkpartiet som har det i frågan om styvbarnsadoption.

Men vi har trots detta beslutat oss för att göra enligt praxis, nämligen att vänta på det betänkande som den nu pågående utredningen kommer att lägga fram om drygt elva månader. Och i detta fall kan jag bara konstatera att det är beklagligt att den parlamentariska processen tar tid just med tanke på det som Marina Pettersson tog upp, nämligen att det redan finns många barn som lever i homosexuella familjer. Och vi kan inte blunda för dessa barn.

Många av de homosexuella föräldrarna har också uttryckt: Varför ska det vara något konstigt med våra barn? Varför ska våra barn vara friskare eller sjukare än andra barn?

Min önskan och min förhoppning, fru talman, är att ingen ska diskrimineras i lagstiftningen, att vi i denna kammare inte ska stifta lagar som diskriminerar människor. Hade min och många andras önskan fått råda skulle vi därför redan för länge sedan ha genomfört det som man ställer krav på i motionerna. Men så är det inte, inte än i alla fall.

Vi kommer således att fatta beslut i sak längre fram under mandatperioden. Till dess ser jag vikten av att utredningsarbetet i kommittén där jag själv är ledamot kan fullföljas i den parlamentariska ordning som vi valt att följa, att alla behandlas lika och äger rätt till samma mänskliga rättigheter oavsett om de är heterosexuella, homosexuella, bisexuella eller transpersoner.

Fru talman! Det är lyckliga människor fulla av kärlek som redan lever i det som vi nu håller på att utreda och i det som vi längre fram ska fatta beslut om.

Anf. 27 VIVIANN GERDIN (c):

Fru talman! Jag vill också göra några yttranden och ställningstaganden när det gäller lagutskottets betänkande 3. Med hänvisning till den pågående utredning som Marina Pettersson också nämnde, att det finns en parlamentarisk kommitté som arbetar med detta, har lagutskottet avstyrkt motionerna. Jag har i dagsläget ingen avvikande mening gentemot lagutskottets ställningstagande. Jag vill ändå klargöra några saker.

Frågan om homosexuellas rättigheter i samhället har ju varit flitigt diskuterad under 90-talet. Att få adoptera barn har i debatten ibland handlat om en rättighet som alla ska ha. Så är det naturligtvis inte. En adoption ska alltid utgå från barnets bästa. Ett led i detta arbete är de undersökningar som görs för att utröna om tilltänkta föräldrar är lämpliga. Barnens rätt till föräldrar måste vara det övergripande. Deras rätt till en far och en mor ska vara avgörande. Jag förespråkar inte att homosexuella ges rätt till adoptioner av barn. En adoption ska enbart utgå från det utsatta barnets möjligheter att få växa upp i en naturlig miljö. Och den naturliga ordningen är att släktets fortbestånd endast kan garanteras av relationerna mellan en man och en kvinna.

Införandet av registrerat partnerskap har jag ingen avvikande åsikt om. Det är vuxna människor som har gjort ett eget val, och det anser jag att vi ska acceptera och respektera. Men registrerat partnerskap får inte utgöra någon grund för att adoptera barn, och det är det inte heller med dagens lagstiftning. Att tillmötesgå de homosexuellas krav på adoption av barn innebär dessutom ökade svårigheter för de heterosexuella att adoptera utländska barn. Detta har vidareutvecklats i en motion som har väckts av Centerns riksdagsledamot Rigmor Ahlstedt.

Enligt Nämnden för internationella adoptioner, som ständigt ställs inför denna fråga, accepterar mycket få länder i dag att barn placeras hos homosexuella personer. Jag tycker att det vore djupt tragiskt att utestänga möjligheterna för heterosexuella par att få adoptera utländska barn.

Styvbarnsadoption, adoption av barn som finns från tidigare heterosexuella relationer och har sina föräldrar i livet men där den ena föräldern sedan väljer att leva med någon annan av samma kön, tycker jag inte kan jämföras med adoptioner som görs av homosexuella personer. Inför kravet på styvbarnsadoptioner så finns ju barnets biologiska föräldrar i bakgrunden.

Jag har här i dag gett uttryck för min åsikt, och jag anser att detta är en mycket svår fråga och att det ska råda ett fritt ställningstagande bland oss ledamöter. Vi har ingen klar partilinje, och det finns inget krav på det heller. Men jag kommer naturligtvis att invänta utredningen och ta del av information. Jag avvaktar därför. Men jag har tyckt att det har varit viktigt att klargöra mitt ställningstagande här.

Anf. 28 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Med all respekt för vad Viviann Gerdin säger – hon talar också tydligt om att hon inte tycker att homosexuella ska få adoptera barn – vill jag ställa en fråga till henne. Vad är det som hon tycker diskvalificerar de homosexuella från att vara föräldrar?

Anf. 29 VIVIANN GERDIN (c) replik:

Fru talman! Jag tycker framför allt att barn blir väldigt utsatta när de lever tillsammans med föräldrar av ett kön. De blir utsatta i samhället. Och vi vet alldeles för lite i dag. Jag tycker inte att detta är någon självklar sak där man så enkelt som Miljöpartiet kan säga ja till att homosexuella ska få adoptera barn.

Anf. 30 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Jag kan respektera Viviann Gerdins åsikt, men om utredningen lägger fram förslag som är grundade på sakliga argument och fakta och inte som i Rigmor Ahlstedts motion på insinuationer och funderingar, kan hon då tänka sig att ändra uppfattning om hon får så att säga svart på vitt att det hon säger inte stämmer?

Anf. 31 VIVIANN GERDIN (c) replik:

Fru talman! Jag är mottaglig för sakliga argument, men det dröjer åtskilliga månader innan utredningen kommer, som det är i dag. Eftersom det för stunden inte finns något ställningstagande är jag inte beredd att yrka bifall när det gäller adoption för homosexuella. Jag är dock, som sagt, mottaglig för sakliga argument.

Anf. 32 MARINA PETTERSSON (s) replik:

Fru talman! Centern säger i motion L404 att i det fall Sverige skulle öppna för homosexuella att adoptera skulle man stänga möjligheten för barn att komma till Sverige. Vilket underlag har Viviann Gerdin för det uttalandet?

Anf. 33 VIVIANN GERDIN (c) replik:

Fru talman! I den här frågan instämmer jag med motionären Rigmor Ahlstedt. Hon har kompetens på området. Hon sitter nämligen med i styrelsen. Vi har diskuterat detta, och jag tycker att det är mycket oroande signaler vi får – det rör sig om mycket få länder. Flertalet barn som adopteras är ju utländska barn.

Anf. 34 MARINA PETTERSSON (s) replik:

Fru talman! Rigmor Ahlstedt är ledamot i NIA. Det vore intressant att höra om NIA har ett sådant underlag att man vet att det stämmer när det

gäller barns möjligheter att komma till Sverige om homosexuella skulle erbjudas att adoptera. Det ingår väl att också se över det i utredningen.

Anf. 35 VIVIANN GERDIN (c) replik:

Fru talman! Jag har ingen annan åsikt om det. Vad som framkommit är att det diskuteras att flera länder talat om var man står i frågan. Den diskussionen har varit i NIA.

Anf. 36 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Diskriminering är en mycket svår företeelse. Kampen mot diskriminering pågår på olika sätt i många länder, även i många demokratiska länder. Därför tycker vi i Folkpartiet att det är väldigt viktigt att på alla möjliga sätt förbereda opinionen på de förändringar som behövs för att fördomar och rutinmässiga ställningstaganden inte längre ska bestämma över människornas attityder.

Det här med diskriminering är en särskilt rörande och gripande fråga för mig. Jag kommer nämligen från ett land där väldigt många grupper på ett eller annat sätt – grymmare eller på ett mer hemlighetsfullt sätt – diskriminerats och förföljts.

Jag hade en vän som var scenograf. Han dog en mycket våldsam död i sin lägenhet. Senare fick vi veta att det egentligen var ett iscensatt mord och att meningen var att skrämja de homosexuella och peka ut dem som måltavla. Detta hände under den rumänska kommunistiska regimen mot slutet av 60-talet. Sådana händelser lämnar fruktansvärt djupa spår i människors medvetande.

Därför tycker jag att det är oerhört viktigt att på alla politiska områden ordentligt undersöka de mekanismer som skapar diskriminering. Jag måste säga att jag är mycket glad över att den person som satt på stol nr 3 här i riksdagen före mig, Barbro Westerholm, gjort allt hon kunnat för att motverka fördomar och rutiner som leder till diskriminering. Jag är också mycket glad över att Folkpartiets landsmöte i höstas mycket klart och tydligt beslutade att barn i homosexuella familjer, barn som har släkterelationer med en av dem som ingår partnerskap, ska få rätten att bli adopterade utan komplikation.

Vi måste också komma ihåg att det i dag är mycket svårt att diskutera vilken fråga som helst utan att tänka på internationaliseringen. Detta är inte en teoretisk synpunkt. Under den tid då vi arbetade med det här betänkandet kom jag i kontakt med homosexuella par som hade adopterat barn i USA men som i Sverige officiellt inte var föräldrar till sina barn. Sådana komplikationer i vardagen kan vara oerhört påfrestande för familjerna. Därför är det mycket bra att alla dessa situationer i dag diskuteras, analyseras och studeras i utredningen.

Vi har bara en sak att tillägga, och där är vi faktiskt överens med de flesta som har ställt sig bakom utskottets betänkande. Det är barnens bästa som är den allra viktigaste punkten, den allra viktigaste principen. Detta måste vi ha i åtanke när vi fattar beslut. Tack!

Anf. 37 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Det är Ana Maria Nartis första debatt i familjerättsliga frågor vad gäller homosexuella och barn, men jag vill tacka för den tydlighet och det enorma engagemang som hon visat här i talarstolen – man

Prot.
1999/2000:59
2 februari

*Homosexuella och
barn*

får ju också ge beröm i ett replikskifte, inte bara ta upp saker som man ifrågasätter.

Anf. 38 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Fru talman! Jag får tacka i min tur. Den redan rörande enigheten börjar bli ännu större här. Vi har dock väldigt mycket att genomföra över huvud taget när det gäller kampen mot diskriminering. Det gäller väldigt många politiska områden, och frågan är alls inte enkel. Hos väldigt många människor som växt upp med dimmor av fördomar och tokiga rutiner runtomkring sig är det väldigt svårt att rubba gamla ställningstaganden. Tack!

Anf. 39 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! Ana Maria Narti tog upp något som är väldigt viktigt, nämligen den grundinställning och de åsikter som finns om homosexuella. Det är detta som utgör grunden till den lagstiftning som finns.

Vi ska inte glömma bort att vi i Sverige – det gäller också andra länder, t.ex. Tyskland – har haft en lagstiftning där homosexuella sjukförklarats – det där är något som man kan bota bort.

De homosexuella var en av de grupper som utsattes för nazisternas våld och mördande. Men efter andra världskriget tog man inte upp vad de homosexuella hade utsatts för därför att det var något som inte var riktigt riktigt rätt. Det var många som tyckte det. Det var t.o.m. så att befriarna av Nazityskland kallade nazisterna för homosexuella. Det var lite nedsättande att säga så.

Vi ska alltså inte glömma bort de åsikter som lagstiftningen i Sverige och i andra länder har haft om homosexuella och att det ligger till grund också för allmänhetens åsikter. I dag har vi ändå, som tur är, kommit så långt i Sverige – och det gäller också många andra länder – att homosexuella inte längre sjukförklaras. Men det finns de krafter i samhället som fortfarande vill göra detta, och det är oerhört sorgligt när lagstiftarna i riksdagen inte vågar gå längre än vad de gör.

När det gäller barn i homosexuella familjer så finns de. Det har gjorts många undersökningar och vetenskapliga studier som visar att homosexuella är lika bra föräldrar som heterosexuella. Kärlek handlar om människor, och de ska bedömas efter den möjlighet som de har, inte efter deras sexuella läggning.

Vi var det parti som inte tyckte att man skulle behöva vänta med att fatta beslut om adoptionsfrågorna. Det är ett beslut som vi som parti är beredda att fatta i dag. Vi tycker inte att det behövs något bättre underlag. De homosexuella som i dag har barn är för oss tillräckligt bevis. Deras kärlek och deras sätt att vara föräldrar på är för oss tillräckligt bevis för att homosexuella är bra föräldrar.

Sedan finns det sådana som säger som t.ex. Vivann Gerdin, att barn i homosexuella familjer är utsatta. Dessa barn finns i dag. Jag har träffat många av dem. Då är det väl lagstiftarnas och samhällets uppgift att se till att dessa barn inte blir utsatta. Inte blir det bättre av att riksdagen visar en tveksamhet eller inte vet om vi i lagen ska acceptera och respektera homosexuella som föräldrar. Inte gör vi dessa barns situation bättre.

Jag vill här höra någon berätta varför en homosexuell person inte är lämplig som förälder. Vad gör att han eller hon inte kan ge kärlek, om-

vårdnad och trygghet? Jag ser ingen skillnad mellan någon som är homosexuell eller heterosexuell i förmågan att vara medmänniska och förälder.

Internationella adoptioner är en mera komplex fråga. Men i t.ex. USA är det tillåtet för homosexuella att ansöka om adoption, och det har inte på något sätt påverkat homosexuellas möjligheter att ansöka om internationella adoptioner.

Det finns t.ex. ett svenskt par, Klas Nyström och Henrik Uhlin, som har adopterat en flicka i USA, i Rhode Island. Det tragiska är att den adoptionen inte har godkänts i Sverige, vare sig av Nämnden för internationella adoptioner eller av regeringen. Klas Nyström är svensk medborgare med hemvist i Sverige, och Henrik Uhlin är svensk medborgare med hemvist i USA. Den adopterade flickan är amerikansk medborgare. Mamman till den flickan ville att hon skulle ha homosexuella föräldrar. Men adoptionen har inte godtagits i Sverige, så här är flickan laglös, inte godkänd och inte accepterad. Men i USA är hon accepterad och godkänd som barn till dessa två väldigt duktiga föräldrar.

Den misstänksamhet som finns i den här frågan beror på en rädsla för det annorlunda, på en vilja att bevara gamla normer. I min generation har man en annorlunda syn på den typen av normer, och det tycker jag är positivt. Det ska inte utifrån bestämmas hur människor ska leva, utan man ska hitta ett liv utifrån den man är där lojalitet, kärlek och respekt ska vara vägledande, inte yttre former för vad som är rätt eller fel.

Den misstänksamhet som finns mot homosexuella bygger också på att det finns de som propagerar för att homosexuella är sjuka, att homosexuella kan botas så att de blir heterosexuella. Den typen av strömningar måste vi i riksdagen tydligt motarbeta. Vi måste bekräfta att homosexuella kan vara föräldrar.

Det finns homosexuella som inte är bra föräldrar, men det finns också heterosexuella som inte är det. Låt alla prövas efter lika mått. Det är det enda rätta i ett samhälle, tycker jag.

För att visa att vi inte tycker att utredningen behövs yrkar jag bifall till motion L406, yrkande 1.

Anf. 40 VIVIANN GERDIN (c) replik:

Fru talman! Yvonne Ruwaida sade att vi måste se till att barn till homosexuella inte blir utsatta och att vi skulle hjälpas åt med det. Men problemet är att även barn till heterosexuella är mycket hårt utsatta i dagens samhälle. Det finns en våg av att man inte klarar att ta hand om barn, och det gäller särskilt om ett barn utsätts för någonting som är annorlunda. Att ett barn skulle ha föräldrar av samma kön medför, som jag ser det, ytterligare svårigheter för det lilla oskyldiga barnet.

Anf. 41 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Fru talman! Jag har talat med väldigt många homosexuella föräldrar. De säger att deras problem inte är dagis, skolan, barnen på dagis, föräldrarna i skolan eller grannarna, utan deras problem gäller för det mesta myndigheter.

Vi i riksdagen skapar en opinion. När vi säger att homosexuella inte ska få adoptera säger vi att de barn som i dag finns i många homosexuella familjer inte är lika mycket värda. Då ger vi legitimitet åt att utsätta

Prot.
1999/2000:59
2 februari

*Homosexuella och
barn*

dessa barn för mobbning eller annat, och då ökar vi barns utsatthet. Därmed blir vi ansvariga för detta. Det tycker jag att vi ska ändra på.

Anf. 42 VIVIANN GERDIN (c) replik:

Fru talman! Jag tycker däremot att vi ökar barns utsatthet för mobbning just genom att vi i dagsläget skulle säga ja till detta. Miljöpartiet förespråkar ju att vi ska skynda på ställningstagandet. Men jag vill hänvisa till den utredning som är på gång. Jag är mottaglig för sakliga argument, men jag är i dag inte beredd att instämma i Miljöpartiets ståndpunkt i den här frågan.

Anf. 43 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Fru talman! Det är ganska självklart att vi, när vi säger att barn i homosexuella familjer inte accepteras i dagens lagstiftning, ökar barnens utsatthet. Barnens utsatthet skulle absolut minska om vi ändrade på den lagstiftningen. Det är min övertygelse att det är så.

Anf. 44 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! Jag vill börja med att instämna i det som Marina Pettersson sade i början, dvs. att denna utredning är väldigt viktig. Det är viktigt att vi låter den ta sin tid och avvaktar resultatet. Orsaken till detta är framför allt barnens bästa. Då tänker jag inte bara på riskerna med att ändra lagstiftningen utan även på riskerna med att ha kvar nuvarande lagstiftning, eftersom den enligt min åsikt har lett till väldigt mycket problem för många barn och homosexuella föräldrar i det här landet.

Jag vill ta tillfället i akt och rikta två uppmaningar till den pågående utredningen som gäller just de risker som finns om man inte ändrar lagstiftningen.

Den första uppmaningen gäller alla de barn som i dag lever med en eller två homosexuella föräldrar. När barn knyter an till en vuxen människa ser de ju inte i första hand till vilken sexuell läggning som den människan har eller ens till vilka blodsband man har. Ett barn som har växt upp tillsammans med någon ser ju honom eller henne som sin förälder. Därför kan det uppstå omänskliga situationer med dagens lagstiftning när den ena föräldern dör.

Låt oss ta exemplet med en kvinna som först har en heterosexuell relation och får ett barn i denna relation. Den här kvinnan kommer sedan ut och erkänner sin homosexualitet och flyttar ihop med en annan kvinna och tar barnet med sig. Låt oss säga att den biologiska modern dör. Då står barnet där och har kanske under större delen av sitt liv växt upp tillsammans med dessa två kvinnor och fått känslomässiga band även till den kvinna som barnet inte är släkt med.

Det här barnet hade kanske mått bäst av att få bo kvar med den kvinna som barnet ser som sin förälder. Men då genast tittar man i första hand på den sexuella läggningen på den människan och inte i första hand på vem barnet har bundit sig till. Det finns också en missuppfattning i den här frågan att det skulle innebära att den andre föräldern förlorade sitt barn om man tillät styvbarnsoptioner för homosexuella. Det är en missuppfattning. Det jag efterfrågar är inte någon speciell lagstiftning för homosexuella, utan jag vill att den lagstiftning som i dag gäller för heterosexuella även ska gälla för homosexuella.

I första hand eftersträvar man givetvis att de biologiska föräldrarna har vårdnaden även om de inte bor ihop. Men de fall som uppkommer är ju när den ene biologiske föräldern dör. Låt oss i det här fallet säga att den lilla flickans pappa är död eller har befunnits vara olämplig att ha vårdnaden om flickan. Då står hon där ensam i världen och riskerar att hamna bland främlingar. Detta är det mest extrema exemplet, men det finns även andra.

Barnet får t.ex. inte arvsrätt efter den person som barnet ser som sin förälder, även om det inte är några blodsband inblandade. Om den s.k. styvföräldern dör får barnet inte arvsrätt. Detta är någonting som många i dag känner väldigt starkt för, eftersom de ser det som sitt barn även om det inte är det biologiska barnet. Det är därför jag vill rikta uppmaningen till utredningen: Tänk på de barnens situation. Tänk på hur utsatta de är om det händer någonting med dem som de ser som sina föräldrar.

Jag skulle även vilja gå in på det frågan egentligen gäller. Det är inte en absolut rättighet för homosexuella att adoptera. Jag tycker inte att det ska vara en absolut rättighet för någon att adoptera. Det måste alltid vara barnets bästa i centrum. Som jag ser det gynnas inte barnets bästa av att en grupp människor automatiskt räknas bort som föräldrar från början. Det hade varit bättre för barnet om man hade ett större urval av föräldrar att välja mellan.

I dag är det inte så. Man är på förhand diskvalificerad som förälder om man är homosexuell. Det motiveras på olika sätt. Det sägs att det finns fördomar i samhället mot homosexuella, alltså riskerar barnet att bli utsatt för samma fördomar i en sådan familj. Samtidigt kan man se att det finns andra grupper i samhället som det också finns fördomar mot: invandrare, handikappade och arbetslösa.

Det finns grupper som i dag känner ett utanförskap och som det tyvärr finns fördomar mot. Men det har inte föranlett att man på förhand vill diskvalificera dessa grupper från att ansöka om adoptioner. Jag tycker att det är ett argument för att låta alla ansöka på samma villkor. Sedan får man i den omfattande utredning som föregår varje adoption finna de mest lämpliga föräldrarna för barnet.

Sedan har jag också hört att ett barn måste ha en mor och en far för att må bra och att det därför inte är bra med homosexuella eftersom det då blir två mödrar eller två fäder. Men samtidigt låter vi ensamstående ansöka om adoptioner, och då får barnet bara en mor eller en far. Det tycker jag är ytterligare ett argument för att låta homosexuella ansöka.

En annan sak som tas upp är att andra länder skulle dra öronen åt sig och helt stoppa adoptionerna. Det finner jag orimligt. Det finns inget som helst argument för ett land att även hindra heterosexuella från att adoptera. Man får naturligtvis diskutera möjligheten att länder hindrar homosexuella från att adoptera. Men det övergår min fattningsförmåga varför de skulle hindra heterosexuella från Sverige att adoptera barn. Det gäller speciellt med tanke på att pengar är inblandade och att länderna faktiskt tjänar pengar på adoptionerna.

Till råga på allt är det som länderna verkligen borde vara rädda för i så fall människor som inte uppger sin sexuella läggning, vilket i dag är fallet om man över huvud taget vill komma i fråga för adoptioner från andra länder. Om några skulle gå ut öppet som homosexuella och ansöka om en adoption från ett annat land övergår det min fattningsförmåga att

det landet skulle stoppa alla adoptioner. Möjligtvis skulle det göra det just i detta fall, även om jag inte ens är säker på det. Man ska inte blåsa upp det. Det känns lite som skrämselfpropaganda att alla skulle stoppas, speciellt när man tittar på ett land där det faktiskt förekommer att homosexuella får adoptera, nämligen USA, och där det inte lett till stopp för utlandsadoptioner.

Jag avvaktar utredningen och hoppas att utredningen både ser till riskerna med att man ändrar lagstiftningen och framför allt till riskerna med att man inte ändrar lagstiftningen. Det tror jag är den verkliga risken. Risken att det skulle bli fall där barnen kommer till olämpliga föräldrar ser jag som väldigt liten, eftersom utredningar kommer att föregå varje adoption. Det kommer inte att vara så att homosexuella får någon speciell kvot med hur många barn de ska få. Tvärtom. I varje enskilt fall är det barnets bästa som är det allra viktigaste. I vissa fall är barnets bästa att få bli adopterad av homosexuella, speciellt när det är människor som barnet redan har fått känslomässiga band till. Tack.

Anf. 45 MARINA PETTERSSON (s) replik:

Fru talman! Det var roligt och glädjande att höra att också Hillevi tycker att utredningen är så viktig.

Jag vill bara ta upp exemplet med den lilla dottern som skulle stå ensam i världen och inte ha någon vårdnadshavare. Redan i dag kan t.ex. en ensamstående mamma ha vårdnaden och fadern inte bedömas som lämplig att ha det. Om modern dör och har uttryckt en vilja om vad som är bäst för barnet ska ju hänsyn tas till detta. Det finns i dag inget formellt hinder när det gäller att en homosexuell skulle adoptera det barnet.

Anf. 46 HILLEVI LARSSON (s) replik:

Fru talman! Jag är tacksam för den upplysningen. Men jag tror ändå att det skulle vara för barnets bästa att man hade detta lagfäst. Sådana önskemål får också vägas mot vad andra släktingar kan komma att tycka och säga i det här fallet. Jag tycker att lagstiftningen borde stärkas. Det gäller naturligtvis även i fall där barnet inte har känslomässiga band.

Låt oss ta ett annat exempel. Det kan vara ett fall där pappan fortfarande formellt har en vårdnad om barnet, men i praktiken är det mamman och hennes nya kvinna som har vårdnaden. I det fallet tror jag att risken är stor att pappans önskemål går före trots att pappan kanske inte har varit mycket närvarande i barnets liv. I de fallen borde barnets intresse av att ha en närvarande förälder gå före. Barnet har kanske knutit starkare band till den andre som det har vuxit upp med.

Jag tackar för upplysningen, men jag tror ändå att det finns fall där barnen kommer i kläm med dagens lagstiftning.

Anf. 47 BERIT ADOLFSSON (m):

Fru talman! Riksdagen kommer såvitt jag förstår denna gång att säga nej till förslaget om homosexuellas möjligheter att adoptera barn. Eftersom frågan ligger djupt i en kommitté antog jag att det inte var läge för en debatt i dag. Jag har därför anmält mig till debatten först i dag. Dessa frågor är så svåra att det torde vara klokt att vänta med debatten. Där är jag helt överens med Marina Pettersson. Jag väntar särskilt på

utredningar om barnens bästa, och det har tydligen de flesta gjort här. Barnen får inte bli en bricka i ett spel.

I FN:s stadgar om mänskliga rättigheter finns en paragraf om rätten att få barn som ofta citeras, inte minst i den här frågan. En annan viktig paragraf gäller barnens rätt. Den måste vara överordnad den första. Barnen har inte bett att få bli födda. Alla barn måste få det skydd och stöd som de behöver.

Vid ett besök i det holländska parlamentet fick vi i lagutskottet en redovisning av ett förslag som rör denna fråga. I sista timmens sista minut var det någon av oss som frågade om barnens rättigheter och skydd. Vederbörande satte upp en min som jag tolkade så här: Det tänkte vi inte på.

Därför vill jag att vi i Sverige verkligen fördjupar oss i barnens förhållanden. I Holland bor många människor från länder som traditionellt är positiva till att barn som har det svårt i det egna landet får en ljus framtid genom att bli adopterade. Därför är prognosen att förslaget om lagstiftning när det gäller adoptioner för homosexuella inte självklart går igenom och att länderna blir mindre intresserade av lämna barn till adoption. Det fick jag besked om.

Jag vädjar verkligen om att utredningen fördjupar sig i frågan.

Fru talman! Detta känns lite ovant för en som alltid har predikat för nya politiker att om man inte kan föra frågan vidare eller har ett yrkande ska man nog överväga att över huvud taget gå upp. Men, fru talman, jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 48 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Berit Adolfsson säger att riksdagen har valt att säga nej. Men varken riksdagen eller utskottet har ännu valt att göra det. Betänkandet går ju ut på att vi ska vänta och se. Avslaget grundar sig på att vi ska vänta på en utredning. Vi säger inte nej till förslaget. Jag tycker att det är en väldigt viktig skillnad som jag måste påtala.

Jag vet inte hur Berit Adolfsson ser det, men jag kan förstå att de olika partierna i lagutskottet kanske går in i den här frågan på olika sätt. Det är kanske så att Moderaternas avslagsyrkande går ut på att man helt och hållet säger nej, medan vi i Vänsterpartiet vill avslå det med motiveringen att vi ska vänta på utredningen. Vi tar alltså inte ställning till frågorna nu, trots att Vänsterpartiet har en tydligt ståndpunkt i frågan.

På vilket sätt säger Berit Adolfsson nej? Är det nej till förslaget, eller är motiveringen den som utskottsbetänkandet talar om, nämligen att vi väntar på en utredning?

Anf. 49 BERIT ADOLFSSON (m) replik:

Fru talman! Jag konstaterar bara att den här gången kommer riksdagen inte att säga ja till homosexuellas möjligheter att adoptera barn. Det är bara ett kort konstaterande.

Anf. 50 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Berit Adolfsson tar vidare upp Hollands parlament som exempel. Det lagförslag som ligger på deras bord handlar om att man ska kunna få adoptera barn inom Holland. I Holland har man ju helt andra förhållanden än i Sverige. Man har t.ex. många fler barn inne i landet

Prot.

1999/2000:59

2 februari

Homosexuella och barn

som behöver adoptivföräldrar. I Sverige är den siffran så gott som noll. Det finns bara några få.

Jag blir väldigt förundrad när Berit Adolfsson i talarstolen ifrågasätter det holländska parlamentets utredningsförfarande genom att säga att de holländska representanterna inte hade tänkt på barnfrågan. Jag uppfattade samma sak tvärtom; de hade tänkt på detta. Jag har haft kontakter med justitieministeriet i Holland och med parlamentsledamöter i andra kamraren. De har haft utredningar i Holland där de har kommit fram till helt andra slutsatser än de som tas upp i vissa motioner här, bl.a. Tuve Skånbergs och Rigmor Ahlstedts.

Det är beklämmande att Berit Adolfsson kör ned utredningsförfarandet i ett annat lands parlament på det här sättet och säger: Oj, det tänkte vi inte på.

De tänker nog lika mycket som det svenska parlamentet gör.

Anf. 51 BERIT ADOLFSSON (m) replik:

Fru talman! Jag redovisade bara det intryck jag fick. Jag var inte ensam i salen om att få det intrycket. Man talade i flera timmar om de homosexuellas rätt, men när vi frågade hur det var med barnen verkade man väldigt nymornad. Det är mitt intryck, och det kan jag få ge uttryck för här.

I övrigt har jag också pratat med andra som var med och rörde sig i parlamentet, men jag talar naturligtvis inte för hela parlamentet. Men mitt intryck får jag redovisa här, och det har jag gjort.

Anf. 52 KJELL ELDENSJÖ (kd):

Fru talman! Det här är naturligtvis ett tillfälle att vädra sina åsikter i den här frågan. Annars är det väl på det sättet att allt det som har varit uppe här i dag finns med i den här utredningen. Man diskuterar alla de här sakerna där.

Det är ett enigt utskott som vill avslå samtliga yrkanden med hänvisning just till utredningen. Därför finns det inte heller några reservationer. Jag var inte heller tillräckligt förberedd på att gå upp i en sådan större debatt som det nu har blivit, eftersom det fanns en enighet i utskottet. Jag har anmält mig först i efterhand.

Jag vill alltså med några få ord ge den kristdemokratiska principiella inställningen. Vi kristdemokrater har den uppfattningen att barn behöver två föräldrar. Detta är inte alltid möjligt på grund av dödsfall och en del andra saker. Men huvudprincipen är dock fullständigt klar. Vi tycker att barn behöver en mamma och en pappa. Med denna klara huvudinställning får sedan alla övriga frågor som har anknytning till denna övervägas. Detta är nu vad som sker i den kommitté som arbetar med frågorna. Det är också vad utskottet hänvisar till i betänkandet.

Sedan vill jag gå över till Tuve Skånbergs motion. Vi har börjat få vänja oss vid att Tasso Stafilidis gör frontalangrepp på Tuve Skånberg. Det skedde vid den familjepolitiska debatten förra året, och det sker nu. De yrkanden som Tuve Skånberg har med i den här motionen tycks inte vara så väldigt dåliga som Tasso Stafilidis försöker göra gällande, eftersom utskottet uttalar att de här frågorna faktiskt finns med i utredningsuppdraget.

Fru talman! Jag vill med detta yrka bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 53 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Fru talman! Jag vill bara påminna kammaren om att Miljöpartiet inte har någon plats i lagutskottet. Om vi hade haft det kan jag garantera att vi hade bifogat en reservation och därmed också yrkat bifall till den motion som jag har yrkat bifall till här i plenum.

Jag blir lite oroad över den attityd som Kristdemokraterna ibland har när det gäller familjerättsliga frågor. Jag var med om att fatta beslutet om gemensam vårdnad. Jag anser att barn har rätt till sina biologiska föräldrar. Däremot anser jag inte att principen mamma–pappa–barn överensstämmer med samhällets värderingar om hur man vill leva. Jag anser inte heller att det är något mål att eftersträva ett samhälle där normen mamma–pappa–barn ska vara det enda giltiga.

Det finns t.ex. man och fru som väljer att leva åtskilda i dag. De lever inte enligt det gamla traditionella mönstret för hur man ska leva. Kristdemokraterna har av tradition alltid försvarat gamla värderingar. I dag finns det en förändrad inställning till samlevnad hos den yngre generationen i samhället.

Anf. 54 KJELL ELDENSJÖ (kd) replik:

Fru talman! Det är ändå på det sättet att vi i det här samhället försöker ordna så att barn får tillgång till båda föräldrarna. Även om de skiljs och lever åtskilda försöker man ändå ordna det på det sättet att barnen får tillgång till både mamman och pappan.

Anf. 55 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Fru talman! Det finns tyvärr barn som inte har tillgång till vare sig sin biologiska mamma eller pappa. Det finns globalt sett många sådana barn som har behov av en familj, av ett hem, av kärlek och omvårdnad. Det är bl.a. de barnen vi pratar om här.

Vi vill inte medvetet rycka bort barn från sina biologiska föräldrar. Däremot vill vi se till att barn som har behov av en familj kan få en familj och att utbudet av familjer kan bli större. Vi anser att t.ex. homosexuella är lika väl lämpade som föräldrar som heterosexuella. Jag kan lova Kjell Eldensjö att globalt sett har vi tyvärr alldeles för få familjer att erbjuda alla de hemlösa barn som finns i världen.

Anf. 56 KJELL ELDENSJÖ (kd) replik:

Fru talman! Nu är det så att vi kristdemokrater har den uppfattningen att man så långt det är möjligt ska ha föräldrar av båda könen. Det ska finnas en mamma och en pappa. De frågor som Ruwaida tar upp här är också föremål för överväganden i utredningen. Vi har en ledamot med där som naturligtvis kommer att lyssna på alla argument som finns och som tar det ställningstagande som vi tror är vår grundprincip och som vi anser är det bästa.

Prot.
1999/2000:59
2 februari

---

*Homosexuella och
barn*

Anf. 57 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att instämma i Yvonne Ruwaidas fråga till Kjell Eldensjö. Det är just det som jag tog upp tidigare i mitt anförande som Kjell Eldensjö väljer att göra, nämligen att osynliggöra. Han tar upp de barn som lever tillsammans med en mamma och en pappa. Alla andra barn existerar inte.

Jag skulle vilja fråga Kjell Eldensjö vad han anser om att vi i den svenska lagstiftningen tillåter ensamstående att adoptera. Enligt lagen får en person som fyllt 25 år lov att bli prövad som adoptionsförälder. Vill kristdemokraterna ta bort den möjligheten i lagstiftningen? Hur ser Kjell Eldensjö på det i sin strävan efter att försöka få en samhällsbild som faktiskt inte existerar för alla människor?

Det är inte alla familjer som består av en mamma, en pappa och ett barn. Det finns de familjer som har många barn. Det finns de familjer där två kvinnor och två män lever tillsammans. Det finns familjer som består av en kvinna och två män, eller två kvinnor och en man, osv. Är de familjebildningarna helt omöjliga bara för att kristdemokraterna inte ser dem? Är det så att det som kristdemokraterna inte ser inte heller existerar?

Anf. 58 KJELL ELDENSJÖ (kd) replik:

Fru talman! När det gäller att osynliggöra barnen kan man väl säga att det är lite grann av det Tuve Skånberg tar upp när han vill åskådliggöra hur många barn som faktiskt finns i de här olika sammanhangen och få fram relevanta siffror för detta.

Sedan kan det väl också förekomma att ett barn lever ihop med bara en förälder. Vi vet att det är så. Jag nämnde här att det kan bero på dödsfall och att det kan finnas andra orsaker som gör att man blir ensamstående. I vissa sammanhang kanske det också finns skäl för att någon ensamstående har fått adoptera barn.

Anf. 59 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Kjell Eldensjö svarade inte på min fråga om han tycker att det inte ska finnas möjlighet i lagstiftningen för ensamstående att adoptera. Det hoppas jag att han kan svara på.

Sedan till den andra frågan som Kjell Eldensjö tog upp. Det gällde ett s.k. frontalangrepp mot Tuve Skånberg. Det är tråkigt om Kjell Eldensjö uppfattar det som ett frontalangrepp. Jag försökte förklara min och Vänsterpartiets inställning till det motionsyrkande som Tuve Skånberg har lagt och som finns i det här betänkandet. Det är väl så att vi måste debattera de frågor som tas upp i våra betänkanden och t.o.m. kunna nämna namnet på de personer som har skrivit om frågorna. Jag är jätteglad att Tuve Skånberg nu har kommit hit, så att vi får möjlighet att debattera och så att Kjell Eldensjö och jag slipper debattera om Tuve Skånberg.

Anf. 60 KJELL ELDENSJÖ (kd) replik:

Fru talman! Det sista först. Det behöver jag egentligen inte prata så mycket om, eftersom Tuve Skånberg är här. Det som upprörde mig mest var kanske förra årets debatt i familjepolitiska frågor. Nu kom en andra sådan här stöt, så att säga.

När det sedan gäller adoptioner av ensamstående kommer de här sakerna naturligtvis att penetreras i den utredning som nu pågår, och då kommer man in även på detta.

Prot.
1999/2000:59
2 februari

Anf. 61 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Jag satt i min kammare och lyssnade på den här debatten, eftersom jag är en av dem som skrivit en motion i det här ärendet. Jag hette alltså Rigmor Ahlstedt tidigare.

Det händer ju saker och ting här i livet som gör att man helt plötsligt kanhända får en helt ny familjebild. Jag skrev den här motionen utifrån de diskussioner och den kunskap jag har fått i min egenskap av styrelseledamot i Nämnden för internationella adoptioner. Det är faktiskt så att vi tar emot ett stort antal barn, ca 900, från andra länder. Vid en rundringning och i de undersökningar man gjort framgår att de givarländer vi i dag har inte vill att vi tar emot de barnen om vi överlämnar dem till homosexuella föräldrar. Det här är ett faktum i dag. Därför tycker jag att det är ganska betryggande att utskottet har sagt att man ska avvakta den utredning som pågår. Det tycker jag är både ödmjukt och klädsamt av utskottet. Man måste i utredningen titta på de fakta som finns.

Jag tycker också att det är absolut naturligast att barn får en möjlighet att växa upp hos både en mamma och en pappa. Fortfarande är det ändå så att barn kommer till världen med både manliga och kvinnliga könshormoner. Det kan vi inte säga emot.

Däremot tycker jag att man bör vara ödmjuk. Jag är själv ödmjuk i den här frågan. Man måste lyssna och se på hur samhället ser ut, på vad som händer. Vi har en massa fördomar. Jag har också haft det mot homosexuella. Jag ska ärligt erkänna det. Men jag har det inte längre efter att ha fått nära vänskapliga kontakter med andra personer som är homosexuella och som erkänner det.

Jag tycker att det var bra att Tasso Stafilidis sade att tystnaden om de här frågorna nästan är värst. Jag har inte orden skriftligt, men ungefär så var andemeningen. Vi måste prata om det här, vi måste diskutera det och vi måste bearbeta det för oss själva.

Jag tycker också att man måste komma till rätta med de 900 barn som behöver ett hem. Hur gör vi med den frågan från internationella adoptioners sida? Det är bra att man ute i världen, i både Holland och Danmark, har börjat diskutera om det är möjligt att undanta internationella adoptioner och låta det vara för sig. I så fall stänger vi inte ute de här barnen från att komma till ett land och få både en mamma och en pappa.

Jag tyckte att jag ville ge det förtydligandet, eftersom jag har blivit apstroferad i diskussionerna.

Anf. 62 MARINA PETTERSSON (s) replik:

Fru talman! Det var ett bra förtydligande som Rigmor Stenmark gav här. Men jag måste be henne fördjupa detta förtydligande. Hon skriver i sin motion att om Sverige skulle öppna för homosexuella att adoptera så skulle möjligheten för barn att komma till Sverige stängas. Inga barn skulle komma hit.

Då har jag en undran om de 900 barnen. Skulle de här länderna hypotetiskt inte acceptera att heterosexuella föräldrar adopterar barnen?

*Homosexuella och
barn*

Anf. 63 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Jo, naturligtvis, men om ett land säger sig öppna för att låta homosexuella få adoptera barn, säger de andra länderna tyvärr nej tack till det landet. Då hindrar man även heterosexuella från att få adoptera barn.

Anf. 64 MARINA PETTERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag undrar vilket underlag NIA har för Rigmor Stenmarks uttalande.

Anf. 65 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Vi har ständigt kontakter med de adoptionsorganisationer som finns i Sverige och som förmedlar adoptioner. Vi har också ständig kontakt med andra länder. Vi åker på studieresor osv.

Det här har varit en stor fråga, som även vår ordförande har engagerat sig i. Vi har haft mycket diskussioner och har tagit in mycket av kunskap i frågan. Jag tycker att det är bra att Ulla Fredriksson, som tidigare varit kanslichef för NIA, sitter med i den utredning som nu jobbar med det här. Också hon har en enorm kunskap. Jag tror att de här frågorna säkert kommer att belysas på ett korrekt och sakligt sätt även i utredningen.

Anf. 66 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Jag har full respekt för de ståndpunkter som Rigmor Stenmark framför, och jag blir stolt när hon talar om att hon nu inte längre har fördomar mot homosexuella. Det gör mig glad att från denna talarstol i riksdagen kunna konstatera att det är på det sättet.

Jag måste ändå ställa en fråga till Rigmor. Hon tar upp att det för henne är absolut naturligast med en man och en kvinna som föräldrar. Hon tar också upp att de internationella adoptionerna kommer att stoppas, den frågeställning som Marina Pettersson tog upp. Jag vet inte vad Rigmor Stenmark tycker om införandet av fri abort i Sverige på 70-talet, men när Sverige precis hade infört fri abort stoppades alla adoptioner av indiska barn. Indien tyckte inte att man skulle adoptera bort till ett land som tillät fri abort. Efter en ganska kort period insåg man dock att Sverige var suveränt att stifta sina egna lagar, och man tillät återigen adoptioner av indiska barn. Man kan inte minst konstatera att barnen från Indien under den perioden var väldigt många.

Hur ser Rigmor Stenmark på den förändring som skedde i samband med frågan om fri abort?

Anf. 67 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! När man är svensk riksdagsledamot har man att ta ställning till de lagförslag som läggs fram här i Sverige. Det är den diskussionen som jag tycker att vi ska föra. Vi kan egentligen aldrig lägga oss i andra länders synpunkter, och jag tycker att vi ska ha respekt för andra länders lagstiftning.

Anf. 68 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Alldeles riktigt. Jag håller till fullo med Rigmor Stenmark om detta. Vi i Sverige måste stifta lagar som gör det bättre för

människor att leva i Sverige, men även för de människor från andra länder som vi nu talar om.

En annan fråga som Rigmor Stenmark tog upp var tystnaden. Att osynliggöra människor, att säga att de inte existerar, är det kanske grövsta brottet. Vid ett seminarium som riksdagens homogrupp anordnade i slutet på förra året och som för övrigt hade väldigt många besökare från riksdagen fanns också en representant för Statens nämnd för internationella adoptioner, där Rigmor Stenmark är styrelseledamot.

Något som för mig var skrämmande var att representanten för NIA reste sig upp och talade om att Statens nämnd för internationella adoptioner har kunskap om att det i USA endast i en delstat är tillåtet för homosexuella att adoptera. Det stämmer inte, och jag vill därför liksom Marina Pettersson ifrågasätta de fakta som Rigmor Stenmark säger att NIA skaffar sig. De fakta som finns vad gäller homosexuellas adoptioner i USA säger något helt annat. Har NIA en så bristfällig kunskap som den man för fram, tvivlar jag också i frågor som därifrån tas upp.

Precis som Rigmor Stenmark säger kommer denna fråga att behandlas i den statliga utredningen. Där har också Centerpartiet en ledamot. Jag hoppas att man ska komma fram till det som är det allra bästa för de enskilda barnen.

Anf. 69 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Jag vet inte vem från NIA som var med på detta seminarium. Jag tänker inte gå in på det. Jag tycker att Tasso Stafilidis ska ta direkt kontakt med den personen för att få en riktig sakupplysning.

Det är oerhört viktigt att vi följer vad som händer ute i världen. Vi är tvungna att göra det när vi sitter i ett sådant här organ. Förhållandena ändras hela tiden, och det är möjligt att läget har ändrats. Jag vågar mig inte på den diskussionen, för då säger jag kanske något som jag inte bör säga.

Det är ändå oerhört viktigt att man har en känsla för att steget att bli adoptivförälder innebär att man ikläder sig ett föräldraskap, att man ska ersätta barnets biologiska föräldrar. Det är oerhört svårt. Det är inte bara gulligt att ta emot barn. Det måste vi vara medvetna om och visa respekt för.

Jag vill påstå att det är en väsentlig skillnad mellan att å ena sidan föda ett barn och vara med det under hela uppväxten och å andra sidan ta emot ett barn som kommer från väldigt traumatiska förhållanden, som har ryckts upp och som har varit med om obehagliga saker. Det blir en kamp.

Jag är väldigt engagerad i de här frågorna och är glad över att få vara med i NIA. Man får där lära sig mycket, inte bara om adoptioner utan också om hur människor fungerar. Låt oss vara ödmjuka i frågan och invänta utredningen, men låt oss också slå fast att det mest naturliga är att barn växer upp hos sina biologiska föräldrar och har både en mamma och en pappa.

Anf. 70 TUVE SKÅNBERG (kd):

Fru talman! Tasso Stafilidis har nu två gånger från riksdagens talarstol riktat personangrepp mot mig. Jag känner mig därför föranledd att

Prot.
1999/2000:59
2 februari

*Homosexuella och
barn*

motivera varför jag har väckt en saklig motion i den här frågan och att utveckla den något.

Den viktiga fråga som vi har att debattera i dag och som utredningen sysslar med är: Vad är barnets bästa? Det handlar inte om hur vi bättre ska kunna tillfredsställa vuxnas behov och intresse av legitimitet utan om vad som är barnets bästa.

Barn som har mist sina biologiska föräldrar och genom någon omständighet eller av något skäl behöver adopteras har som alla barn rätt att behandlas utifrån vad som är deras bästa. Redan det faktum att adopterade barn skiljs från sina biologiska föräldrar innebär även under de bästa tänkbara adoptionsförhållanden en svårighet, en belastning för barnet – i någon mening ett annorlundaskap. Nyare forskning visar att det inte är oproblematiskt.

Oavsett förekomsten eller frånvaron av fördomar mot homosexuella i samhället är det otvivelaktigt så att det skulle innebära ett mått av annorlundaskap att växa upp med två homosexuella föräldrar, och det skulle innebära en ytterligare belastning för det adopterade barnet som inte skulle vara till det barnets bästa.

Som vi har hört säger samtliga i Sverige verkande adoptionsorganisationer att en lag som ger de homosexuella rätt att få adoptera skulle innebära att adoption från utlandet skulle minska eller helt upphöra. Det vore en situation som varken gagnade de homosexuellas intressen, ofrivilligt barnlösa, heterosexuella par eller de presumtiva adoptionsbarnen, som hittills har varit bortglömda. Man betonar att det i dag inte finns någon legal möjlighet för homosexuella att adoptera barn från något annat land.

Skulle det nu ändå vara möjligt att genom falska uppgifter förbigå regelverket och dölja för givarländerna att adoptivföräldrarna är homosexuella, skulle detta förhållande förhindra eller kraftigt försvåra adopterade barns möjligheter att som vuxna söka upp sina rötter i ursprungsländer. Inte heller detta skulle vara till barnens bästa.

Om man inskränker rätten att adoptera för homosexuella till närståendeadoption, dvs. att bara gälla för barn där den ene i partnerskapet är biologisk förälder till barnet, skulle det beröva barnet dess rätt till den andra biologiska föräldern och hans eller hennes släkt eller i förekommande fall arv.

Hela den svenska familjepolitiken har som grundbult att barn har rätt till båda sina föräldrar, och därmed också till deras bakgrund, arv och miljö såsom farföräldrar och morföräldrar och föräldrarnas syskon. Allt detta skulle berövas det adopterade barnet. Det skulle inte vara i barnets intresse.

Nu har utredningens direktiv varit sådana att den ska vara förutsättningslös och ha barnets bästa för ögonen. Jag har i en motion som nyligen Tasso Stafilidis har apostroferat bett eller begärt att regeringen i ett tilläggsdirektiv ska understryka att detta också bör gälla de presumtiva adoptionsbarnen, som riskerar att inte kunna bli adopterade till Sverige även av heterosexuella adoptivföräldrar, eftersom all utländsk adoption riskerar att avbrytas. Jag har också yrkat att ett tilläggsdirektiv skulle ges om att vad gäller de svenska barnen inte utredningens slutsatser får kränka dessa barns rätt till båda sina biologiska föräldrar och deras bak-

grund. Barn har rätt till sina föräldrar, men vi vuxna har inte rätt att ha barn.

Utskottet har sagt att det här ryms inom direktiven, och det tycker jag är bra. Jag är nöjd med detta och bidar alltså ett positivt besked från utredningen, som kommer att ta vara på barnets bästa.

Anf. 71 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Fru talman! Jag har ett par frågor till Tuve Skånberg. Först gäller det frågan om närståendeadoption. Tuve Skånberg säger att då berövas barnet sin biologiska förälder. Då undrar jag: Tänker Tuve Skånberg jobba för att heterosexuella inte ska kunna göra närståendeadoption? Med samma argument borde Tuve Skånberg rimligtvis jobba för detta.

Sedan säger Tuve Skånberg att barn kan skadas av det mått av annorlundaskap som den homosexuella familjen innebär. För mig är det så att det inte är någon skillnad på om en familj är homosexuell eller heterosexuell. Misstänksamheten mot homosexuella bygger just på att det finns de som argumenterar för att det är annorlunda, konstigt och inte har samma värde. Den bygger också på att det finns de som anser att homosexualitet är en sjukdom.

Jag vill gärna höra av Tuve Skånberg hur han vill argumentera när det gäller homosexuella. Vad är det som gör att en homosexuell person inte kan vara en bra förälder? Jag vill gärna att Tuve Skånberg utvecklar detta.

När det gäller internationella adoptioner är det kanske en mer komplicerad fråga, men i t.ex. USA, där det är tillåtet för homosexuella att adoptera barn, har det inte påverkat möjligheterna att få internationella adoptioner. Det här är någonting som Tuve Skånberg kastar ut i debatten utan att det egentligen har utretts. Det är en åsikt som jag anser egentligen grundas på Tuve Skånbergs åsikt om homosexuella.

Anf. 72 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Fru talman! På frågan om ensamstående heterosexuella skulle få adoptera säger jag också i princip nej. Jag tycker inte att det är en bra utveckling, därför att de barn som är föremål för att adopteras behöver de bästa tänkbara förhållanden, och de behöver enligt min och mitt partis mening en mamma och en pappa. De har redan blivit berövade så mycket att när vi tar oss för att placera dem i ett hem så måste det hemmet ha de bästa tänkbara förhållanden. Det säger jag inte därför att jag skulle diskriminera ensamstående heterosexuella eller homosexuella, utan därför att jag vill ge barnen den allra bästa starten i livet och de bästa förhållandena.

Vad gäller frågan om annorlundaskap så lägger jag ingen värdering i det. Jag bara konstaterar att det är ett annorlundaskap. De här barnen är redan annorlunda genom sin livssituation och ska inte ytterligare kompliceras.

Frågan om de homosexuella skulle vara mer eller mindre bra föräldrar kan inte jag uttala mig om. Det går inte att generalisera när det gäller människor. Homosexuella har rätt att aldrig diskrimineras och aldrig ringaktas utan ska bemötas med respekt och inte utsättas för personangrepp gång på gång. Men det här är inte en fråga om de homosexuellas

Prot.
1999/2000:59
2 februari

*Homosexuella och
barn*

rätt eller någon lobbyverksamhet, utan nu talar vi om barnens bästa. Låt oss fokusera på det.

Anf. 73 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Fru talman! När det gäller barnens bästa är det inte alltid så att de biologiska föräldrarna är de som allra bäst är föräldrar till barnen. Tyvärr är det inte så. Ibland är det till barnens bästa om andra har vårdnaden om barnen. Livet är så komplicerat. Det verkar som om Tuve Skånberg vill bortse från detta och har någon sorts regel om att det alltid är de biologiska föräldrarna som ska ha vårdnaden, och det anser jag är ett ganska skandalöst påstående i dag, med de så att säga mer moderna åsikter som finns där man faktiskt försöker se till att barnets bästa tillgodoses och inte lägger största vikten vid biologin på det viset.

När det gäller barnens bästa är det så att för alla de barn som i dag lever i homosexuella familjer tillgodoses inte deras bästa när myndigheter och lagstiftningen inte erkänner att de finns. Om man pratar med homosexuella föräldrar hör man att de sällan har svårigheter på dagis eller i skolan. De har svårigheter med myndigheter och med lagstiftningen, och *det* skadar dessa barn.

Sedan säger Tuve Skånberg att han inte anser att homosexuella ska diskrimineras. Men när man inte anser att homosexuella kan vara bra föräldrar så är det en form av diskriminering. Föräldraskap, om man är förmögen till kärlek, omvårdnad och att vara en god förälder, beror inte på den sexuella läggningen. Tuve Skånberg säger att homosexuella inte är bra föräldrar. Då diskriminerar han de personerna.

Sedan säger han att det medför ett annorlundaskap, och i det lägger han ingen värdering. Det är väldigt farligt att säga så. Det finns de som har sagt så om andra grupperingar i samhället, t.ex. zigenare, judar eller muslimer: Ja, de är annorlunda, och jag lägger ingen värdering i det, men lagstiftningen ska inte vara rättvis gentemot de grupperingarna.

Att säga så är väldigt farligt. Jag anser att homosexualitet och heterosexualitet inte är något åtskiljande.

Anf. 74 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Fru talman! Till att börja med måste jag korrigera Yvonne Ruwaida. Jag sade inte att homosexuella inte var bra föräldrar, och jag ber Yvonne Ruwaida att inte lägga ord i munnen på mig, eftersom jag bevisligen sade raka motsatsen nyss.

Sedan tycker jag att det är skandalöst att göra den här frågan till en lobbyfråga för en grupp vuxna på bekostnad av vad majoriteten i riksdagen tycker är barnens bästa. Man kan inte använda vuxnas behov av att få bli bekräftade och att få sina rättigheter tillgodosedda på ett sådant sätt att det går ut över barnen.

Det vi har fokuserat på här i dag är barnens bästa, och det är barnens bästa som ensamt ska bestämma utvecklingen i den här lagfrågan.

Så var det sagt att barnet lika gärna kan växa upp i den ena eller andra familjen. Nu är det ju så att det är en grundbult i vårt samhälle och i vår lagstiftning att barnen har rätt till båda sina biologiska föräldrar. Jag kan skilja mig från min fru, och vi kan gå skilda vägar, men jag kan aldrig skilja mig från mina barn. Mina barn har rätt till sin pappa och till sin mamma. De har också rätt till den bakgrund som ligger bakom ett arv

och i ett socialt sammanhang. Skulle den lagstiftning som Yvonne Ruwaida förordar träda i kraft så skulle det innebära att man beskar barnet på rättigheter, inte berikade det.

Prot.
1999/2000:59
2 februari

Anf. 75 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Först och främst vill jag vända mig starkt mot det som Tuve Skånberg tar upp om att jag skulle ha gjort ett personangrepp på Tuve Skånberg. Jag är ledsen om Tuve Skånberg uppfattade det som ett personangrepp, men jag ser det som min skyldighet som ledamot att ta upp de frågor som Tuve Skånberg väcker i motioner här i riksdagen.

Jag vill också påtala att jag absolut inte har någonting emot Tuve Skånberg personligen. Jag tycker att han är lika bra som alla andra människor. Det är det jag alltid utgår från mot mina medmänniskor.

Det som jag vill att vi ska bryta i den här kammaren är våra olika åsikter, och dem ska vi få ha. Det är därför riksdagen finns till, och det är därför olika politiska partier och åskådningar finns, så att vi ska kunna bemöta varandra med argument i våra politiska diskussioner.

Så återigen: Om Tuve Skånberg tyckte att jag kom med ett personangrepp så ber jag om ursäkt för det och hoppas att han kan ta det till sig.

Sedan gäller det frågorna som Tuve Skånberg tar upp i sin motion och som han också valde att förtydliga i ett långt inlägg på Svenska Dagbladets debattsida. Han tar upp som en självklarhet att adoptionsorganisationerna och alla andra säger att adoptionerna skulle upphöra eller kraftigt försvåras om homosexuella skulle få lov att adoptera barn från andra delar av världen. Jag undrar vad den åsikten grundas på. Han säger samtidigt att han är ödmjuk inför det faktum att utredningen kommer att ta upp frågan, men han går ändå ut med en så stark och tydlig ståndpunkt. Hans ståndpunkt är att adoptionsorganisationer klart och tydligt säger att de internationella adoptionerna skulle upphöra eller kraftigt försvåras.

Anf. 76 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Fru talman! Tasso Stafilidis har bett mig om ursäkt och sagt att han är ledsen för att han två gånger har förolämpat mig i riksdagen. Självklart tar jag emot ursäkten, och jag ska inte hålla det emot honom på något vis. Det är riktigt att vi ska kunna skilja på sak och person. Tasso Stafilidis och jag har ingen särskild relation utöver att vi är riksdagsledamöter, så vi kan inte gärna ha haft något personligt groll, utan vi ser olika på sakfrågan.

Tasso Stafilidis frågar mig varför jag har engagerat mig och på vilken grund jag menar att antalet adopterade barn riskerar att minska. Jag har engagerat mig i denna fråga därför att min egen bror inte kan få några biologiska barn och har adopterat. Jag är djupt engagerad i frågan om att vara barnlös och inte kunna få barn. Jag ser för mig en problematik där min bror inte kan adoptera syskon till min lille brorson. Jag vill inte att fler barnlösa par ska riskera detta.

Vem säger att det är så? Jo, det gör de allra bäst informerade – samtliga adoptionsbyråer i Sverige. Om Tasso Stafilidis har bärande argument mot det kan han lägga fram dem, men de som är bäst insatta har sagt att det finns en uppenbar risk. Vem vill riskera att adoptionerna stryps helt och hållet?

*Homosexuella och
barn*

Anf. 77 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att det känns bra att Tuve Skånberg vänder på orden. Jag sade att jag ville be om ursäkt om han uppfattade det som att jag gjorde ett personangrepp. Det har jag inte ansett att jag har gjort. Det är något annat att säga att han tar emot min ursäkt för att jag har gjort ett personangrepp mot honom.

Vi lämnar den frågan. Över till pudelns kärna, som jag tyckte att Tuve Skånberg klargjorde väldigt tydligt i sitt senaste inlägg. Det handlar alltså om att hans bror har adopterat för att han inte är kapabel att få barn. Vad är det som gör Tuve Skånbergs bror till en bättre förälder än jag? Varför ska inte jag få lov att adoptera när Tuve Skånbergs bror får lov att adoptera, om han nu blir så personlig i talarstolen att han talar om sin bror? Det är det som jag tycker att hela hans motion andas.

Rigmor Stenmark tog upp det på ett lysande sätt förut. Det handlar om osynliggörandet. Jag tycker att Tuve Skånberg osynliggör väldigt många barn i samhället. Han ifrågasätter deras existens och att de över huvud taget finns till. Han ifrågasätter dessa 40 000 barn. Gång på gång har det framkommit – dels i utredningen, dels i andra sammanhang – att dessa 40 000 inte är några små barn. Det är en statistisk beräkning som man har gjort precis på samma sätt som man gör andra statistiska beräkningar. Det är en statistisk beräkning av hur många barn som har vuxit upp under dessa omständigheter i Sverige. Vissa av dem kanske är 50 år. Karl Gerhards dotter Fatima Svensson är inte ett litet barn längre, utan hon är en medelålders kvinna.

Det vi menar är att vi inte vill ha en särslagstiftning, men det vill Tuve Skånberg. Det framhäver han återigen när han säger att han är rädd för att hans heterosexuelle bror inte ska få adoptera några syskon till det adopterade barnet. Samtidigt tar han ifrån mig min möjlighet att ansöka och bli prövad som förälder. Det är det som det handlar om – att bli prövad som förälder – inte att ha rätt.

Anf. 78 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Fru talman! Om Tasso Stafilidis har bett om ursäkt eller inte lämnar jag därhän. Han är ur min synvinkel ursäktad och förlåten.

Sedan är det frågan om man ska räkna in vuxna människors möjlighet att adopteras. Det är en rasande skillnad. Det vi talar om här är barn upp till 18 års ålder – de som behöver ett skydd och som kanske kommer från utlandet när anhöriga har dött. Det är dem vi talar om. Här har aldrig förts på tal vuxna i 50-årsåldern som skulle kunna eller inte skulle kunna adopteras. Det är en helt annan fråga än den som både utskottet och utredningen tar ställning till. De är bevisligen inte 40 000. Om Tasso Stafilidis har någon annan mening och andra argument är jag beredd att svara. Det har jag för övrigt gjort i den artikel som Tasso Stafilidis hänvisar till i Svenska Dagbladet från den 27 januari.

Det är inte frågan om huruvida min bror och Tasso Stafilidis skulle vara bra eller dåliga fäder. Det är inte det som det är frågan om i dag. I dag är det bara frågan om barnens bästa. Jag ser att detta kan stoppa adoptioner från andra länder över huvud taget. Det ligger inte i de barnens intresse, och det ligger inte i någons intresse. Det ligger inte heller i Tasso Stafilidis intresse.

Anf. 79 HILLEVI LARSSON (s) replik:

Fru talman! Låt mig börja med att hålla med Tuve Skånberg. Jag tycker liksom han att det är barnets bästa som måste stå i förgrunden. Detta måste gå före allt annat. Därför tycker jag att det är väldigt bra att utredningen nu jobbar och förutsättningslöst tar emot argument från olika håll. Jag tror inte att det är självklart vad som är barnets bästa, utan jag tror att det är en viktig uppgift för utredningen att se till vad som är barnets bästa. Jag tror inte att det är självklart att man ser till barnets bästa om man inte ändrar lagstiftningen. Man måste både se till riskerna om man ändrar lagstiftningen och om man inte ändrar den. Vilka problem finns det med nuvarande lagstiftning?

Sedan skulle jag vilja hålla med om en annan sak som Tuve Skånberg sade, och det gäller gemensam vårdnad för biologiska föräldrar. Jag tycker att dagens lagstiftning är bra. Den går ut på att gemensam vårdnad är det som man i första hand föredrar om det inte finns skäl emot det när de biologiska föräldrarna av någon anledning går skilda vägar.

I dag finns det någonting som kallas styvbarnsadoption för heterosexuella. Den går självklart inte ut på att köra över den ena biologiska föräldern. Det kommer lagstiftningen inte heller att göra om den förändras så att även homosexuella får möjlighet till styvbarnsadoption. Det finns tre skäl till att den ena biologiska föräldern kan försvinna ur bilden med dagens lagstiftning. Exakt samma sak kommer att gälla om homosexuella får samma möjlighet. Det första är om den ena biologiska föräldern dör. Av naturliga skäl faller de då bort. Det andra är om föräldern har befunnits mycket olämplig att ha vårdnad om barnet, och det tredje exemplet är om den biologiska föräldern har gjort ett medgivande om att överlåta vårdnaden på en styvförälder. Det kommer att bli precis samma om homosexuella får möjlighet.

Anf. 80 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Fru talman! Jag uppfattade inte någon fråga i Hillevi Larssons inlägg, men jag vill gärna kommentera det. Hon håller med om att det är frågan om en riskbedömning där barnets bästa ska stå i blickpunkten. Det är riktigt. Jag tror att åtminstone majoriteten i kammaren delar den synen. Vi prövar frågan förutsättningslöst, men det måste vara med barnets bästa för ögonen. Vi väger risker för och emot. Om det finns någon risk för att det inte är bra för barnet ska lagen inte ändras.

Min bedömning är att den saken redan är klar. Det kan inte ligga i barnets intresse att man försvårar möjligheten för barnet att ha en kontakt med sitt biologiska arv.

Vad gäller gemensam vårdnad vill jag också understryka att jag håller med Hillevi Larsson om att det är den bästa lösningen när två föräldrar går skilda vägar. Som jag sade tidigare ser jag det inte som den bästa lösningen att en ensamstående heterosexuell adopterar, och jag är beredd att jobba för att den lösningen inskränks.

Jag vill ge barn i ett utsatt läge den absolut bästa starten i livet. Jag tror – det är min övertygelse – att det innefattar en mamma och en pappa.

Anf. 81 HILLEVI LARSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tror att man måste titta på vilka risker det finns om lagstiftningen inte ändras. Man ska alltså inte bortse från riskerna med en

ändrad lagstiftningen, men man ska också titta på vilka problem dagens lagstiftning har inneburit för barnen. Om man finner att det har varit problem tycker jag att det kan vara ett argument för att ändra lagstiftningen. Det ska alltså inte vara självklart att dagens lagstiftning är perfekt för barnen lika lite som det ska vara självklart att en förändrad lagstiftning blir perfekt för barnen. Man måste titta på båda alternativen och se till barnens bästa. Vilket är bäst för barnen?

När det gäller det biologiska arvet vill jag säga att man ju inte kommer att beröva barnet det biologiska arvet från den ena föräldern. Det gör man inte med dagens lagstiftning, och man kommer inte att göra det med en förändrad lagstiftning. Jag tog upp skälen till det, nämligen att den biologiska föräldern antingen måste vara död, ha befunnits olämplig eller ha givit sitt medgivande till att överlåta vårdnaden. Därför går det inte att säga att man berövar barnet det biologiska arvet.

Jag skulle även vilja nämna vissa fall då det kan anses lämpligt att en ensamstående adopterar. Det kan t.ex. vara så att den andra parten, som barnen har vuxit upp med, i förhållandet har dött. Det behöver inte bara vara homosexuella. Ett exempel är att en kvinna först är ihop med en man och får ett barn i det förhållandet. Sedan lämnar hon mannen och får en ny man och har barn tillsammans med honom. Låt oss säga att den här kvinnan dör. Då finns den här mannen, som barnet har vuxit upp med. Den biologiska föräldern är kanske ute ur bilden. Han kanske är död eller har försvunnit. Kanske skulle det vara lämpligast just i det här enskilda fallet att barnet får stanna hos den människa som barnet har knutit an till och vuxit upp med. Jag menar att det finns vissa fall, men inte alla, då jag tror att det här är den bästa lösningen. Tack!

Anf. 82 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Fru talman! Jag måste medge att jag inte riktigt kunde följa Hillevi Larssons tankegång i det tänkta fallet. Det var något snårigt.

Kvar står faktum. Barnet har rätt till sina föräldrar, den sociala bakgrunden och det arvet. Ingen inskränkning av barnets rätt får göras. Ett enigt utskott har slagit fast detta och, återigen, givit kommittén direktiv eller riktlinjer som säger att den övergripande principen är barnets bästa. Bevisbördan vilar helt och hållet på den som säger att vi ska förändra lagstiftningen till nackdel för barnen. Eftersom barnens rätt inte får trädas för när vilar ett tungt ansvar på den som vill ändra till, som jag upplever det, barnets nackdel.

Vi får låta utredningen arbeta färdigt, och enligt ett enigt utskott kommer den säkerligen att leda till barnets bästa. Den leder dock inte med säkerhet till vuxna människors bekräftelse och till sanktion osv. Men det är en annan fråga. Vi kan inte använda barnen som slagträn i debatten om vuxnas rättigheter och skyldigheter. Tack, fru talman!

Anf. 83 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! Jag var tvungen att gå upp med anledning av det påstående som Tuve Skånberg kom med när det gäller styvbarnsadoption för heterosexuella. Jag undrar om det som Tuve Skånberg sade är Kristdemokraternas inställning eller om det är Tuve Skånbergs personliga inställning.

Vi försöker ju i dag att se till barnets bästa i lagstiftningen. Om en förälder dör, om en förälder anses vara olämplig eller om den ena biologiska föräldern ger sitt medgivande kan en annan förälder, som då inte är den biologiska föräldern, få vårdnaden om barnet. Detta sker med utgångspunkt i barnets bästa. Men Tuve Skånberg sade i ett replikskifte till mig att han också är emot styvbarnsadoption för heterosexuella. Är det här även Kristdemokraternas inställning? Det verkar vara en väldigt gammalmodig och föråldrad inställning i dessa familjerättsliga frågor. Jag vill gärna ha ett förtydligande av Tuve Skånberg.

Prot.
1999/2000:59
2 februari

---

*Homosexuella och
barn*

Anf. 84 TUVE SKÅNBERG (kd):

Fru talman! Jag har redan utvecklat att jag personligen menar att det bästa är att växa upp tillsammans med en mamma och en pappa. Och jag vill personligen arbeta för att det ska vara förhållandet också vid närståendeadoptioner. Men det är komplicerat, och Kristdemokraterna har inte uttalat någon bestämd mening. Men utvecklingen går i den riktningen att vi stärker barnets rätt så mycket som det går. Sedan är världen komplicerad, och det kan se olika ut. Det här kan i vissa situationer kanske vara det enda möjliga. Men vi vill, så långt som det bara går, göra situationen så bra som möjligt för barnet. Det är barnets intresse som är det viktiga, och om det innebär att vi kan ge en mamma och en pappa så vill vi göra det. I andra fall får jag lämna den frågan öppen.

Anf. 85 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! I det som Tuve Skånberg säger finns det en värdering. Man säger lite grann att de familjer där det inte finns någon biologisk mamma och pappa inte är lika lyckade. Jag delar inte den inställningen. Jag tror att barnets bästa handlar om att barnet får trygghet, kärlek och omvårdnad och att det kan se ut på olika sätt.

I dag lever vi i en tid då skilsmässor är vanliga. Alla lever inte i en relation under hela sitt liv. Denna möjlighet finns i dag av ekonomiska skäl. Det finns fortfarande många länder i världen där man av ekonomiska skäl är bundna till varandra under resten av sina liv eller där samhället inte accepterar någonting annat. Det finns inget självändamål med att människor ska leva i ett äktenskap ett helt liv. Det verkar som om Tuve Skånberg anser att det är ett självändamål. Jag tror att människor och livssituationer kan förändras, även om jag och många andra nog delar drömmen om en livslång relation. Men jag tror inte att man ska se det som ett självändamål. Det är farligt när vi från politiskt håll lägger den värderingen när det gäller människors samlevnad. Det verkar som om detta är utgångspunkten för Tuve Skånbergs synsätt.

Som livet ser ut är det bästa många gånger att hitta två vårdnadshavare som är bra för ett barn och att ge barnet den bästa situation som finns. Men dagens lagstiftning ger tyvärr inte de barn som finns den trygghet som de egentligen behöver. Oavsett om det finns ett eller 40 000 barn i homosexuella familjer kräver jag att de ska ha det skydd som de behöver genom lagstiftningen.

Anf. 86 TUVE SKÅNBERG (kd):

Fru talman! Så här i slutet av debatten har vi kommit till debattens kärna. Yvonne Ruwaida säger att hon har en dröm om hur en familj skulle kunna se ut. Då har vi två olika perspektiv.

Det perspektiv som jag konsekvent anlägger är barnets perspektiv. Vad är barnets bästa? Det gäller det barn som har förlorat sina båda biologiska föräldrar och behöver adopteras. Men Yvonne Ruwaida anlägger ett annat perspektiv och talar om en politisk dröm om hur man kan bedriva familjepolitik och om hur man kan förverkliga en vuxens drömmar. Det är två helt olika perspektiv.

Om det handlar om aborter, som det har gjort tidigare, är det en debatt. Om det handlar om skilsmässor och våra misslyckanden på det området är det en annan debatt. Här talar vi om att ändra lagstiftningen, så att barnen skulle kunna tänkas få det sämre. Då vill jag säga att barnets perspektiv handlar om försiktighet och om barnets rätt till båda sina föräldrars biologiska arv.

Anf. 87 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! Jag vill hävda att det är Tuve Skånbergs inställning som har en grund i en dröm som Tuve Skånberg har, nämligen den om relationen mamma–pappa–barn och drömmen om att den relationen ska hålla för resten av livet. Egentligen skulle Tuve Skånberg vilja avskaffa institutet skilsmässa. Det är snarare så som jag kan tolka Tuve Skånbergs synsätt.

Tuve Skånberg har inte ens nämnt alla de barn som i dag finns i homosexuella familjer. Vi är kanske oense om hur många de är. Men oavsett om det är ett, 40 000 eller ännu fler barn som i dag lever i homosexuella familjer i Sverige har Tuve Skånberg inte på något sätt sagt hur vi ska trygga dessa barns juridiska ställning. Det gäller både den lagstiftning som finns och konsekvenserna – vad man betalar på dagis osv. Det finns ganska skrämmande konsekvenser i dag. Homosexuella föräldrar säger att de har stora problem när det gäller myndigheterna, eftersom de enligt myndigheterna inte finns som familjer. Däremot har de inga problem med att de är föräldrar gentemot de medmänniskor som de möter både på sin fritid och på sin arbetsplats.

Tuve Skånberg har inte ens bemött mig när det gäller hur vi ska göra för att se till att dessa barns situation blir så bra som möjligt. Det är en diskussion som Tuve Skånberg undviker. Det tycker jag är väldigt beklagligt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 15 §.)

12 § Sjöfylleri

Föredrogs
lagutskottets betänkande 1999/2000:LU4
Sjöfylleri.

(Beslut fattades efter 15 §.)

Prot.
1999/2000:59
2 februari

---

13 § Konsumentpolitiska frågor

Föredrogs
lagutskottets betänkande 1999/2000:LU5
Konsumentpolitiska frågor.

Anf. 88 BERIT ADOLFSSON (m):

Fru talman! Lagutskottets betänkande LU5, *Konsumentpolitiska frågor*, behandlar ett stort antal motioner. Endast när det gäller att skapa regler för hur stor och hur stark en stor stark får vara har lagutskottet förordat ett tillkännagivande. De viktiga och angelägna motionsyrkandena har avstyrkts med hänvisning till att en kommitté, där jag själv ingår, arbetar med frågorna.

Detta, fru talman, hindrar mig inte från att ta till orda i dag i detta ärende. Vi moderater i utskottet har nämligen tre reservationer, och jag vill gärna kommentera dem. För tids vinnande yrkar jag bifall endast till vår reservation rörande motion L702 under mom. 1.

Först vill jag ta upp den lilla motionen om det starka ölet i det stora glaset. I motion L710 vill motionärerna från Vänsterpartiet att den svenska riksdagen ska anmoda regeringen att föranstalta att det utarbetas standardregler för hur mycket ett stort glas starköl ska innehålla av alkoholhalt och vätska.

Fru talman! Kan detta vara kvintessensen, det yttersta av beslutskraft och ansträngning, av 349 riksdagsledamöters arbete i svensk politik i Sverige år 2000? Visserligen har samma parti haft en skattmotion här i riksdagen, och i den meningen kanske den motionen kan efterlevas här i kammaren. Jag trodde att detta var ett skämt, och när jag berättade det för mina vänner trodde de likadant. Det har framkallat en del skrattsalvor under mitt umgänge under jul- och nyårsfirandet. Det kan inte vara möjligt, sade man, att detta ska vara en uppgift för Sveriges riksdag och regering. Det är ett hånflin mot det demokratiska systemet, ansåg mina vänner. Jag är beredd att hålla med dem.

Detta är inte lustiga huset. Detta är Sveriges riksdag, demokratins högsta beslutande organ. Av den anledningen reserverar vi oss mot beslutet. Man kan misstänka att behandlingen av motionen är en liten gratifikation till Vänstern för gott uppförande i samarbetet.

Vi har också reserverat oss mot viktigare saker, t.ex. behandlingen av motion L702 som handlar om att begränsa Konsumentverkets uppgifter och storlek.

Konsumentverkets uppgifter behandlas i kommittén med namnet Konsument 2000, som jag nämnde. Men vår reservation har som mål att göra kommittén och även riksdagens ledamöter uppmärksamma på att den uppfattning som vi hävdar inte bara finns hos oss moderater här i riksdagen utan även långt utanför dessa väggar.

Vi har föreslagit en förändring av Konsumentverkets storlek och verksamhet. Vi vill avlöva sådan verksamhet som kan skötas av andra. I den mån man har myndighets status och uppgift borde denna del behandlas för sig. Konsumentombudsmannen borde brytas ut och fungera som andra ombudsmän, t.ex. JämO, HomO och DO.

Min uppfattning är att Konsumentverket måste styckas och delas för att Sverige ska vara trovärdigt i EU, där man verkligen är angelägen om

att staten ska hållas utanför konsumentfrågorna. Man har t.o.m. speciella revisorer som bl.a. beivrar staternas inblandning. En sådan person fick lagutskottet träffa när vi var i Bryssel på studiebesök i höstas. Hennes uppdrag var att på ort och ställe försäkra sig om att konsumentpolitiken i de nya ansökarländerna inte styrs av staten.

Här i Sverige finns det stora regeringsorganet som heter Konsumentverket. Detta verk, som är en av regeringen utsedd myndighet med regeringsbrev och pengar, kan också räknas som en utredningsavdelning till regeringen. Det finns sådana utredningsavdelningar i t.ex. Göteborg och Malmö. Man måste kalla saker vid deras rätta namn. Verket är också en stor utbildningsenhet med snart sagt ensamrätt och monopol på utbildning inom områden som rör köp och avtal. Det finns linjer på juridiska fakulteter som kan bedriva sådan utbildning med mera status i examinationerna.

Konsumentverket gör t.o.m. anspråk på att i EU vara en konsumentorganisation, en sådan som enligt parlamentet inte ska vara styrd av staten.

Det finns i Sverige emellertid två andra konsumentorganisationer som stämmer bättre med EU:s krav. En är uppbyggd runt socialdemokratisk rörelse, bl.a. fackföreningarna, nämligen Sveriges konsumentråd. En uppfattar jag som en fri organisation, nämligen Sveriges konsumenter i samverkan, som består av andra organisationer och privatpersoner. Dessa två organisationer behandlas på ett härresande orättvist sätt. Konsumentrådet får flera miljoner i bidrag om året för sin verksamhet, medan Konsumenter i samverkan får nästan ingenting. Man nämner Konsumentrådet i alla sammanhang, ofta utan att nämna den andra organisationen. Jag har en stark känsla av att man rentav är besvårad av den senare organisationen. Det förstärker också min misstanke att socialdemokraterna bara vill ha en sorts organisationer, nämligen sina egna trogna vapendragare.

Naturligtvis ska produkter inte vara farliga, och man förväntar sig att de som saluför varor är seriösa och trovärdiga. Motsatsen ska naturligtvis bekämpas. Frågan är om en så stor kraft, en så stor del av samhällets gemensamma ekonomi och intelligencia, ska gå åt för detta.

Civilrätten har regler för civila handlingar, dvs. köp. Finns det något i lagstiftningen som fallerar för att konsumenterna ska kunna hävda sin rätt, låt oss då koncentrera oss på att förändra och förbättra lagarna. Vi har en specialdomstol som bara har rekommendationer som utslag, nämligen Allmänna reklamationsnämnden. Tvister borde behandlas i domstol – små tvister inom ramen för småmålsinstitutet i den mån varans värde är lågt, som det för det mesta är i konsumentfrågor. Då, och först då, kan man få regelrätt praxis i stället för moraliska och ofta subjektiva och diffusa utslag, som företagen kan följa eller låta bli att följa.

Andra verksamheter som Konsumentverket ägnar sig åt borde kunna konkurrensutsättas. Förslag, varför ska man ha det? Tidning är också något man måste kunna ifrågasätta. Ska skattemedel användas till detta finns det regler för tidningsstöd, och de måste också gälla Konsumentverket. Test och provningar av varor bör kunna läggas på Statens provningsanstalt. Forskning om konsumtion och köpbeteende kan ske inom den ordinarie forskningssektorn på våra universitet och högskolor. De medel som staten anslår till forskning ska genomgå samma ekonomiska och innehållsmässiga nålsöga.

Prot.
1999/2000:59
2 februari

---

*Konsumentpolitiska
frågor*

Det finns mycket angeläget att forska om i Sverige i dag. Det har väl inte undgått någon att svensk forskning har halkat efter inom flera områden där vi har varit världsledande. De senaste dagarna har larm gått ut om att utflyttningen av företag leder till att man bara på Karolinska riserar att gå miste om minst en miljard kronor.

Fru talman! Vi har också reserverat oss mot behandlingen av motion L711 om skydd för konsumenter i lagvalssituationer, dvs. vilket lands lagar som ska tillämpas vid handel över gränserna.

Grundprincipen för lagvalet är att kontraktet ska bedömas i enlighet med lagen i det land som har starkast anknytning till kontraktet. Detta behöver inte ändras. Däremot är det bekymmersamt om konsumenterna har en ovillkorlig rätt att alltid hävda det egna landets lagar.

Vi moderater vill att lagvalsfrågan ska vara dispositiv, dvs. att man kan avtala om vilket lands lagar som ska gälla innan köpet avslutas. Det ska finnas regler och lagar för handel. Det ska finnas möjlighet att reklamera. Det ska finnas respekt för människor på båda sidor om affärsdisken eller förhandlingsbordet.

De många små företag som nu har skapats i handeln har en stor och stark motståndare i Konsumentverket och socialdemokratisk politik. De socialdemokratiska ambitionerna på konsumentpolitikens område bottnar i uppfattningen att man kan använda politiserandet av en civilrättslig handling, nämligen köp, till sina egna syften, nämligen fördelningspolitiken, dvs. att ge från de rika till de fattiga.

De fattiga är i detta fall konsumenter som inte kan, ids eller är intresserade av att undersöka en vara och behovet av den före köp och som inte tar ansvar för sina handlingar eller anser att det är nödvändigt att hushålla med de resurser man har.

Starka, däremot, är alla producenter som säljer varor och tjänster. De lurar och roffar åt sig som sjörövarna i sagan om Pippi Långstrump. Där visar socialdemokraterna sitt rätta ansikte i fråga om företag, företagande och företagare.

Fru talman! Denna debatt är långt ifrån avslutad. Den har nyss börjat. Jag är övertygad om att vi måste bryta ned den svaghetsvall som författaren Dick Erixon talar om i sin bok *Svaghets moral*, dvs. att det finns en tendens i den rådande politiken att göra människor svaga, i värsta fall hela livet.

Fru talman! Jag har redan angivit vilken motion jag vill ställa under votering och avslutar härmed mitt anförande.

Anf. 89 KJELL ELDENSJÖ (kd):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 4. Jag står givetvis bakom även reservation 7, men jag nöjer mig med bifallsyrkandet till reservation 4.

Först vill jag ta upp någonting om elektronisk handel.

Reservation 4 handlar om lagval som ska tillämpas vid elektronisk handel. Motionerna som ligger till grund för reservationen tar sikte på att konsumenterna vid elektronisk handel inte ska drabbas negativt genom begränsat varu- eller tjänsteutbud på Internet till följd av lagvalet. Därför bör enligt motionärerna lagvalet vid elektronisk handel på Internet vara dispositivt. Ett företag ska alltså genom information på sin hemsida kunna upplysa konsumenten om att det egna landets konsumentlagstift-

ning gäller vid affären. Om inte näringsidkaren använder sig av denna möjlighet ska konsumenten kunna återopa det egna landets lag.

När det sedan gäller utomkontraktuella förhållanden, exempelvis marknadsföring, vid handel på Internet hävdas i den ena motionen att en näringsidkare endast ska behöva tillämpa lagstiftningen på sin etableringsort.

Vi ställer upp på dessa båda synsätt.

Jag går så över till djurtestade produkter. Några av motionerna handlar om märkning av produkt som är testad på djur. Märkning som syftar till att skilja ut produkt som är testad på djur från den som inte är testad på djur finns redan. Nordiska samfundet mot plågsamma djurförsök har kommit överens med en del företag om att de av företagets produkter som inte testats på djur ska märkas med information om detta.

Vidare beslutade i november 1998 den internationella koalitionen för djurförsök, ECAE, att anta en internationell standard vad gäller kriterier för information om produkter som ej testats på djur.

Dessutom pågår arbete inom EU i denna fråga. Därför kan det vara lämpligt att avvakta det arbetet innan frågan om obligatorisk märkning tas upp till beslut i Sverige, tycker lagutskottet. Vi instämmer i detta.

Motionskraven har därför avstyrkts av lagutskottet.

Det finns en kristdemokratisk motion som handlar om reglering av nätverksförsäljning. Den avstyrks också av lagutskottet. Frågan om nätverksförsäljning utreds nämligen av en särskild projektgrupp på Nordiska ministerrådets initiativ. Lagutskottet finner det lämpligt att avvakta denna utredning.

Jag vill också något ta upp ölförsäljningen. I en ölmotion från Vänsterpartiet föreslås att lagutskottet ska föranstalta om att Konsumentverket eller någon annan myndighet ska utarbeta standardregler som fastställer hur mycket ”en stor stark” dels ska innehålla, dels vilken minimalalkoholhalt som ska gälla.

Lagutskottets majoritet stöder motionens yrkande och gör ett tillkännagivande om detta.

Vi kristdemokrater menar att starköl redan finns definierat i alkohollagen vad gäller alkoholhalten. När det gäller storleken anser vi inte att detta i första hand är en angelägenhet för lagutskottet, utan det bör vara en fråga för restaurangbranschen att klara ut.

Det här tillkännagivandet ligger enligt min mening väldigt nära den klass som vi ibland brukar ta upp när det gäller EU:s förordningar om bananer, surströmming, jordgubbars storlek och liknande.

Vi kristdemokrater vill inte lägga ned politisk kraft på ”en stor stark”. Däremot känner vi väldigt mycket för att engagera oss för den som är liten och svag. I vart fall tycker vi inte att frågan är av den digniteten att den bör föranleda ett tillkännagivande till regeringen och vi reserverar oss därför.

Anf. 90 VIVIANN GERDIN (c):

Fru talman! Då det gäller konsumentpolitik har jag valt att inrikta mig på information och utbildning. Dagens konsumtionsutbud ställer ju väldigt stora krav på konsumenterna, för att vi ska kunna göra rätt val som är anpassat till plånboken, funktionen och miljön. EU-medlemskapet har medfört en ökad handel över gränserna. Informationstekniken har haft en

Prot.

1999/2000:59

2 februari

---

*Konsumentpolitiska
frågor*

explosionsartad utveckling och inneburit en globaliserad handel och även nya konsumtionsmönster.

Allt detta förutsätter att vi är kunniga och medvetna konsumenter och att vi har en väl fungerande konsumentpolitik liksom också en aktiv konsumentrörelse som ställer krav på ett uthålligt konsumtionsmönster.

Det konsumentpolitiska arbetet tycker vi ska särskilt inriktas på hushållens baskonsumtion och de svaga konsumentgrupperna.

Eftersom konsumtionsmönster, attityder och värderingar grundläggs tidigt är det viktigt att kunskap och medvetande byggs upp redan i unga år. Vi tycker därför att konsumentfrågorna måste integreras i skolundervisningen. Genom att ge barn och ungdomar bra konsumentupplysning lägger vi grunden till en stärkt konsumentroll i vuxenlivet.

Konsumentkunskap handlar om att kunna hantera vardagliga situationer samt att utgöra en grund som man kan välja livsstil utifrån. Men det handlar också om att kunna ta till vara och försvara sina rättigheter och skyldigheter som konsument.

Jag tycker att vi måste inse vikten av att under skoltiden utbilda eleverna till självständiga och kunniga konsumenter. Jag har formulerat ett särskilt yttrande där jag tar upp att konsumentundervisningen bör vara ett naturligt inslag och i princip finnas med i varje ämne, så att gymnasieeleverna när de går ut skolan kan vara väl förberedda för vuxenlivet.

Med anledning av att Konsumentpolitiska kommittén 2000 har fått i uppdrag att se över bl.a. konsumentutbildningen har jag enbart gjort ett särskilt yttrande rörande konsumentfrågorna. Men jag har för avsikt att återkomma i denna fråga om det inte görs något framsteg.

Då det gäller konsumentvägledning vet vi att flertalet kommuner helt frivilligt har inrättat konsumentvägledare. Vi tycker också att de fyller en mycket viktig funktion, särskilt i tider när många människor drabbas av en försämrad ekonomi. Särskilt viktigt är det också att de grupper som är resurssvaga kan erhålla den här rådgivningen och informationen.

Med anledning av detta vill jag yrka bifall till motion L713 yrkande 6.

Då det gäller kreditprövning vet vi också att det har varit en intensiv utveckling på det finansiella området. Användningen av kontokort har ökat markant. Det har varit mycket lätt att låna pengar, ibland helt utan kreditprövning. Med det som underlag och med tanke på hur det ser ut i dag tycker jag att det är befogat att man inför ett lagstadgat krav att kreditgivaren ska göra en samlad kreditprövning. Kredittagaren ska på så sätt lättare få en helhetsbild och därmed se hur återbetalningsförmågan ser ut. Det finns en motion som tar upp frågan, och jag yrkar bifall till motion L713, yrkande 4. I övrigt inväntar vi kommitténs förslag i de övriga frågor man arbetar med.

Anf. 91 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Konsumentpolitiken är för mig ett nytt fält. När man kommer in i en sådan diskussion blir man lite skrämdd av antalet små och stora frågor som finns i synfältet. Men alla dessa frågor har faktiskt en kärna, och det är konsumentens aktiva roll och konsumentens rätt till handling i det egna intresset. Då har vi faktiskt mer att diskutera här än detaljfrågor om vissa produkter eller om vissa överenskommelser. Egentligen ligger det mycket ideologi i diskussionen om konsumentpolitiken.

Vi är i Sverige lite för vana att förlita oss på mycket stora, starka och etablerade organisationer och på myndigheter med lång erfarenhet. Vi glömmer att man i stora, tunga system lätt kan se individen som en liten bricka. Då gäller helt andra frågor än just konsumentens rätt till sig själv, till sina val, till sina handlingar.

Låt oss tänka på att våra största och starkaste organisationer, LO, TCO, SAF, samtidigt är producenter och konsumenter. Då förstår vi att det behövs nya arenor, nya möjligheter för konsumenterna. Därför vill jag tala till fördel för Folkpartiets motion L713, där man talar bl.a. om inriktningen i konsumentpolitiken, där man vill påminna om att en väl fungerande marknadsekonomi, fri konkurrens, avreglering, skapar möjligheter för konsumenten att försvara sina egna intressen och att göra djupt medvetna val.

I vår motion finns ett yttrande om skydd för konsumentintresset i den offentligt styrda tjänstesektorn. Det är också mycket viktigt. Vi har mycket ofta i Sverige tendensen att betrakta den offentliga sektorn som ett slags fulländad organism. Så är det inte. Den offentliga sektorn kan vara meriterande i vissa sammanhang, men den offentliga sektorn är inte felfri och har inte alltid rätt. Då måste man kunna skydda konsumentens intresse mot den offentligt styrda tjänstesektorn.

Det är också viktigt att ekonomiskt svaga grupper och familjer får möjligheten att kunna orientera sig när de agerar som konsumenter och att de kan få ett skydd i sådana sammanhang. Det är därför vi har tagit upp frågan om kreditprövning i vår motion, nämligen att det ska vara ett krav att varje kreditgivning ska föregås av en samlad kreditprövning. Det är ett viktigt steg mot konsumentskydd.

Med tanke på allt detta, och av tidsskäl, vill jag yrka bifall till reservationerna 2 och 6. Egentligen vill jag yrka bifall till alla våra reservationer.

Anf. 92 KARIN OLSSON (s):

Fru talman! Jag vill börja med att hälsa Ana Maria Narti välkommen till ett område som är oerhört spännande, viktigt och som i mycket handlar om ideologi.

Praktiskt taget alla de frågor vi ska besluta om i dag ryms inom den konsumentpolitiska utredning som just nu pågår. Egentligen skulle jag lätt kunna yrka avslag på alla reservationer med hänvisning till det pågående arbetet och föreslå att vi väntar med debatten tills propositionen har lagts fram. Jag tänker inte göra det eftersom den svenska konsumentpolitiken alltid är lika aktuell och viktig. Ana Maria Narti sade också att denna fråga kräver eftertanke, ideologiska debatter och ett stöd.

Eftersom detta är ett område som vi socialdemokrater fäster stor vikt vid beslutade regeringen i början av 1999 att starta en stor utredning om konsumentpolitiken inför det nya seklet. Regeringen har också satt upp konsumentpolitiken som en av de frågor Sverige ska driva under det svenska ordförandeskapet. Det är, tycker jag, ett mycket bra beslut.

Att sedan Berit Adolfsson inte tycker att socialdemokratisk politik, och socialdemokratisk konsumentpolitik i all synnerhet, är någonting att fästa vikt vid utan däremot alltid spyr galla över den kan jag respektera Berit Adolfsson för, men jag respekterar inte Berit Adolfssons uppfattning i den frågan.

Utredningen arbetar för fullt och kommer under våren att lämna fram sitt betänkande. Under hösten har vi att vänta en proposition.

Som jag sade inledningsvis inryms de flesta yrkanden som finns i utskottsmotionerna i utredningsarbetet. Av direktiven framgår att utredningen ska analysera hur den framtida konsumentpolitiken ska utformas för att kunna ge människor förutsättningar att känna sig trygga som konsumenter och ha ett starkt inflytande över sin vardag.

Kommittén ska också identifiera vilka områden som långsiktigt ska prioriteras och vilken ambitionsnivå som ska gälla. Kommittén ska också värdera vad som ska vara konsumentpolitikens huvudinriktning samt föreslå en modell för det offentliga åtagandet på konsumentområdet.

Fru talman! För kammarens ledamöter antar jag att konsumentpolitikens mål är väl kända, dvs. konsumenten ska ha en stark ställning på marknaden, konsumenten ska kunna utnyttja sina ekonomiska och andra resurser effektivt, konsumentens hälsa och säkerhet ska skyddas samt att långsiktigt hållbara konsumtions- och produktionsmönster ska utvecklas.

Kommittén ska granska möjligheterna att vidareutveckla den svenska konsumentpolitiken. Vid behov ska kommittén föreslå hur målen kan utvecklas för att fungera ännu bättre.

Ett område som ska analyseras är konsumentpolitiken i EU. En annan fråga som kommer att bli alltmer aktuell är konsumenten i informations-samhället. Här finns redan en utredning presenterad som föreslår att den som marknadsför varor eller tjänster via Internet ska upplysa konsumenten om sin identitet, hur konsumenten kan få kontakt med företaget och dessutom informera om erbjudandet så att konsumenten verkligen kan bedöma det. Dessutom begärs att konsumentskyddet förstärks när det gäller reklam via e-post. Utredningen föreslår att konsumentköplagen ses över så att den kan omfatta även köp via Internet. Även produktsäkerhetslagen bör ses över enligt utredaren. Ett annat område som utredningen vill ha ytterligare belyst är om det finns behov av forskning om marknadsföring till barn och unga på Internet samt att regeringen aktivt stimulerar forskning på området.

Inom området som handlar om hushållsekonomi har kommittén fått följande uppgifter: Vilka analyser behövs på det hushållsekonomiska området? Är det konsumenträttsliga skyddet tillräckligt inom området finansiella tjänster? Lokal, objektiv och oberoende rådgivning saknas t.ex. om bostadsköp och pensionssparande – hur kan den ordnas? Avregleringen av vissa marknader och konkurrensutsättning av kommunala tjänster har skapat en gråzon. Utredningen ska också titta på vilka rättigheter den enskilde har och om det finns instanser för klagomål och information.

Även produktsäkerheten har ett eget kapitel: Bör produktsäkerhetsarbetet förändras? Vilka statistiska grunddata behövs? Hur kan ett nationellt skaderapporteringssystem utformas? Hur ska tillsyn och marknadsbevakning utformas? Hur kan konsumentinflytandet i standardiseringen stärkas?

Alla dessa frågor arbetar kommittén med för fullt just nu. Vi är i slutskedet, och det innebär att det är ett mycket aktivt arbete.

Nya roller för de konsumentpolitiska aktörerna finns också med i direktiven. En fråga som ständigt debatteras här är Konsumentverkets roll. Det är med extra stort intresse som Berit Adolfsson tar sig an den frågan.

Det åligger kommittén att svara på frågor om Konsumentverkets roll ska vidareutvecklas och göras tydligare, hur konsumenternas rätt till konsumentvägledning kan tas till vara och hur det offentliga engagemang i konsumentorganisationerna ska se ut.

Jag måste bara få kommentera Berit Adolfssons uppfattning om frivilligorganisationerna. Hon nämner Sveriges Konsumentråd och framställer det så att det inte skulle vara en frivillig organisation. Det gör mig helt förvånad. Jag är inte säker på att Handikappförbundens Samarbetsorgan, DHR, Hushållningssällskapens Förbund, Riksförbundet Hem och Skola, Studieförbundet Vuxenskolan, Sveriges Pensionärsförbund, Synskadades Riksförbund och TCO skulle uppskatta att bli betecknade som regeringens förlängda arm eller som regeringsorgan, vilket Berit Adolfsson sade i talarstolen för en stund sedan. Att ABF är kopplat till det socialdemokratiska partiet tror jag inte att ABF skäms för, utan de tycker nog att det är ganska bra. Att de finns i en frivilligorganisation tycker jag är utomordentligt bra.

Konsumentkommittén ska också behandla den oerhört viktiga frågan om information, utbildning och forskning. Utan god konsumentutbildning blir det svårare att nå ut till det stora flertalet. Genom bra utbildning och forskning kan statusen på konsumentpolitiken höjas, vilket naturligtvis gynnar den enskilde konsumenten, men det är dessutom lönsamt för samhället. En väl utbildad konsument är oftast en stark konsument.

Hur ska samhällets ansvar för konsumentinformation, konsumentutbildning och forskning utformas och finansieras? Behövs särskilda insatser för ungdomar och personer med bristande kunskaper i svenska? Det är frågor som kommittén också har att ta ställning till.

Förutom det jag har räknat upp kommer många andra frågor också att behandlas under utredningens gång. Det har även kommit ett tilläggsdirektiv som innebär att utredningen ska kartlägga rättsläget vad beträffar konsumenternas möjlighet att få konsumentinformation om dagligvaror vid handel via Internet.

Trots att kommittén har omfattande utredningsdirektiv som praktiskt taget täcker de flesta motionyrkanden har flera reservationer fogats till utskottets betänkande. Det mesta har jag egentligen redan kommenterat i snabbgenomgången, men för tydlighetens skull vill jag tillägga något.

Fru talman! I reservation 1 från moderaterna vill de privatisera stora delar av Konsumentverket. På grund av utredningens arbete men även på grund av framgångarna inom konsumentpolitiken, som vi säkert kan tacka både Konsumentverket och den lokala konsumentverksamheten för, yrkar jag avslag på reservation 1. Samhällets stöd är mycket viktigt!

Av samma skäl yrkar jag avslag på reservation 2 från Folkpartiet. Även här omfattas reservationen av utredningsdirektiven.

Likaså handlar reservation 3 om frågor som finns med i utredningen. Jag yrkar avslag även på den reservationen. Dessutom är det så att den svenska regeringen ända sedan vi blev medlemmar i EU har arbetat aktivt för att stärka konsumentpolitiken i hela unionen.

I reservation 4 tar man upp konsumentens skydd vid handel via Internet. Jag skulle gärna vilja fråga Berit Adolfsson från Moderaterna och Kjell Eldensjö från Kristdemokraterna om de verkligen avser att i första hand ställa sig på näringsidkarnas sida. Det är omöjligt att tolka reservationen på något annat sätt. Om det inte är det som är avsikten, utgår reser-

Prot.
1999/2000:59
2 februari

*Konsumentpolitiska
frågor*

vanterna då ifrån att de produkter och tjänster som säljs via Internet får hålla sämre kvalitet än det som säljs på traditionellt sätt?

Fru talman! Jag vill alltså att Berit Adolfsson och Kjell Eldensjö svarar på frågan: Är det så att ni inte anser att varor och tjänster som säljs via Internet ska vara av allra högsta kvalitet? För utskottsmajoriteten är det däremot viktigt att konsumenten åtnjuter samma rättsliga skydd vid köp av digitala produkter som vid köp av lösa saker.

I reservation 5 tas också en fråga upp som verkligen berör kommitténs arbete. Med största sannolikhet kommer ett förslag om förstärkning av den lokala konsumentvägledningen. Med andra ord, Viviann Gerdin: Var lugn! Jag yrkar tills vidare avslag på reservationen. Det blir mycket intressantare att debattera de här frågorna när vi har propositionen som grund för vår debatt.

Reservation 6 handlar om kreditprovning.

I delbetänkandet *Finansiella tjänster* skriver kommittén:

”Det finns därför skäl att också i de här frågorna överväga förändringar och i det sammanhanget även närmare undersöka om gällande regler för kreditprovning är tillräckliga. Inte minst gäller det de s.k. snabblånen.

Eftersom det finns en uppfattning att kreditprovning bör omfatta alla slag av kreditgivare, dvs. även de som idag står utanför Finansinspektionens tillsynsområde, finns det anledning att också titta närmare på den frågan.”

Kommittén återkommer med förslag även i den här frågan.

Fru talman! Det har antagligen stått klart för alla att arbetet i kommittén är väldigt omfattande. Flera från lagutskottet är med i kommittén. Det känns egentligen märkligt att behöva ta upp kammarens tid med reservationer i frågor som är under utredning.

Den sista reservationen, som handlar om marknadsföring av starköl, behöver jag inte kommentera eftersom Tanja Linderborg kommer att göra det.

Det är trist när man kallar en motion ”ölmotion”. Det är lite larvigt. Det är också en konsumentpolitisk motion. Som konsument vill jag inte bli lurad vare sig jag köper spis eller öl. Det är väldigt lätt att med hjälp av formen på glaset lura konsumenter att tro att de får mera för pengarna än vad som verkligen är fallet. Jag yrkar avslag på reservationen.

Fru talman! Jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer. Det innefattar samtliga motionsyrkanden förutom det som gäller frågan om marknadsföring av öl.

Anf. 93 BERIT ADOLFSSON (m) replik:

Fru talman! En fråga som Karin Olsson ställde till mig och någon mer var om vi bara vill prata för företagen i Internethandeln. Det vill vi verkligen inte. Men vi vill komplettera den argumentation där man hela tiden bara tänker på den ena parten i en köpsituation.

Det kan få orimliga följder när affärer görs över Internet, som är globalt och gränslöst, att man har en ovillkorlig rätt att alltid hävda sin egen lag. Lagstiftaren har inte tagit hänsyn till detta. Risken är stor att om förslaget genomförs lägger det en hämsko på den europeiska handelsutvecklingen, och det finns stor risk för att hela Europa kommer efter i

världen i den dynamiska och snabba utveckling som nu har startat med Internet.

Det är av den anledningen som vi har en motion om att detta är viktigt för företagare – de är också människor. Men det ska naturligtvis finnas regler som gör att det inte råder oklarheter. Det är vi överens om.

Vi är också överens om att konsumenterna ska vara starka. Skillnaden mellan oss är bara att jag anser att en människa måste lära sig att bli stark, i stället för att gömma sig bakom en stark organisation.

Anf. 94 KARIN OLSSON (s) replik:

Fru talman! Varför, Berit Adolfsson, hämmas utvecklingen av Internethandeln i Europa om konsumenträttigheterna slås fast? Jag vill ha ett klart och tydligt svar på frågan.

Anf. 95 BERIT ADOLFSSON (m) replik:

Fru talman! Jag kan tänka mig att en person som köper en sak i Japan t.ex. inte har möjlighet att sätta sig in i svensk lagstiftning. Det ska kunna gå att diskutera en lösning på annat sätt. Det har säkert inte föresvävat turister i Japan att de ska kunna hävda sin rätt hur som helst när de köper en sak i Japan. Jag tycker att det är viktigt att det finns möjligheter att diskutera vilken lag som ska gälla. Naturligtvis ska konsumenten inte bli lurad. Konsumenten kan möjligen veta vilken lag som gäller.

Anf. 96 KARIN OLSSON (s) replik:

Fru talman! Berit Adolfsson tycker alltså att det är lättare för en konsument att ta reda på alla olika lagar som finns än vad det är för en näringsidkare att ta reda på vilka konsumentlagar som finns. Ska jag tolka Berit Adolfssons inlägg på det sättet?

Anf. 97 KJELL ELDENJÖ (kd) replik:

Fru talman! Den lagstiftning som nu finns om elektronisk handel tillkom långt innan denna handel blev så aktuell som den är nu.

Näringsidkare kan lägga ut vad de har att sälja på Internet, vilket kan komma alla till del runtom i världen. Precis som Berit Adolfsson sade kan det för en mindre näringsidkare, och kanske även för en del större, vara svårt att hålla ordning på alla konsumentlagstiftningar. Det borde därför vara ganska rimligt att få möjlighet att på sin hemsida tala om vilket lands lagstiftning som gäller. Då skulle man inte behöva känna tveksamhet inför att sälja på detta sätt.

För övrigt vill jag fråga om inte socialdemokraterna och majoritetsföreträdarna ser något problem med att näringsidkarna har svårigheter. Visst, konsumenterna kan få ett större utbud om det finns angivet vilken konsumentlagstiftning som gäller. Men även det omvända gäller ju, att det kan finnas svårigheter för näringsidkarna.

Jag vill också ställa en fråga om detta med starkölen. Vad är det egentligen som ligger bakom motionen och tillkännagivandet? Det är ju ganska ovanligt med ett tillkännagivande. Därför måste det finnas starka skäl bakom detta. Har det varit en anstormning av folk som har klagat på att de inte vet hur stor eller liten en stor starköl är? Det vore ganska bra att få ett skäl för tillkännagivandet.

Prot.
1999/2000:59
2 februari

*Konsumentpolitiska
frågor*

Anf. 98 KARIN OLSSON (s) replik:

Fru talman! När det gäller frågan om vilket lands lag som ska gälla tycker jag att det är alldeles självklart att vi inte ska kunna avtala bort de konsumenträttigheter som vi har, och det är också meningen med den regel som gäller nu. Om konsumenternas rättigheter ska kunna förhandlas bort riskerar vi att få sämre varor saluförda via Internethandeln. Det kan väl ändå inte vara meningen att vi ska acceptera det.

Det problem som vi har med Internethandeln är att många i dag känner sig väldigt osäkra på om de ska våga använda sig av Internethandel. Jag kan tänka mig att detta är mer hämmande än vad det är för en näringsidkare som inte vågar bjuda ut sina varor därför att det är möjligt att den konsumentlagstiftning som gäller i köparens land är strängare, dvs. att det ställs högre krav på varan eller tjänsten. Skulle det vara så, tror jag i och för sig att det är gott och väl, för dåliga varor som säljs via Internet är inget önskvärt. Som sagt var, om vi ska kunna uppmuntra Internethandeln måste vi också se till att vi får en konsumentlagstiftning som människor verkligen vågar lita på.

Kjell Eldensjö tog upp att det ska vara en klar definition av vad en stor starköl är. Bakgrunden till motionen kan Kjell Eldensjö fråga motionären om. Detta är en bransch där det så uppenbart pågår en väldig massa fusk. Går det att komma åt detta, så tycker jag att vi ska göra det. Det är en konsumentfråga så god som någon.

Anf. 99 KJELL ELDENSJÖ (kd) replik:

Fru talman! Enligt det förslag om elektronisk handel som vi vill att regeringen ska arbeta för inom EU ska konsumenten överallt ha rätt att hävda sitt lands konsumentlag om en näringsidkare på sin hemsida utelämnar vilken konsumentlag som gäller. Vi tycker att möjligheten borde finnas att tala om att det är just det egna hemlandets konsumentlag som gäller.

När det gäller frågan om en stor starköl ser jag lite grann en fara i om det är en ny princip att lagutskottet ska ta upp sådana frågor för tillkännagivande. Vi talar alltså om en stor starköl som innehåller ett visst antal centiliter. Det kan finnas många sådana här saker ute i samhället som man skulle kunna vilja definiera och då blir det en lagutskottsfråga.

Anf. 100 KARIN OLSSON (s) replik:

Fru talman! När det gäller de regler som ska gälla för distanshandeln har Kjell Eldensjö och jag uppenbarligen inte samma uppfattning, vilket har framgått. Dessa frågor finns naturligtvis med och diskuteras i kommittén.

Javisst, det kan hända att det finns fler frågor, typ den om stor starköl, men i andra länder går det att tala om precis hur mycket en viss mängd är. Varför skulle det då inte gå att göra det i Sverige? Det förstår jag inte riktigt. Det är ett område där det pågår väldigt mycket fusk, och fusk ska vi beivra, tycker jag.

Anf. 101 VIVIANN GERDIN (c) replik:

Fru talman! Jag vill bara lämna några argument med anledning av att jag har reserverat mig när det gäller lokal konsumentverksamhet.

Centern står ju bakom det konsumentpolitiska programmet sedan 1995, som jag tycker är ett mycket bra program. Men ingenting är ju så bra att det inte går att göra bättre. Det som har hänt sedan 1995 gör att det är än mer angeläget att ha konsumentvägledningen tillgängligare än vad den är i dag och att också rikta den till de svaga grupperna.

När det gäller reservation 6, om kreditprövning, har vi sett hur utvecklingen har varit i takt med att människor har fått sämre ekonomi, så här släpar vi efter. Det är ju hjälp till självhjälp att i ett förebyggande syfte försöka få in att det ska göras en kreditprövning vid samtliga låneansökningar.

Anf. 102 KARIN OLSSON (s) replik:

Fru talman! Vi ligger i så fall lite före i förhållande till om vi skulle ha bifallit Viviann Gerdins krav i dag, eftersom detta arbete pågår för fullt. Det ska vara klart i slutet av mars. Vi utreder frågan, och jag lovar att den bevakas från många olika håll.

Anf. 103 VIVIANN GERDIN (c) replik:

Fru talman! Jag får tacka för det.

Anf. 104 TANJA LINDERBORG (v):

Fru talman! Jag ska inte uppta kammarens tid med att kommentera samtliga reservationer, för det har Karin Olsson på ett, som vanligt, mycket föredömligt sätt redan gjort.

Jag kan i alla fall konstatera att Berit Adolfsson inte har förstått eller inte vill förstå att den fria rörligheten av varor och tjänster kräver ett starkt konsumentskydd.

Berit Adolfsson tycker tydligen att man enbart ska förlita sig på marknadskrafterna och frivilliga organisationer – under förutsättning att organisationerna inte har någon som helst koppling till arbetarrörelsen.

Jag anmälde mig till den här debatten egentligen mest för att tacka utskottsmajoriteten, alltså Socialdemokraterna, Folkpartiet och Centerpartiet, för det stöd som jag har fått för min motion om standardregler för stor stark. Nu säger Berit Adolfsson att det här är ett hån mot det demokratiska systemet. Jag får naturligtvis ha respekt för att Berit Adolfsson, som företräder ett konservativt parti, har svårt att tänka nytt och därför inte har förstått innebörden i den här motionen.

Sedan har Berit Adolfsson också talat med sina goda vänner, och de har fått ett gott skratt. Vi vet alla att ett gott skratt förlänger livet, så jag uppskattar att min motion har bidragit till att förlänga livet på Berit Adolfssons vänner.

Berit Adolfsson säger också att det här kan vara en gratifikation för gott uppförande. Då vill jag bara säga som en kommentar att det tycker jag är ett häpnadsväckande påstående.

Jag kan säga något om bakgrunden till min motion. Kjell Eldensjö har frågat mig varför en sådan här motion om standardregler för en stor stark har väckts. Är det ett stort tryck på det här? Jag har upptäckt ett fenomen. Var jag än går någonstans, var jag än befinner mig i landet, på så gott som varenda ort och på alla restauranger och pubar så finns det skyltar med stor stark. Ett annat nytt fenomen är alla de ölfestivaler som finns i

Prot.
1999/2000:59
2 februari

---

*Konsumentpolitiska
frågor*

virtuella samhälle och som pågår under några dagar, eller flera dagar, sommartid.

Det är alltså så att stor stark har blivit ett begrepp. Numera är det också en lockvara. Men handen på hjärtat alla här i kammaren: Vet ni hur många centiliter en stor stark egentligen innehåller?

Enligt en av kvällstidningarna kan det variera mellan 37 och 51 centiliter. Det gäller i alla fall Stockholm, där de hade undersökt saken. Det är en väldigt stor spännvidd. Därför menar jag att det kan vara ett fullt rimligt krav att jag som konsument redan på förhand vet vad det är jag betalar för.

Det är så som Karin Olsson har sagt här att det förekommer oerhört mycket fusk i den här branschen. Vi vet alla att det har förekommit, och fortfarande förekommer på i alla fall mindre seriösa ställen, att man serverar kunden en liten svag i stället för en stor stark. Ett sådant lurendrejeri är naturligtvis inte tillåtet, för enligt svenska skatteregler ska en starköl innehålla minst 4,5 % alkohol. Där finns det alltså ett regelsystem.

Däremot kan "stor" uppenbarligen betyda hur stor eller liten som helst. Beteckningen "stor" är ju en subjektiv upplevelse. För att ölen ska vara stor måste man relatera detta till något. Man kan väl relatera det till en 33-centiliters burk eller flaska eller till en 45-centiliters burk. Jag vet inte, men beteckningen "stor" måste alltså relateras till något.

Sedan är det så att när man är i England och beställer en pint så vet man att man får 56 centiliter, varken mer eller mindre. En pint är ju ett mått, till skillnad från en stor stark, som inte är ett mått. Men i England vet man i alla fall vad man får för pengarna.

Avslutningsvis kan jag säga till Kjell Eldensjö att jag faktiskt har fått positiva reaktioner från enskilda krögare. Jag har också fått positiva reaktioner från allmänheten. Nu återstår det att se om det går att införa standardregler och hur dessa i så fall skulle kunna se ut. Där är det självklar att branschen måste vara involverad. Allt annat vore uteslutet som jag ser det.

Till sist vill jag yrka bifall till hemställan i lagutskottets betänkande i dess helhet.

Anf. 105 BERIT ADOLFSSON (m) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Tanja Linderborg för möjligheten att roa mina vänner. Det var inte så illa menat. Om Tanja Linderborg blev sårad ber jag om ursäkt.

Jag vet inte om man är så osäker när man dricker öl. Är man osäker kan man begära en flaska. Då vet man hur starkt och hur stort det är. Jag vet inte om det går att mäta på plats, men om man får ett för stort glas med för lite i tycker jag gott att man kan säga till. Det är det jag tänker på när man är en stark konsument. Man ska våga säga detta även på en bullrig pub.

Ett glas vatten är inte heller definierat. Det är inte så ofta som man dricker vatten på en pub, men man kanske skulle skriva en likadan motion om detta. När det gäller pint så kan det ju finnas möjlighet att också här sälja detta mått. Är man inte nöjd med det som serveras på restaurangen kanske man kan få dem att ändra sig genom att tala om att man

egentligen vill veta hur många centiliter vätska det är och hur starkt det är.

På så vis finns det både regler i lagstiftningen och möjligheter att kräva rätt i en köpsituation för kunden.

Anf. 106 TANJA LINDERBORG (v) replik:

Fru talman! Nej, Berit Adolfsson, jag är inte ett dugg sårad. Jag är väldigt smickrad över att jag har kunnat roa Berit Adolfssons vänner. Sårad är jag definitivt inte.

Jag måste naturligtvis ha respekt för dem som inte har stått bakom det här tillkännagivandet. Frågan är ju alldeles ny. Ni har förmodligen inte tänkt igenom det här. Då har ni lite svårt att ta till er det meddetsamma. Men faktum är ju att en stor stark är ett nytt begrepp som har kommit in i svensk restaurangbransch.

Berit Adolfsson nämnde att om det är så att man får för lite i ett stort glas kan man säga till. Problemet som jag ser det är att om jag beställer en stor stark kan glaset vara i princip hur litet som helst, men det betecknas ändå som en stor stark. Det kunde ändå finnas ett visst värde i att man såg över om det går att införa standardregler. Det är väl jättebra också om det kommer utländska turister. Då vet de vad en stor stark innehåller. Man vet vad man får för pengarna.

Jag undrar ju om Berit Adolfsson också tycker att det olämpligt att man t.ex. på tandkrämstuber deklarerar innehållet. På min tandkrämstub står det 45 milliliter. Det är för att jag ska kunna veta vad jag betalar för, alltså innehållet relaterat till priset.

Anf. 107 BERIT ADOLFSSON (m) replik:

Fru talman! Min kritik gäller inte så mycket just det här samhällsproblemet. Jag menar att det här ska man kunna sköta inom branscherna. Tanja Linderborg sade själv att många är inne på det. Naturligtvis ska man inte uppmuntra olagligheter, det håller jag förstås med om.

När det gäller tandkrämstuber är det ju i köpsituationen som man tittar. Det håller jag med om. Men som sagt, att tandkrämstuber ska föras upp till riksdagens bedömande tycker jag inte heller är särskilt bra. Där kan man prata med producenter och affärsidkare så att man får det vad man vill ha. Det tycker jag att man skulle kunna göra i det här fallet också.

Anf. 108 TANJA LINDERBORG (v) replik:

Fru talman! Ja, nu råkade jag leda in det här på tandkräm. Det är ju sådant som riksdagen redan har bestämt. Vi har ju fattat ett beslut om att man ska innehållsdeklarera varorna på förpackningarna.

Det är i alla fall roligt att Berit Adolfsson delar min uppfattning om att allt fusk ska beivras. Tyvärr är det ju så i restaurangbranschen att det förekommer alldeles för mycket fusk. Men det är bra att vi då har något att kämpa för gemensamt.

Anf. 109 KJELL ELDENSJÖ (kd) replik:

Fru talman! Tanja Linderborg har ju sagt här att hon har sett den här problematiken på många ställen. Själv är jag nykterist, så jag har inte sett

Prot.
1999/2000:59
2 februari

---

*Konsumentpolitiska
frågor*

den så väldigt mycket. Det jag har funderat på i det här är var gränsdragningen går mellan vad lagutskottet ska ta upp och besluta om och branschernas ansvar.

Ta detta med ett glas. Vad är t.ex. ett glas, om man ska börja definiera det också? Vi kan ta ett banalt exempel, som kanske går lite väl långt och som kanske är på banannivå om man ser till de här Europafrågorna. Häromdagen gick jag in i en butik, och där stod det: Tre bananer för 10 kr. Jag tittade på dessa bananer. Det stod ingen vikt på dem. Jag tittade på dem. Jag tyckte att det var ett skäligt pris med 10 kr för de stora bananerna. Men bananer har olika storlekar.

Nu drar jag det här till den yttersta gränsen, men det är detta jag menar: Någonstans finns det en gräns för vad lagutskottet bör hantera.

Anf. 110 TANJA LINDERBORG (v) replik:

Fru talman! Det är klart att det finns en gräns. Men nu är det så att vi är en lagstiftande församling, och det är då riksdagen som avgör om vi ska ha några regler eller inte. Så enkelt tycker jag att det är.

Häromveckan tog jag fram en gammal kokbok därför att jag skulle göra en sockerkaka. Då stod det att jag skulle använda två koppar socker. Då funderade jag på hur mycket en kopp är. Men jag har inte för avsikt att väcka en motion om att man ska reglera hur stor en kopp ska vara. I fråga om det kan Kjell Eldensjö vara fullständigt lugn.

Sedan tycker jag att det som Kjell Eldensjö har varit utsatt för är ett oskick, nämligen att tre bananer kostar 10 kr. Enligt min uppfattning är det kilopris som ska anges. Det är ju olika storlekar på bananer också. Men det är ändå roligt att det blir en debatt om de konsumentpolitiska frågorna även om jag naturligtvis inser att standardregler för stor stark kanske inte är den absolut viktigaste konsumentpolitiska frågan. Men jag tycker trots allt att den har en viss dignitet, eftersom det är ett helt nytt begrepp som har tillkommit. Det är ungefär som Internethandeln som nyligen diskuterades.

Anf. 111 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! Jag får börja med att fortsätta denna öldiskussion. Jag har för mig att när det gäller bananer och när det gäller frukt och grönsaker generellt måste man ange kilopris. Därmed kan konsumenten ha en vägledning och göra en jämförelse och agera som en medveten konsument. När det gäller öl så är det inte så att man vet vad en stor stark innehåller. Man har inget literpris som man kan jämföra med. Därför får konsumenten inte samma information. Branschen har haft tid på sig att ta upp den här frågan och göra någonting av den men har inte gjort det. Jag tycker därför att lagutskottet kan fatta beslut som gör att man underlättar för konsumenten att fatta medvetna beslut.

Det som jag tänkte ta upp handlar lite grann om konsumenter och medvetna beslut utifrån ett miljöperspektiv. De konsumtionsmönster som vi har i dag är inte hållbara ur miljösynpunkt. Vi konsumerar i dag i Sverige alldeles för mycket, och vi förstör miljön alldeles för mycket. Tio jordklot till är vad som skulle behövas om alla människor i världen skulle leva som vi gör i Sverige och skulle konsumera som vi gör i Sverige. Då skulle det krävas tio jordklot till om vi skulle leva ekologiskt hållbart.

En halv miljard människor kan långsiktigt leva på den materiella nivå som vi svenskar i dag betraktar som en mänsklig rättighet, den materiella nivå som man också gärna vill höja ytterligare.

Vi kan på olika sätt påverka att konsumtionen minskar energiförbrukningen, att resursförbrukningen minskar, att vi inte har kemikalier i som förstör vår hälsa eller som bidrar ytterligare till miljöförstöring. Jorden, mänskligheten, växthusskiktet, jordarna och haven som är grunden för mänsklig överlevnad tål nämligen inte mer. Vi har i dag klimatförändringar som bidrar till ett klimat där vi får fler stormar och orkaner, ett mer extremt klimat som påverkar människan på grund av att vi har höjt temperaturen på vår jord. Och detta är inte hållbart. Det kommer att kosta mänskligheten väldigt mycket, i liv men också i en hotad framtid. Och det leder redan i dag till att det finns krig som beror på kampen om naturresurser, kampen om rent vatten och kampen om jordbruksmark så att man kan försörja sig.

Fattigdomen i världen har allt oftare sin rot i miljöförstöring, i utarmade matjordar, i skövlade skogar och i fiskevatten som har mindre fisk. Miljöhoten växer i världen, och de spär på fattigdomen ytterligare, och det är en ond spiral. Samtidigt konsumerar ungefär 1,2 miljarder människor, vi i Sverige, andra européer, nordamerikaner, japaner och en växande medelklass i utvecklingsländerna, på ett sätt som inte är ekologiskt hållbart och som inte heller är socialt rättvist eller solidariskt i världen.

Vi måste ändra på våra konsumtionsmönster här i Sverige. Det finns olika sätt att jobba med detta. Bl.a. handlar det om att man som konsument kan vara medveten och agera medvetet i sina val, att man kan köpa produkter för vilka man vet att det krävs en lägre energiförbrukning och för vilka man vet att det inte har använts kemikalier i jordbruket. Det handlar om att man som konsument kan få information om den miljöförstöring som produkter har bidragit till och därmed kan välja produkter som är miljövänligare.

I detta sammanhang finns det fortfarande väldigt mycket att göra för att ge konsumenterna möjligheten att göra detta medvetna val. Vi har i dag inte tillräckligt med information om de varor som vi köper. Men konsumentpolitik är också ekonomisk politik. Konsumentpolitik är också skattepolitik. När t.ex. Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet i enlighet med Miljöpartiets krav har höjt en del miljöskatter bidrar det till mer ekologiska konsumtionsmönster. När vi höjer skatten på hushållsel bidrar vi till att människor spar el. I dag skulle vi i Sverige bara genom att spara och genom att använda energisnåla lampor, genom att inte sätta soffan framför elementet och genom att damma bakom kylskåpet kunna spara 40 % av den energi som hushållen förbrukar, och vi skulle kunna göra en jätteinsats. Men för detta behöver vi både kunskap och ekonomiska styrmedel. Därför är det av vikt att vi ser att konsumentpolitik hänger ihop med den ekonomiska politiken, att vi gör det mer lönsamt att leva miljövänligt och att vi gör det mindre lönsamt att vara miljöbov. Detta är något som är oerhört viktigt. Vi anser att målen för konsumentpolitiken i dag inte är tillräckligt tydliga och inte tar upp miljöfrågorna på det sätt som vi skulle vilja eller tar upp frågan om det solidariska rättviseperspektivet i världen.

Sedan vill jag också lite grann kommentera det svenska arbetet med konsumentfrågor i EU. Vi anser att miljöhänsynen och hälsöhänsynen till

Prot.
1999/2000:59
2 februari

---

*Konsumentpolitiska
frågor*

konsumenterna måste sättas före hänsynen till den inre marknaden. I dag är det så absurt att miljöskydd eller hälsoskydd ses som ett handelshinder. Nu har vi i Sverige fått sänka våra krav på t.ex. livsmedel. Bl.a. är vi tvungna att i dag tillåta azo-färgämnen, som är cancerframkallande, i barnmat därför att man säger att det är ett handelshinder om Sverige skulle ställa krav på att azo-färgämnen inte ska tillåtas. Och det var efter en lång debatt i Sverige och efter gedigen forskning som man såg till att förbjuda t.ex. azo-färgämnen i barnmat. Vi har ställt ganska höga krav när det gäller hälsohänsyn i Sverige, och vi har fått sänka våra krav därför att de krockar med synen på den inre marknaden och därför att det sägs att sådana krav är handelshinder.

Vi anser att det är oerhört viktigt att man förändrar den synen, på EU-nivå men också internationellt, eftersom det också handlar om den syn som WTO har på dessa frågor. Det är oerhört viktigt att marknaden får ha ekologiska gränser och att man får ställa miljökrav och att man också får ställa vissa hälsokrav. Detta tycker vi att Sverige ska driva på EU-nivå. Det är bl.a. en fråga om hur miljögarantin ser ut på EU-nivå. I dag kan ett land ställa krav, men då måste man bevisa att just denna kemikalie, t.ex. azo-färgämnen i barnmat, är extra skadlig just för svenska barn. Och det måste Sverige bevisa. Men azo-färgämnen är skadliga för alla barn, i Sverige, i Italien, i Nordafrika. Det finns inget som säger att det är extra skadligt för svenska barn. På detta sätt är miljögarantin i dag konstruerad, och därför är den också värdelös. Vi anser att man måste förändra miljögarantin. Och detta är något som man från svensk sida bör driva på EU-nivå. Vi anser också att vi måste se till att märkningssystemen på EU-nivå inte urholkar de nationella märkningssystemen.

Vi har två väldigt framgångsrika märkningssystem i Sverige. Naturskyddsföreningens system och Krav är väldigt bra och effektiva medel. Men på EU-nivå vill man gärna ha en harmonisering i synen på de här märkningssystemen. Det finns krafter som driver mot det. Vi tycker att det är oerhört angeläget att Sverige är tydligt om att man måste få tillåta nationella märkningssystem och att de inte ska avskaffas till förmån för märkningssystem på EU-nivå.

Det är mycket som skulle kunna sägas i de här frågorna, men jag avslutar med att yrka bifall vad gäller det svenska arbetet med konsumentfrågor inom EU och vår syn där. Det gäller alltså L714, yrkande 4. Anledningen till att jag här i plenum yrkar bifall till en motion är att vi i Miljöpartiet inte är representerade i lagutskottet.

Anf. 112 KARIN OLSSON (s):

Fru talman! De frågor som Sverige driver i EU överensstämmer ganska väl med det som Yvonne Ruwaida har tagit upp i sitt inlägg här. Men om det är många länder som ska komma överens måste man ju också vara överens om att de regler som Sverige driver är de regler som man vill ställa upp på. Vi kan aldrig tvinga. Däremot pågår det, och det vet säkert Yvonne Ruwaida, ett oerhört energiskt arbete för att komma längre när det gäller miljömärkning och innehållsförteckning och när det gäller att blanda i t.ex. azo-färgämnen i livsmedel. Vi behöver alltså jobba vidare.

I fråga om Sveriges roll i EU har Sverige faktiskt drivit konsumentpolitiken och vunnit framgångar, vilket vi ska vara glada över. Ibland är

det svårt nog att övertyga Sveriges befolkning – för att inte tala om hur det blir om ytterligare några länders befolkning, ibland mot deras egen vilja, ska övertygas. Jag tycker att vi gemensamt ska vara överens om att driva på så att regeringen har det mandatet. Att regeringen tar det mandatet vet jag.

Prot.
1999/2000:59
2 februari

---

*Konsumentpolitiska
frågor*

Anf. 113 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! När det gäller hur Sverige driver konsumentfrågor på EU-nivå driver man inte, såvitt jag vet, frågan om att förändra miljögarantin. Det tycker jag är väldigt synd därför att det är en väldigt central fråga. Åtminstone vi i Miljöpartiet tycker att Sverige bör ha detta högt prioriterat, speciellt nu inför den tid då Sverige ska vara ordförande i EU.

I frågan om märkning hoppas jag verkligen att Sverige driver kravet på att olika länder ska få ha kvar och försvara de nationella märkningssystemen.

Egentligen behöver man inte komma överens med andra länder om en Kravmärkning i Sverige. Vi vill ju inte att den Kravmärkningen ska finnas i andra länder, så egentligen handlar det om att hävda rätten att ha en viss märkning.

Därför finns det åsikter på EU-nivå, t.ex. från kommissionens och från vissa medlemsländers sida, om att avskaffa nationella märkningssystem. Man tycker att det är konkurrenssnedvridande för producenter från andra länder att det finns en märkning i ett visst land. Det ställer höga krav. Det kan ju vara en fördel för de producenter som når upp till de här kraven, och det tycker man kan vara ett handelshinder – det finns de som har den inställningen.

Tidigt, i början av EU-medlemskapet, tyckte jag att regeringen inte tog upp frågan, men det har man gjort på senare tid. Det är jag väldigt glad över. Jag vill dock bara betona att jag tror att man kan vara mer progressiv i de här frågorna än jag tycker att Sverige har varit. Frågor om miljögarantin och rätten att ställa högre krav är något som Leif Pagrotsky som handelsminister inte har drivit. Däremot pratar miljöministern om detta. Men det är inte på miljöministermöten som detta avgörs, utan det är på handelsministermötena som detta avgörs. I praktiken har man alltså inte drivit den här frågan.

Anf. 114 KARIN OLSSON (s):

Fru talman! När det gäller miljömärkningen är Sveriges officiella linje att driva att vi får behålla våra nationella miljömärkningssystem. Den linjen har vunnit framgång. Det är därför som vi kan ha kvar våra miljömärkningssystem och inte måste ha bara EU-blomman. Det här är ett område där vi har vunnit framgång; jag glömde att säga det i förra repliken.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 15 §.)

14 § Vissa ersättningsrättsliga frågor

Föredrogs
lagutskottets betänkande 1999/2000:LU6
Vissa ersättningsrättsliga frågor.

Anf. 115 BERIT ADOLFSSON (m):

Fru talman! Betänkande LU6 handlar om vissa ersättningsfrågor och behandlar 15 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden. Utskottet har avstyrkt samtliga motioner.

När det gäller de motioner som sålunda avstyrkts har vi moderater yrkat bifall till våra egna. Det gäller ändrade regler för ersättning för kränkning, skadestånd till efterlevande, förbättrade möjligheter till ersättning för ren förmögenhetsskada och införandet av regressrätt för utgiven sjuklön.

I motion Ju911 kräver vi moderater förändrade ersättningsregler för kränkning. Denna motion kom till på grund av en dom i Högsta domstolen som upprörde inte bara moderater utan också en stor del av svenska folket. Där ansåg HD att en polis i tjänsten måste vara beredd att tåla ett visst mått av kränkning och även ha en större mental beredskap för det än andra.

Enligt vår uppfattning är det inte rimligt att en polis ska kunna spottas på i tjänsten. Poliserna har ofta en så utsatt position och ett så hårt mentalt tryck att man måste skydda dem från en sådan kränkning. I konfrontation med poliser skyr vissa människor inga medel. Den skymf som poliser utsätts för med gester och åthävor är ägnad att få poliserna att komma i mental obalans. Polisen har en tuff uppgift ändå, utan att det ska vara tillåtet att kränka vederbörande genom en så kränkande behandling som att bli spottad i ansiktet.

Såväl vi moderater som kristdemokrater och centerpartister i utskottet menar att det är av stor vikt att det i samhället aldrig kan anses som acceptabelt att en polis i tjänst ska behöva bli utsatt för våld eller ofredande.

Vad gäller skadestånd till efterlevande, motion Ju723, mom. 6, anser vi att ett brottsoffer ska ha skadestånd om brottsoffret kränkts. Kränkning ersättning utgör brottslingens sonande av sitt brott gentemot brottsoffret. Ersättningen är emellertid, liksom ersättning för sveda och värk, ett ideellt skadestånd. Ett sådant utgår inte om offret dör av den kränkande behandling som det utsätts för.

På detta sätt får förövaren, menar vi, en bonus om offret dödas; detta i förhållande till om han skonar offrets liv. Det är en absurd effekt av lagstiftningen.

Gärningsmannen ådöms ett lägre skadestånd om han tar livet av sitt offer än om livet räddas så länge att offret självt kan hinna kräva skadestånd. Detta tycker vi, som sagt, är fel.

Den kommitté som arbetade med ideell skada ansåg inte att skadestånd för kränkning bör införas för efterlevande till den som dödat genom brottslig handling. Då kan man kanske dra sig till minnes att en husse eller matte i höstas fick skadestånd därför att någon hade haft ihjäl vederbörandes hund. Man kan undra om det är viktigare med hundar än med människor.

Jag förstår inte att majoriteten är så kallsinnig till detta krav. Hur tänker socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister? Det skulle vara intressant att höra. De säger sig ju värna om svaga människor. Jag kan inte tänka mig en svagare människa än den som genom grova brott blir kränkt till frihet, frid och ära och som dessutom dör. Anhöriga kan också bli väldigt kränkta av den behandling som deras nära och kära utsatts för.

Vi moderater i utskottet anser att utskottet borde uppdra åt regeringen att se över reglerna. Det handlar om att ett dödsbo i förekommande fall skulle kunna överta den avlidnes ersättningsanspråk när det gäller kränkning.

I motion Ju723 kräver vi ersättning för ren förmögenhetsskada vid ekonomiska brott. Ett offer för ekonomisk brottslighet kan inte vända sig till Brottsoffermyndigheten för att få ersättning enligt brottskadelagen. Ersättning för ren förmögenhetsskada utgår nämligen endast i undantagsfall.

Ytterligare en komplikation inträder för brottsoffer som har skadeståndsanspråk om vederbörande är från ett annat land och blir utvisad. Om utvisningen därefter verkställs saknar kronofogdemyndigheten möjlighet att verkställa utmätning.

En stor del av brottsligheten i Sverige utförs av människor från andra länder och de blir sedan utvisade. Att bli utsatt för en sådant brott kan äventyra den skadelidandes möjligheter att försörja sig och sin familj. Därför anser vi att regeringen skyndsamt borde komma till riksdagen med ett förslag om stärkt skadeståndsskydd för offer vid ekonomisk brottslighet.

Under mom. 9 behandlas vår motion Ju911, som handlar om regressrätt för utgiven sjuklön. Vi anser att arbetsgivare i vissa fall borde ha en möjlighet att få tillbaka den sjuklön som de tvingas att betala ut till en medarbetare som blivit sjukskriven till följd av att en annan person uppsåtligt har skadat honom eller henne. En sådan regressrätt kan ställas till försäkringskassan eller trafikförsäkringen.

När de första 14 dagarnas sjukskrivning ska betalas av arbetsgivaren straffas inte bara förövaren, utan ett ekonomiskt straff drabbar också offrets arbetsgivare. Detta anser vi moderater är otillständigt. En liten bilverkstad, ett konsultföretag eller en underleverantör som har små marginaler kan drabbas mycket hårt, kanske t.o.m. försätts i konkurs.

Sådana konsekvenser av den lag som ålägger arbetsgivaren att tåla en ekonomisk skada i form av sjuklön för sina medarbetare hade nog inte förutsatts av lagstiftaren. Därför vill vi moderater att regeringen kommer med förslag som bidrar till en sådan lagändring att arbetsgivaren har rätt att efter fällande dom för uppsåtlig skada av person utfå ersättning från försäkringskassan.

Fru talman! Jag väljer att inte yrka bifall till alla våra reservationer, utan för tids vinnande yrkar jag bifall endast till vår reservation under mom. 5.

Anf. 116 TASSO STAFILIDIS (v):

Fru talman! När det gäller betänkandet om de ersättningsrättsliga frågorna vill jag beröra två saker. Jag ska förklara det som i och för sig står väldigt tydligt i betänkandet om varför vi avstyrker förslaget om ersättning för kränkning som Berit Adolfsson tog upp. Framför allt ska jag

upphålla mig vid en fråga som har tagits upp flera gånger här i kammaren, och det gäller 24-timmarsregeln.

Det handlar om en grundläggande mänsklig värdering, om rättssäkerheten i en demokrati. Det handlar om att den enskilda människans intressen måste gå före ett strikt ekonomiskt tänkande. Jag talar alltså om 24-timmarsregeln och de negativa konsekvenser som den för med sig för en enskild som blivit felaktigt frihetsberövad.

Utskottsmajoriteten instämmer i den kritik som förs fram i Folkpartiets motion L603. Ändå tar man inte steget fullt ut och går med på det kravet. Här efterlyser jag moderaterna. Var har ni tagit vägen? Tidigare hade också ni samma synpunkt. Om ni har kommit fram till en annan uppfattning eller en insikt som gör att ni har ändrat ståndpunkt vore det bra om kammaren fick ta del av det. Det kan ju vara värdefull information som kan få oss andra att överväga ett annat ställningstagande, om nu moderaterna har kommit fram till något bra och konstruktivt.

Fru talman! För mig känns det mycket märkligt att utskottets majoritet först instämmer i konsekvenserna för den enskilde men i samma andetag kommer till motsatt slutresultat. För Vänsterpartiet äger frågan om 24-timmarsregeln ett stort principiellt värde. För oss handlar det om att människan som individ är okränkbar och äger rätten till sin egen frihet, den rätt som slås fast i artikel 3 i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna och i artikel 5 i Europakonventionen om mänskliga rättigheter.

I betänkandet får vi ta del av motiveringarna till riksdagens beslut ända tillbaka till våren 1998. Det får mig att än en gång fundera över vad utskottsmajoriteten egentligen skulle vilja eller anser. Man tar upp exempel på icke önskvärda konsekvenser, men de finns inte. Man presenterar inte de icke önskvärda konsekvenserna. De områden där polisens ingripanden alltför ofta lyser med sin frånvaro får här stå som exempel på det stötande resultatet om sloandet av 24-timmarsregeln skulle ha slopats.

De exempel som tas upp är bl.a. polisingripanden i samband med mäns våld mot kvinnor i nära relationer och polisens insatser vid rasistiska demonstrationer. Det betänkande som lagutskottet avgav under våren 1998 tog upp dessa frågor. Det verkar som att polisen redan under många år har tillämpat återhållsamhet vid ingripanden i de nämnda fallen, trots att 24-timmarsregeln inte slopats.

Vidare kan man se att detta skulle innebära en betydande belastning på de ersättningsprövande myndigheterna. Men om jag spetsar till det skulle min tolkning kunna vara att utskottsmajoriteten tycker att det är helt i sin ordning att det begås rättsövergrepp mot vissa människor utan att de har rätt till ersättning för den kränkning som de utsatts för.

En annan fråga som har tagits upp är just kostnaderna för sloandet av 24-timmarsregeln. Här vill jag poängtera det som jag tidigare sade, att den enskilda människans intresse får inte värderas i kronor och ören. Penningpolitiken får inte gå före det strikt rättsliga. Människors fri- och rättigheter ska värnas.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till reservation nr 2 som vi har avgett tillsammans med Folkpartiet.

Berit Adolfsson ställde en fråga om ersättning för kränkning. I betänkandet sägs det att regeringen håller på att ta fram ställningstaganden, och Justitiedepartementet håller för närvarande på att bereda frågan. Det

vore konstigt om vi skulle föregripa frågan om ersättning för kränkning, i synnerhet som justitieministern har varit tydlig i ett frågesvar här i kammaren och talat om att hon tycker att den här frågan är viktig. Det är anledningen till att Vänsterpartiet går på utskottets linje som innebär att man avstyrker den motionen.

Fru talman! Jag tänker inte beröra frågan om patientskadelagen just nu, utan jag väntar till dess att Christina Nenes presenterat ställningstaganden. Hon återkommer också till det ställningstagande som utskottets majoritet har kommit fram till, men eftersom det inte föreligger någon majoritet i kammaren har vi gjort ett annat yrkande. Men det återkommer jag till senare, efter Christina Nenes anförande.

Anf. 117 BERIT ADOLFSSON (m) replik:

Fru talman! Jag vill ställa frågan till Tasso Stafilidis: Varför blev ställningstagandet så annorlunda just när det gäller vår motion om kränkning i förhållande till den diskussion som vi hade tidigare i dag om homosexuellas rätt till adoption, en fråga som också ligger nedgrävd i en utredning, vilket inte föranledde någon tystnad från Tasso Stafilidis?

Som svar på den fråga som jag fick kan jag säga att vi har vissa svårigheter att gå med på det förslaget. Vi har vidgat cirkeln och diskuterat detta i moderaternas grupp, och vi har kommit fram till att det under vissa omständigheter kan vara bra att det finns en 24-timmarsregel.

Anf. 118 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Som svar på Berit Adolfssons fråga kan jag bara konstatera att vi helt enkelt inte vill föregripa det arbete som försiggår på departementet. Vi ser fram emot att få ett förslag och att det kommer en lagrådsremiss om hur det ska se ut. Vi ser frågan om kränkning som väldigt viktig. Vi har inte tagit ställning i frågan i sig. Vi vill se på de konkreta förslagen som kommer från den beredning som pågår.

Anf. 119 BERIT ADOLFSSON (m) replik:

Fru talman! Under dagen har det krävts svar på väldigt stora frågor som det pågår utredning om. Jag kanske kan drista mig att fråga om inte ett ställningstagande till vår motion nu kunde redovisas från Tasso Stafilidis sida.

Anf. 120 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Som jag har nämnt anser vi att frågorna är väldigt viktiga. Men vi intar inte en tydlig ståndpunkt förrän vi har sett vad regeringen säger. Vi anser att frågan om de människor som utsätts för kränkning och de människor som kanske har rätt till en ersättning på grund av den kränkning som de utsätts för som oerhört viktig.

Berit Adolfsson jämför med den fråga som tidigare behandlades i dag. Där var det samma sak. Där hänvisade avslagsyrkandet både från mig och från hela utskottet till den pågående utredningen. Det är samma inställning som vi har här.

I den andra frågan, om barn i homosexuella familjer, har Vänsterpartiet ett väldigt klart och tydligt ställningstagande. Det har inte Moderaterna. Där har inte ni tagit ställning som parti därför att ni vill vänta på

Prot.
1999/2000:59
2 februari

---

*Vissa ersättnings-
rättsliga frågor*

utredningen. I det här fallet har vi åsikter om ersättningen för kränkning, men vi vill se hur det konkreta förslaget kommer att se ut. Vi ser det som en väldigt viktig fråga.

Anf. 121 KJELL ELDENSJÖ (kd):

Fru talman! Som tidigare sagts behandlar detta betänkande ersättningsrättsliga frågor och ett antal motioner, och jag tänkte ta upp några av dessa i mitt anförande. Först vill jag emellertid yrka bifall till reservation nr 9. Jag ställer mig givetvis bakom de övriga reservationerna som kristdemokraterna undertecknat, men jag avstår från ytterligare bifallsyrkanden.

Två motioner handlar om kränkande behandling av polis under tjänsteutövning. Kränkande handlingar visar på nedvärdering och människoförakt som av den utsatta upplevs som synnerligen besvärande och som samhället och rättsväsendet med all rätt tar avstånd från och som kan ställas under rättslig prövning.

I ett uppmärksammat fall där en polisman kränkts genom att ha blivit spottad i ansiktet ansåg hovrätten inte att denna kränkning var av allvarligt slag och ansåg därför inte att polismannen var berättigad till kränkingsersättning.

Polisen utgör samhällets och enskilda individers yttersta skydd mot brott och intar därmed en särskilt utsatt position för brottsförövares aggressivitet. Vi kristdemokrater menar därför att det är av synnerlig vikt att toleransen för övergrepp hålls låg men att också integritetskränkning av polisman måste hållas på en låg nivå. Signalen från samhället måste i dessa sammanhang var entydig och klar.

Att spotta en polisman i ansiktet måste ses som en handling som bör beivras och föranleda möjlighet till kränkingsersättning. Vi kristdemokrater menar därför att lagutskottet bör ge regeringen detta till känna. Regeringen bör således i det pågående lagstiftningsarbetet ta initiativ till erforderliga lagändringar och därefter skyndsamt återkomma till riksdagen.

Fru talman! Nu något om kollektiva försäkringar. En kristdemokratisk motion uppmärksammar att efterlevande/dödsbon efter avlidna anhöriga kan ha stora problem att reda ut vilka försäkringar och tillgångar den avlidne har. Detta gäller speciellt kollektiva försäkringar. Vid dessa försäkringar finns inte individernas personnummer registrerade. Därmed får inte heller den försäkrades anhöriga alltid automatiskt besked från försäkringsbolaget, och i varje fall inte snabbt.

Mörkertalen på missade utbetalningar eller sena meddelanden om försäkringar för kollektiva försäkringar går av naturliga skäl inte att fastställa. Men oavsett detta är det givetvis för varje enskild anhörig som missar en försäkringsutbetalning eller får sent besked om en sådan högst otillfredsställande. Problemet skulle, som vi kristdemokrater ser det, kunna lösas genom att personnummerregistrering blir obligatorisk också vid kollektiva försäkringar. I vår motion och reservation begär vi därför att regeringen bör överväga att det blir obligatoriskt att införa personnummer också i de kollektiva försäkringarna.

När det gäller motion L603, som handlar om felaktig myndighetsinformation och skadeståndsansvar vid frihetsberövanden, ingår kristdemokraterna i utskottsmajoriteten som i betänkandet avstyrker motions-

kraven. Samma motionskrav togs också upp förra året, och vi hade samma ståndpunkt då. Ingenting har förändrats som föranleder något annat ställningstagande. Jag tänker därför inte argumentera speciellt i frågan utan hänvisar till utskottets motivering till beslut.

Slutligen, fru talman, vill jag nämna något om den kristdemokratiska motionen L605, i vilken begärs en översyn av patientlagens karensbeloppsregel. I motionen begärs en översyn av karensbeloppet. Motivet för en översyn belyses i motionen på entydigt sätt i ett exempel där jämförelse görs med reglerna vid trafikskadeförsäkring. Om någon kör på min bil och jag inte på något sätt är medansvarig i detta så står motpartens försäkringsbolag för hela reparationskostnaden. Någon självrisk finns inte i ett sådant fall. Men om t.ex. en läkare vid en operation skadar mig så att jag åsamkas tandvårdskostnader kan jag själv få stå för självrisken som netto är minst 1 000 kr. Ett belopp som kan vara tungt för många.

Enligt vår mening är det rimligt att regeln som handlar om karensbeloppet i skadeståndslagen ses över. Vi kristdemokrater har därför reserverat oss i utskottet till förmån för motionens krav.

Anf. 122 VIVIANN GERDIN (c):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 6. Den gäller Centerns motion och yrkande 3.

Jag vill först tala om ersättning för kränkning. Vi vet allihop, som har påtalats här tidigare i dag, att under förra året uppmärksammades ett mål i Göta hovrätt. Det har föranlett många att fundera över det svenska rättsväsendet. Vi har också med anledning av det väckt en motion i riksdagen.

Det gäller den polisman som blev bespottad och kränkt och senare av Göta hovrätt fick budskapet att det ska en polisman tåla. Brottet ansågs inte tillräckligt allvarligt enligt hovrätten för att någon form av kompensation skulle utgå.

Jag tycker att det är beklagligt att polisen inte erhåller moraliskt stöd från sin uppdragsgivare staten. Domen bidrar också till att undergräva respekten för dem som ska upprätthålla lag och ordning. Att bli bespottad är mycket kränkande. Rätt till skadestånd från gärningsmannen borde därför utgå. En lagändring måste komma till stånd som skyddar dem som i sin yrkesutövning arbetar med att upprätthålla ordning i samhället.

Det andra jag vill ta upp är skadestånd till efterlevande. Det är ett mycket märkligt förhållande i dag där gärningsmannen befrias från skadeståndsansvar om offret avlider efter en misshandel. Däremot är det möjligt att kräva gärningsmannen på ersättning om brottsoffret överlever. Denna kränkingsersättning betecknas som ett ideellt skadestånd, och det är därför som den inte skulle utgå till en avliden person. Här tycker vi att reglerna måste ändras så att gärningsmannen blir skadeståndsskyldig även när brottsoffret avlidit och att dödsboet ska kunna överta kravet gentemot gärningsmannen.

Centern har lämnat in en motion som föreslår en obligatorisk ansvarsförsäkring för den som introducerar en gentekniskt förändrad organism i begränsade försök. Vi vill att det ska råda ett strikt skadeståndsansvar. Det bör knytas till myndigheternas tillståndsprövning. Det skulle tydliggöra både ansvaret och riskerna.

Prot.
1999/2000:59
2 februari

*Vissa ersättnings-
rättsliga frågor*

Sedan gäller det karensbeloppsregeln i patientskadelagen. I dag har vi regler som säger att en patient som felbehandlas enligt den svenska hälso- och sjukvårdslagen erhåller ersättning via landstingens försäkringsbolag. Men det märkliga är att från denna ersättning, som ska kompensera lidande och extra kostnader, tar landstinget ut en självrisk enligt ett visst system. Trots att patienten inte är delaktig i felbehandlingen drabbas man av extra kostnader. Jag tycker att man borde ändra systemet även på den här punkten.

Jag har ett särskilt yttrande som gäller kollektiva försäkringar. Det har ju påtalats tidigare också att det inte utgår någon information till de efterlevande när den avlidne har omfattats av dessa kollektiva åtgärder. Jag tycker att det är väldigt viktigt att även här få till stånd ett system där det finns en skyldighet att informera de anhöriga till den som har avlidit.

Efter det att vi hade diskuterat detta i lagutskottet skrev jag några rader i en tidning om hur det förhåller sig. Jag fick många reaktioner på detta. Strax före jul fick jag också brev från två personer som har kunnat få ut ersättning. I det ena fallet rörde det sig inte om så väldigt mycket pengar, men i det andra fallet rörde det sig om desto mer. De erhöll också retroaktiv ersättning från den dag då dödsfallet inträffade. Sedan kommer alltså månatliga ersättningar efter den avlidne att utgå. Jag fick ett stort tack för att jag hade uppmärksammat dem som berörs på detta. Jag tycker att vi har en skyldighet att se till att försäkringsbolagen upplyser om detta. Jag tycker att det är deras yttersta ansvar att göra det. Det är många människor som annars går miste om det som jag anser är deras rättighet.

Anf. 123 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Det finns fortfarande en hel del orättvisor i Sverige när det gäller människor som drabbas av felaktig behandling av myndigheterna. I dag gäller en regel om s.k. strikt ersättning vid frihetsberövanden. Om någon häktas eller anhålls mer än 24 timmar har den personen rätt till ersättning om den inte senare döms eller om gripandet skett på felaktiga grunder. Den här förstärkningen i den enskildas rättigheter genomfördes i och med en ny lag 1998. Men svagheten i den lagen är att den inte gäller gripanden som går under 24 timmar.

För mig och Folkpartiet är det uppenbart att ett gripande som varar i 23 timmar och 59 sekunder kan vara nog så påfrestande för den som drabbas. Att vara inlåst, borta från arbetsplatsen och familjen är naturligtvis en svår upplevelse även om det bara handlar om knappt 24 timmar. Därför föreslår Folkpartiet i sin motion att statens strikta ansvar ska omfatta även kortare frihetsberövanden, oavsett om det är fråga om formellt anhållande eller formellt gripande.

Jag är medveten om att många menar att polisen på något sätt skulle bli begränsad i sin möjlighet att gripa in vid olagliga demonstrationer, fotbollsvåld, hustrumisshandel etc. Men jag menar att det tvärtom kunde vara en trygghet för polisen att veta att det utgår en ersättning vid ett felaktigt gripande. Det behöver inte röra sig om stora belopp, men det minsta man kan begära är t.ex. ersättning för förlorad arbetsförtjänst och kanske ett mindre belopp som innebär ett erkännande av att samhället begått ett misstag.

Dessutom föreslår Folkpartiet i motionen att den här ersättningen naturligtvis ska kunna reduceras eller t.o.m. helt utebli om den gripna på ett

eller annat sätt är uppenbart medvållande. På det sättet skulle inte tveksamheten att ingripa vid t.ex. hustrumisshandel behöva bli större än vad den är nu.

Ett argument mot Folkpartiets motion som nämns i betänkandet från lagutskottet är att kostnaderna för staten skulle öka om den här rätten till ersättning utvidgades. Men om man resonerar så utgår man ju ifrån att massor av människor grips oskyldiga i dag. Ska man då slå sig till ro med det? Det är väl i så fall något vi ska försöka förändra? Med en liberal utgångspunkt blir det självklart att stå på den enskilda människans sida när det gäller att garantera hennes rättssäkerhet gentemot myndigheterna.

Fru talman! Av samma anledning väljer Folkpartiet att stå på den enskildas sida när det gäller rätt till ersättning vid myndighetsmissbruk. I vår motion föreslår vi en skärpning av ersättningsskyldigheten om en enskild drabbas av t.ex. ekonomisk skada på grund av felaktig information från myndigheterna. Det kan handla om mycket. Det kan handla om information i försäkringsärenden och socialärenden, men det kan också handla om att genomföra ett husköp eller ett byggprojekt på grundval av felaktig information om t.ex. väg- eller järnvägsbyggen. I dag har en person enligt lagtexten rätt till ersättning endast i ett begränsat antal fall när det finns särskilda skäl.

I konsekvens med vårt förra yrkande när det gäller gripanden väljer vi även här att stå på den enskildas sida. Jag tycker att det är positivt att Vänsterpartiet stöder vårt yrkande när det gäller gripanden, men jag tycker att det är synd att de inte också i konsekvensens namn stöder vårt yrkande om skydd mot myndighetsmissbruk. Jag tycker att det är samma princip. Jag tycker att den enskilda ska känna tryggheten att t.ex. en nämnd lämnar rätt information när en sådan viktig sak som t.ex. ett husköp planeras. Här behöver också den enskildas rättssäkerhet gentemot myndigheterna stärkas.

Fru talman! Det finns ingen anledning att acceptera att enskilda människor ska ha något slags självrisk när det gäller myndigheternas agerande.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 1 under mom. 1 av Folkpartiet. Jag yrkar också, liksom Tasso Stafilidis, bifall till reservation 2 under mom. 2.

Anf. 124 CHRISTINA NENES (s):

Fru talman! Vi har i dag att ta ställning till ett antal reservationer om vissa ersättningsrättsliga frågor. Det är ett område som tar upp många olika och viktiga spörsmål.

Jag tänkte börja med den nya bestämmelsen om det allmännas ansvar för felaktig myndighetsinformation som började gälla den 1 januari 1999. Den har inneburit en betydande utvidgning av det offentliga skadeståndsansvaret.

Stat och kommun är numera skyldiga att ersätta ren förmögenhetskada som en enskild person har drabbats av genom att en myndighet på grund av fel eller försummelse lämnat ut felaktiga råd eller upplysningar om det med hänsyn till omständigheterna finns särskilda skäl. Det är viktigt att påminna om att den här nya regeln gäller för allt som en myndighet informerar om. Det gäller alltså inte bara en begränsning till myndighetsinformation.

Prot.
1999/2000:59
2 februari

*Vissa ersättnings-
rättsliga frågor*

I Folkpartiets reservation tar man upp att de nya bestämmelserna utformats på ett sådant sätt att regeln riskerar att bli verkningslös och att man i stället skulle utnyttja möjligheten till jämkning vid medvållande från den skadelidandes sida.

Utskottsmajoriteten anser nu, precis som man gjorde vid förra årets behandling av ett motionsyrkande med motsvarande innehåll, att om man ska ta bort kravet på särskilda skäl skulle det sannolikt inte leda till någon utökad service för medborgarna. Det skulle nog snarare ta längre tid att få svar på frågorna då vissa myndigheter, med det här hotet om skadestånd hängande över sig, t.o.m. skulle begära att få frågorna skriftligt för att undvika missförstånd.

Då skulle vi kunna få ett samhälle med ett alltmer ohämmat skadeståndsprocessande liknande det som redan finns i t.ex. USA. Det är ett samhälle som vi socialdemokrater inte vill medverka till.

En annan sedan länge omdiskuterad och återkommande fråga är skadeståndsansvar för frihetsberövande. Här fick vi en ny lag den 1 januari 1999, som kom till för att ytterligare stärka medborgarnas ställning.

Den nya ersättningslagen har inneburit att även den som fått sin frihet inskränkt kortare tid än 24 timmar har rätt till ersättning, om det visar sig att beslutet om frihetsberövandet vilade på felaktiga grunder och därför var oriktigt. Det är alltså en utvidgning som är till gagn för att stärka medborgarnas ställning.

När det gäller frihetsberövanden under minst 24 timmar i sträck har personen i fråga rätt till ersättning av staten om t.ex. frikännande dom meddelas eller om förundersökning avslutas utan att åtal väcks.

I reservation 2 tas upp att regeringen bör lämna förslag till riksdagen som innebär ett strikt ansvar för staten för frihetsberövanden som varat mindre än 24 timmar. Också på det här området behandlade utskottet en motion med motsvarande yrkande förra året.

Den nya ersättningslagen har nu gällt i drygt ett år. Det är viktigt att den nya lagen följs upp, precis som alla andra lagar som vi stiftar här i kammaren. Men utskottet kan alltså i nuläget inte se att det finns skäl att ändra den nu gällande 24-timmarsregeln.

Fru talman! Jag går nu över till reservation 3. Den tar upp vikten av att vi snarast förtydligar lagtexten när det gäller rätten till ersättning för kränkning, speciellt vad gäller poliser som i sin yrkesutövning utsätts för brott.

I två motioner uppmärksammas ett aktuellt rättsfall, precis som har sagts här tidigare, där en polisman i samband med ett omhändertagande blivit spottad i ansiktet. Med anledning av de här två motionerna vill utskottet påminna om att Kommittén om ideell skada i ett delbetänkande lämnat förslag till vissa lagändringar när det gäller rätten till kränkingsersättning. Kommittén föreslår bl.a. att när någon blir kränkt genom brott och kränkingsersättningen ska bestämmas finns det vissa omständigheter som särskilt bör beaktas, och de ska också anges i lagen.

Som exempel kan det vara att kränkningen haft förnedrande eller skändliga inslag. Precis som Tasso Stafilidis sade i sitt anförande har justitieminister Laila Freivalds också uttalat att utgångspunkten för det pågående arbetet med en ny lagstiftning är att det ska resultera i en tydligare bestämmelse om kränkingsersättning, som också ska berättiga till full ersättning för den som utsätts för allvarliga kränkningar genom brott.

Man bör också överväga hur man bör se på vissa särskilt utsatta yrkesgrupper, t.ex. polisers och ordningsvakters möjligheter att få ersättning för de brott som de utsätts för i tjänsten.

Det pågår nu ett arbete i regeringen med att ta fram ett nytt förslag. Vi socialdemokrater tycker inte att vi ska föregripa det arbetet.

Frågan om skadestånd till efterlevande har vi också tidigare behandlat i utskottet. Nu vet vi att det kommer en lagrådsremiss under våren. I avvaktan på den yrkar utskottet likaså här avslag på reservanternas förslag.

I reservation 5 begär moderaterna att regeringen skyndsamt ska återkomma med förslag till förbättrade möjligheter till ersättning för ren förmögenhetsskada på grund av brott.

När det gäller ersättning för ren förmögenhetsskada kan ersättning enligt brottskadelagen endast utgå i vissa undantagsfall. Det kan t.ex. vara skada som orsakats av någon som vid brottstillfället hade rymt från en kriminalvårdsanstalt. Det kan också gälla i särskilt ömmande undantagsfall då den som varit utsatt för brottet fått svårigheter att försörja sig med anledning av det inträffade.

Utskottet tycker inte att det nu finns skäl att från staten gå så långt i sitt åtagande som moderaterna begär i sin reservation.

När det gäller ansvaret för GMO, dvs. genmodifierade organismer, finns det i dag ett flertal olika lagar som reglerar den användningen. Bl.a. har tillståndskrav och tillsyn nu inarbetats i miljöbalken. Från den 1 januari 1999 finns också regler om märkning. De som använder sig av GMO omfattas av reglerna om strikt ansvar för miljöskador i miljöbalken. Det finns även en rad olika speciallagar inom exempelvis transportsektorn som kan tillämpas.

Gentekniken har utvecklats oerhört snabbt. Den har skapat möjligheter till lösningar inom en rad områden, inte minst inom hälsovården. Det är naturligtvis viktigt att man noga följer den här frågan.

Regeringen tillsatte därför 1997 en bioteknikkommitté. Den har fått i uppgift att bl.a. analysera den moderna bioteknikens möjligheter och risker samt att utifrån ett framtidsperspektiv ta fram de frågor som kräver en vidareutvecklad konsekvensbedömning och inte minst en fördjupad etisk diskussion. Man ska vara klar med sitt jobb senast den 1 juni i år. Skulle det då visa sig att det behövs ytterligare lagstiftning inom området förutsätter utskottet att regeringen återkommer med det.

Jag går nu över till reservation 7, som handlar om regressrätt för utgiven sjuklön. Regeringen beslutade förra våren om direktiv till en utredning om samordning mellan skadestånd, försäkringar och andra ersättningsformer vid personskada. Utredningen har fått namnet Personskadekommittén. I kommittédirektiven sägs att frågan om regressrätt ska vara av central betydelse i kommitténs arbete. Uppdraget ska redovisas senast i juni nästa år. Med hänsyn till det pågående arbetet yrkar utskottet avslag på den moderata reservationen.

Patientskadelagen började gälla den 1 januari 1997. Den tillhör nu det obligatoriska försäkringssystemet. Den bygger i stort på den tidigare frivilliga patientförsäkringen.

Patientskadeersättning lämnas för personskador, såväl fysiska som psykiska, som en patient drabbas av i samband med hälso- och sjukvård i

Prot.
1999/2000:59
2 februari

---

*Vissa ersättnings-
rättsliga frågor*

Sverige. I patientskadlagen finns förutsättningarna för ersättning uppräknade.

Redan i den tidigare frivilliga försäkringen fanns det ett system med självrisk och andra kvalifikationskrav. Innan beslut togs om nu gällande patientskadlagen gjordes bedömningen att om självrisk skulle tas bort skulle det uppkomma ökade kostnader för hälso- och sjukvården eftersom även mindre skador då skulle behöva utredas. Varje skada kostar mellan 5 000 kr och 7 000 kr att utreda.

Den nuvarande självrisk motsvarar en tjugondel av basbeloppet, för närvarande 1 830 kr. Enligt huvudregeln åläggs alla vårdgivare, såväl offentliga som privata, att teckna försäkring som täcker ersättningsskyldigheten vid eventuell skada. Det finns ingenting som hindrar att en försäkringsgivare sätter en lägre självrisk.

Så har också skett. Bl.a. har Landstingens ömsesidiga försäkringsbolag, förkortat LÖF, beslutat om en självrisk på 1 000 kr. Innan det beslutet togs var det väl förankrat och överenskommet inom Landstingsförbundet.

Reservation 8 säger att regeringen bör initiera en översyn av bestämmelserna när det gäller självrisk i patientskadlagen.

Självklart kan det upplevas märkligt att det ska finnas en självrisk när någon annan åsamkat en skada. Men som jag tidigare sagt är det viktigt att alla lagar följs upp och utvärderas, och så sker också. Att helt ta bort självrisk skulle medföra att den totala kostnaden för försäkringen skulle öka i alltför stor utsträckning.

Den reservation som finns i betänkandet upplever jag som oklart formulerad. Som den är skriven måste det vara omöjligt för regeringen att tolka den. Vad menar ni egentligen? Menar ni att regeringen ska se över hela patientskadlagen? Eller är det enbart självrisk för tandskador som ska utredas? Det är ju det som kristdemokraternas motion handlar om. Jag har svårt att se att man bara kan plocka ut tandskador och utreda självrisk om det.

Ja, frågorna är många. Jag tror att vi alla skulle tjäna på att vi för en bredare diskussion i utskottet innan vi lägger fram en beställning till regeringen och på att vi alla sätter oss in i reglerna i patientskadlagen. Kanske kan vi få någon form av utfrågning som vi brukar ha i andra ärenden.

Med anledning av detta, fru talman, yrkar jag på återremiss när det gäller reservation 8.

Slutligen går jag över till reservation 9, som handlar om kollektiva försäkringar. Reservanten vill att utskottet ska vidhålla sin tidigare uppfattning, från 1989, om en utökad informationsplikt för försäkringsbolagen.

Jag tror egentligen inte att vi har några skilda uppfattningar vad gäller att underlätta för dödsbodelägare att få information om de försäkringar som kan finnas efter en avliden person. Men mycket har hänt sedan 1989, och vid den utfrågning som utskottet anordnade framkom också att många försäkringsbolag redan i dag har utvecklat system med regelbundna registerkontroller för att se om försäkringsfall finns.

När nu arbetet med att ta fram en ny försäkringsavtalslag pågår kommer också en mer ingående översyn att göras i syfte att underlätta före dödsbodelägarna.

Fru talman! Med detta vill jag yrka på återremiss av reservation 8, som handlar om patientskadelagen. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på de andra reservationerna.

Prot.
1999/2000:59
2 februari

Anf. 125 TREDJE VICE TALMANNEN:

Repliker har begärts, men jag vill innan replikskiftena påbörjas upp-
lysa om att ett återremissyrkande måste omfatta hela betänkandet.

*Vissa ersättnings-
rättsliga frågor*

Anf. 126 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Christina Nenes säger att lagen i förhållande till hur det var före 1989 innebär en förbättring av situationen för människor som är gripna i upp till 24 timmar, eftersom man kan få ersättning om gripandet vilar på oriktig grund. Fortfarande kvarstår dock det faktum – jag vill, fru talman, bara för tydlighetens skull upprepa det – att om man grips och sitter i någon form av fängsligt förvar i upp till 24 timmar men blir förklarad oskyldig i domstol eller om åtal över huvud taget inte väcks, har man inte någon rätt till ersättning.

Jag tycker att Christina Nenes argument om en rädsla för ett skade-
ståndsprocessande är svagt. Med de små summor som det är fråga om
måste det gå att hitta rutiner för att klara sådana här ersättningar och
uteblivna ersättningar utan ett alltför vidlyftigt processande. Här måste
återigen den enskildes skydd och rätt väga tyngre.

Anf. 127 CHRISTINA NENES (s) replik:

Fru talman! Det är i en rättsstat naturligtvis viktigt att det finns noga
preciserade regler för under vilka omständigheter staten får beröva någon
friheten och att staten har ett ansvar för sådana åtgärder att de sträcker sig
långt, om det visar sig att det är ett felaktigt gripande. Det finns ju nu
möjligheter att få ersättning med den nya ersättningslagen, om frihetsbe-
rövandet är felaktigt. Vi tycker därför i nuläget att det är en rimlig av-
vägning i lagstiftningen.

Anf. 128 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag vill bara återupprepa att det inte finns möjlighet till
ersättning om gripandet är formellt riktigt och det visar sig att personen
är oskyldigt misstänkt och alltså inte döms för någonting. Jag menar att
bristen i rättsskyddet för den enskilde kvarstår i det avseendet.

Anf. 129 CHRISTINA NENES (s) replik:

Fru talman! Jag har läst en artikel i Svenska Dagbladet som Folkpar-
tiets förre ledamot i lagutskottet Bengt Harding Olson skrivit. Han utta-
lade sig med anledning av att så få hade utnyttjat chansen att få skade-
stånd. Han skriver bl.a. att han tror att *en* förklaring till det är att polis
och åklagare inte gör så många misstag som det i debatten emellanåt görs
gällande.

Jag tror att polis och åklagare är ansvarsfulla personer, som i sin yr-
kesutövning inte griper personer om det inte finns starka skäl till det.
Skulle gripandet vara felaktigt kan man alltså få ersättning.

Anf. 130 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Jag vill instämma i den del av Christina Nenes anförande som gällde patientskadelagen och vill instämma i det yrkande som framställdes, med den förändringen att det ska avse en återremiss av hela ärendet.

Anf. 131 CHRISTINA NENES (s) replik:

Fru talman! Jag tackar för det instämmandet.

Anf. 132 KJELL ELDENSJÖ (kd) replik:

Fru talman! När det först gäller patientskadelagens karensbelopp avser det som står i reservationen naturligtvis en förutsättningslös översyn av bestämmelserna om självrisk över huvud taget. Vi vill inte motsätta oss en återremiss.

Jag vill också ta upp kollektiva försäkringar. Medan vi fortfarande har debatten i anslutning till det förra betänkandet och tillkännagivandet i det starkt kvar i minnet vill jag säga att det här är en så pass stor fråga att den mycket väl skulle kunna föranleda ett tillkännagivande om den problematik som här finns. Det tillkännagivande som vi vill ha är ganska måttligt utformat, eftersom vi där begär att regeringen ska överväga personnummerregistrering för att komma till rätta med det här problemet.

Det är fråga om människor som är helt utlämnade. De känner inte ens till sina rättigheter. Därför tycker jag att detta är viktigt. Vi funderar lite grann över varför man inte kan godta ett sådant tillkännagivande.

Vad sedan gäller ersättning för kränkning är det riktigt att det finns ett utredningsbetänkande som är under övervägande, men den här typen av kränkning har blivit mycket uppenbar genom de aktuella polisfallen. Det är därför väldigt angeläget att mycket snabbt ta tag i de här problemen. Det är därför som vi har reserverat oss på den här punkten.

Anf. 133 CHRISTINA NENES (s) replik:

Fru talman! För att börja med kollektiva försäkringar vill jag liksom jag sade i mitt anförande framhålla att vi i den frågan inte har några skilda uppfattningar. Vi tycker att det är viktigt att underlätta för dödsbodelägarna att få veta vilka försäkringar som den avlidne har haft.

Det yrkande som finns i motionen och som avser obligatorisk användning av personnummer är inte så enkelt att bifalla som det kan tyckas. Det är nämligen så att Datainspektionen har aviserat att man fr.o.m. år 2001 inte ska få använda personnummer på det här sättet. Vi tycker därför att det är viktigt att man när regeringen nu jobbar med den nya försäkringsavtalslagen kan belysa det här på ett bredare sätt.

Vi har, som sagt, inga skilda uppfattningar i frågan, men den är inte så enkel.

Vad gäller kränkningar tycker jag faktiskt att vi kan känna oss ganska trygga. Inte heller jag tycker att folk ska få spotta varandra i ansiktet, oavsett om de är poliser eller ej. Man jobbar ju nu aktivt med den här frågan, och jag tycker att vi kan lita på justitieministerns uttalande i det här ärendet.

Anf. 134 KJELL ELDENSJÖ (kd) replik:

Fru talman! Frågan om kollektiva försäkringar har tydligen varit uppe till behandling för rätt länge sedan, år 1989. Det verkar inte ha hänt så mycket på detta område, och vi har begärt ett övervägande av den här möjligheten.

Anf. 135 CHRISTINA NENES (s) replik:

Fru talman! Som jag sade i mitt anförande har det hänt ganska mycket inom det här området. Vid den utfrågning som vi hade i utskottet framkom det att försäkringsbolagen har jobbat intensivt med att underlätta för dödsbodelägarna. Det är länge sedan – om jag minns rätt var det 1989 – som lagutskottet ville utöka informationsplikten för försäkringsbolagen, och det ligger i det här arbetet.

Eftersom det här är en stor och komplex fråga tycker jag att det är viktigt att man ser över den. Vi har blivit lovade att det här problemet ska tas på allvar, och det litar vi på.

Anf. 136 YVONNE RUWAIDA (mp):

Herr talman! Jag vill bara påminna dem som lyssnar på eller läser denna debatt om att Miljöpartiet inte är representerat i lagutskottet. Därför återfinns inte heller Miljöpartiets ståndpunkter i betänkandet.

Vi stöder tre av reservationerna i betänkandet. Det gäller först den reservation som gäller ansvaret vid frihetsberövanden. Det är ett yrkande som vi också tidigare har jobbat för här i riksdagen.

Både det Ulf Nilsson och det Tasso Stafilidis har sagt i den här frågan håller vi helt och hållet med om. Det är oerhört viktigt i en rättsstat och i en demokrati att om man blir frihetsberövad och är oskyldig ska man kunna få ett skadestånd, även om det är mest symboliskt. Det är ingen mistroendeförklaring mot polis och åklagare, utan det är snarare ett sätt att försvara demokratin och enskilda människors rättstrygghet.

I och med att vi alla här i kammaren har en väldigt positiv inställning till polis och åklagare i dag borde vi inte heller vara rädda för denna förändring. Den borde inte innebära så stora kostnader, i och med att vi faktiskt är väldigt nöjda med den demokrati som vi lever i. Men sedan sker det faktiskt att människor frihetsberövas mindre än 24 timmar och är oskyldiga, och det är någonting som personligen upplevs som väldigt kränkande. Det är oerhört viktigt för att bevara tilltron till polis och åklagare, till demokratin och till rättsväsendet att man då symboliskt kan få en ersättning. Jag tycker att det här är av oerhört stor vikt.

När det gäller frågan om ansvar för genmodifierade organismer stöder vi reservationen även där. Vi anser att det är olyckligt att man inte vill ha strikt skadeståndsansvar för introduktionen av genmodifierade organismer. Det finns i dag ett ansvar när det gäller miljöskadorna men inte skador i övrigt. Det ansvaret finns i miljöbalken, och det var någonting som vi i Miljöpartiet drev fram när vi jobbade tillsammans med socialdemokraterna om miljöbalken. Det kanske är synd att man inte har det ansvaret generellt.

Vi stöder även den reservation som rör patientskadelagen. Det är väl den parlamentariska situationen i dag, dvs. att det finns en majoritet för denna reservation, som har bidragit till att man återremitterar denna fråga för att se över självriskan när det gäller patientskador, och det tycker vi

Prot.
1999/2000:59
2 februari

---

*Vissa ersättnings-
rättsliga frågor*

är positivt. Man måste tänka på det, när man ser den här frågan, att människor som kommer till sjukvården och som är sjuka ofta får betala väldigt stora summor med pengar på en gång för att få vård. Så är det i dag. Även om vi har ett högkostnadsskydd är det oftast en ganska stor belastning på enskilda människors ekonomi. Samtidigt innebär det ett otroligt lidande att ha blivit åsamkad en skada vid denna behandling. Vi tycker att det är oerhört värdefullt att man egentligen ska slopa den här självriskan, och därför välkomnar vi att man återremitterar den här frågan för att se över hur det ser ut med självriskan och vilken innebörd det skulle ha om man skulle ta bort den. Vi ser det alltså som positivt att man kommer att göra det.

Som sagt var stöder vi dessa tre reservationer, men i dag kommer frågan att bordläggas, så vi kommer inte att rösta om de här frågorna i dag.

Anf. 137 CHRISTINA NENES (s):

Herr talman! För att förtydliga mig vill jag säga att jag begär återremiss av hela betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter 15 §.)

*Vissa frågor i samband
med fastighetsköp,
m.m.*

15 § Vissa frågor i samband med fastighetsköp, m.m.

Föredrogs

laguskottets betänkande 1999/2000:LU7

Vissa frågor i samband med fastighetsköp, m.m.

Anf. 138 VIVIANN GERDIN (c):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till motionen L906 som ingår i laguskottets betänkande nr 7. Den rör ökade kompetenskrav för fastighetsvärderingsmän och besiktningsförrättare.

Jag har också i min motion skrivit och klargjort att årligen förekommer ca 20 000 tvister varav ca 2 000 går till domstol därför att kompetensen skiftar och oklarheter råder om vem som ska ta ansvaret när husköparen upptäcker att huset dolt fukt, mögel och röta. Det här är en väldigt stor tragedi för de människor som drabbas, därför att hela deras ekonomi slås i spillror.

Under fjolåret visades också i TV 4 hur besiktningsförrättare med mycket kort tids mellanrum kom fram till helt skilda resultat vid besiktningar av en villa som bytte ägare. Den första besiktningsförrättaren hittade just inga fel alls medan den andra hittade flera fel.

Det är klart att en förbättrad utbildning för de personer som utför besiktning och värdering skulle kunna underlätta, och eftersom det finns en differens bland dagens värderare är jag av den åsikten att man bör höja kompetensen. Men man bör också klargöra vilka skyldigheter besiktningsförrättare har, dvs. vad som ska vara obligatoriskt och vad som ska ingå vid en besiktning. Då tror jag att vi kan komma till rätta med de missförhållanden som förekommer i dag.

Jag har ingenting mer att tillföra i den här frågan, utan yrkar bifall till reservationen.

Anf. 139 NIKOS PAPADOPOULOS (s):

Herr talman! Jag vill redan från början yrka avslag på den reservation som framförts av Viviann Gerdin.

I sin reservation framhåller Viviann Gerdin att ett fastighetsköp för många människor innebär den kanske största investering som de genomför under sin livstid. Fastighetsköpen är mycket viktiga för köparna. Därför anlitar många sakkunniga fastighetsmäklare och fastighetsvärderare för att underlätta köpen samt för att minimera riskerna att göra fel vid investeringsbedömningen. Enligt reservationen saknar de personer som anlitas många gånger lämplig utbildning och den kompetens som behövs för uppdraget, och många gånger har det gjorts fel under besiktningen, vilket förorsakar ekonomiska förluster för många fastighetsköpare.

Vidare anser reservanten att felaktiga värderingar av de olika mäklarna var en bidragande orsak till många av de konkurser som inträffade under 1990-talet.

I reservationens första yrkande kräver Viviann Gerdin att de personer som sysslar med fastighetsaffärer, t.ex. fastighetsvärderare och besiktningsförrättare, ska ha en treårig högskoleutbildning med 20 veckors specialistutbildning.

Herr talman! När någon vill köpa en fastighet vänder sig de flesta till en fastighetsmäklarfirma, en bank eller ett kreditinstitut. På det sättet kan man få en viss trygghet genom att fastighetsmäklarlagen beaktas och följs. I lagen framgår det att fastighetsmäklaren ska ha en tillfredsställande utbildning, vara pålitlig och i övrigt ska vara lämplig som fastighetsmäklare. I fastighetsmäklarförordningen föreskrivs alla de ämnen som ska inkluderas i fastighetsmäklarens utbildning.

Herr talman! Många fastighetsvärderare och besiktningsförrättare anlitas av banker och kreditinstitut som i sin tur ställer höga krav på deras kompetens och integritet.

Erfarenheterna från 1990-talet visar att utbildnings- och kompetenskravet har förstärkts. Det blir då ännu mer självklart att bankernas och andra kreditinstituts krav på fastighetsvärderarnas kompetens och utbildning är höga.

Fastighetsköp är den största investeringen för många under deras livstid. Därför är det viktigt att iaktta stor försiktighet och kontrollera att man anlitar en seriös och kompetent fastighetsmäklare. En seriös fastighetsmäklare ska t.ex. vara registrerad hos länsstyrelsen i det län där han utövar sin verksamhet.

Enligt fastighetsmäklarlagen ska fastighetsmäklare ha en försäkring som täcker skadeståndsskyldigheten upp till 1,5 miljoner kronor för varje skadeståndsfall.

I reservationen påpekas att både fastighetsvärderare och besiktningsförrättare ska ha en obligatorisk ansvarsförsäkring upp till 20 basbelopp, dvs. 730 000 kr.

Erfarenheten visar att den livsviktiga affär som fastighetsköparen vill genomföra utkristalliseras i det faktum att hon bör anlita personer som är kompetenta och har en täckande försäkring i sin verksamhet.

Prot.
1999/2000:59
2 februari

*Vissa frågor i samband
med fastighetsköp,
m.m.*

Herr talman! Med hänvisning till detta vill jag yrka bifall till hemställan i betänkandet och avslag på reservationen.

Anf. 140 VIVIANN GERDIN (c) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att förtydliga mig och yrka bifall till reservationen och inte till motionen, som jag sade tidigare.

Vad det gäller min motion vill jag säga att jag har några konkreta exempel. Man har råkat ut för att köpa ett hus där de dolda felen kom upp i efterhand. Det har sedan också lett till rättegång. Fortfarande – efter den första omgången i rätten – har man inte kunnat påtala vilket säljarens eller besiktningsmannens ansvar var.

En seriös fastighetsmäklare har givit i uppdrag åt en seriös besiktningsman att utföra denna besiktning. Men vad som har ingått, vad som var obligatoriskt och vad som inte var det är oklart. I domslutet framgår det att man inte har ansett att mäklaren eller besiktningsmannen har gjort något fel.

Det tragiska i ett av dessa konkreta fall är att den villa som kostade 450 000 helt plötsligt har stigit i pris med ytterligare 350 000 på grund av alla kostnader för sanering. Det är mycket tragiskt att det kan förekomma. De har inte fått ut mer än ca 50 000 i ersättning.

Anf. 141 NIKOS PAPADOPOULOS (s) replik:

Herr talman! Det är olyckligt att det har hänt. Det har kostat väldigt mycket.

En fastighetsmäklare är väldigt kunnig när det gäller att se fel. Det finns alltid fastighetsmäklare eller kunniga personer som är mycket duktiga. Andra är mindre duktiga.

Herr talman! Om det är den största affären i mitt liv ska jag också personligen se till att vända mig till banken eller kreditinstitutet om jag ska få en kredit. Det är de som har ansvaret, eftersom de anställer fastighetsvärderare och besiktningsförrättare. Då är det de som tar ansvaret. De har ansvaret för sådana olyckor. Detta fall var olyckligt, men man ska vända sig till dessa personer och till fastighetsmäklare som kan detta.

Anf. 142 VIVIANN GERDIN (c) replik:

Herr talman! Jag har full förståelse för att det inte är så lätt. Alla parter som har varit inblandade har försökt göra sitt bästa. Det är helt klart att något glappar i lagstiftningen, eftersom det till syvende och sist blir köparen som får stå för kostnaderna.

Jag tror inte heller att alla besiktningsmän och värderare saknar kompetens. Kompetensen varierar väldigt mycket. Inom en region finns det kanske mer och inom en annan region lite mindre.

Till syvende och sist finns det i alla fall i dag en tendens till att köparen själv får stå för skulden om han eller hon gör en affär och inte i förväg, innan kontrakt tecknas, upptäcker att det finns mögel.

Anf. 143 NIKOS PAPADOPOULOS (s) replik:

Herr talman! Det är olyckligt att det är så, men om köparen anlitar mäklare, bank eller kreditinstitut som har försäkring begränsas åtminstone den olycka man kan råka ut för.

Anf. 144 ELIZABETH NYSTRÖM (m):

Herr talman! För två år sedan uppdrog riksdagen åt regeringen att återkomma med förslag till vissa ändringar i fastighetsmäklarlagen som rör fastighetsmäklares rätt att vid en företagsöverlåtelse själv sköta hela uppdraget, dvs. även sälja fastighet där företaget bedrivs. Enligt vad utskottet erfarit arbetar Justitiedepartementet med frågan.

Riksdagen har ett stort ansvar för att följa upp sina beslut. Vissa frågor som initieras av riksdagen kan möjligen uppfattas som så små och bagatellartade att regeringen inte tar itu med dem omedelbart och med full effekt. För den enskilde som berörs kan däremot frågan vara mycket viktig och allvarig. Detta är uppenbarligen en sådan fråga, och det är bra att utskottsmajoriteten ger regeringen en liten puff för att något ska hända. Jag skulle naturligtvis gärna ha sett att även ordet ”skyndsamt” funnits med i majoritetsskrivningen.

Förhoppningsvis räcker det att regeringen nu uppmärksammas på att riksdagen håller ögonen på att något ska hända och att vi därmed ska slippa stå här om ett år igen och upprepa samma sak.

Med tanke på med vilket dröjsmål som regeringen behandlar de ärenden som riksdagen initierar är det kanske inte så konstigt att utskottsmajoriteten inte väljer att ge något uppdrag åt regeringen att återkomma med förslag på en företagsmäklarlag, som krävs i motion L901, även om utskottet när samma fråga behandlades våren 1998 ansåg att det föreföll ändamålsenligt med skyddslagstiftning av något slag för de privatpersoner som avser att ge sig in i näringsverksamhet genom att överta en befintlig rörelse. I stället utgår man från att regeringen tar sådana initiativ om de är motiverade.

Det är kanske klädsamt att inta en sådan hållning från majoritetens sida med tanke på vilken låg prioritet regeringen tycks behandla riksdagsinitiativ med, men det ger sannerligen inget smickrande intryck av synen på riksdagens makt.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag understryka att utskottet var enigt i sitt svar vad gäller fastighets- och företagsmäklare, men min förhoppning är att regeringen verkligen förstår allvaret i detta ärende. Därför blir givetvis min och hela utskottets fråga följande: När kommer regeringen med en proposition i detta ärende?

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.17 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då dagens votering skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

Prot.
1999/2000:59
2 februari

*Vissa frågor i samband
med fastighetsköp,
m.m.*

Prot.
1999/2000:59
2 februari

Beslut

KU8 Riksdagsförvaltningens årsredovisning för verksamhetsåret 1998

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KU9 Justitieombudsmännens ämbetsberättelse vid riksmötet 1999/2000

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KU10 Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsändenas handläggning

Kammaren godkände utskottets anmälan.

Utskottets betänkande lades till handlingarna.

JuU4 Processrättsliga frågor

Mom. 5 (avskaffande av specialdomstolarna)

1. utskottet
2. res. 2 (m, fp)

Votering:

227 för utskottet

90 för res. 2

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 38 v, 37 kd, 15 c, 16 mp

För res. 2: 75 m, 15 fp

Frånvarande: 10 s, 7 m, 5 v, 5 kd, 3 c, 2 fp

Mom. 7 (Advokatsamfundets disciplinnämnd)

1. utskottet
2. res. 3 (fp)

Votering:

301 för utskottet

17 för res. 3

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 75 m, 38 v, 36 kd, 15 c, 16 mp

För res. 3: 1 kd, 16 fp

Frånvarande: 10 s, 7 m, 5 v, 5 kd, 3 c, 1 fp

Mom. 12 (forum vid skadeståndskrav på grund av felaktig myndighetsutövning)

1. utskottet
2. res. 7 (m, kd, fp)

Votering:

190 för utskottet

129 för res. 7

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 38 v, 15 c, 16 mp

För res. 7: 76 m, 37 kd, 16 fp

Frånvarande: 10 s, 6 m, 5 v, 5 kd, 3 c, 1 fp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

JuU5 Ekonomisk brottslighet

Mom. 2 (kartläggning av åklagarväsendets ekobrottsbekämpning)

1. utskottet
2. res. 1 (m, kd, fp)

Votering:

190 för utskottet

129 för res. 1

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 38 v, 15 c, 16 mp

För res. 1: 76 m, 37 kd, 16 fp

Frånvarande: 10 s, 6 m, 5 v, 5 kd, 3 c, 1 fp

Mom. 3 (effektiviteten i brottsbekämpningen)

1. utskottet
2. res. 2 (m, kd, fp)

Votering:

190 för utskottet

129 för res. 2

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 38 v, 15 c, 16 mp

För res. 2: 76 m, 37 kd, 16 fp

Frånvarande: 10 s, 6 m, 5 v, 5 kd, 3 c, 1 fp

Mom. 5 (Ekorådet)

1. utskottet
2. res. 4 (m, fp)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot.

1999/2000:59

2 februari

LU3 Homosexuella och barn

Mom. 1 (lagförslag om adoption)

Yrkanden:

1. utskottet
2. utskottets hemställan med den ändring som föranleddes av bifall till mot. L406 yrk. 1 (mp)

Votering:

260 för utskottet

15 för mot.

43 avstod

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 74 m, 1 v, 37 kd, 14 c, 13 fp, 1 mp

För mot.: 1 fp, 14 mp

Avstod: 1 s, 2 m, 36 v, 1 c, 2 fp, 1 mp

Frånvarande: 10 s, 6 m, 6 v, 5 kd, 3 c, 1 fp

Carl Fredrik Graf (m) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 2–9

Kammaren biföll utskottets hemställan.

LU4 Sjöfylleri

Kammaren biföll utskottets hemställan.

LU5 Konsumentpolitiska frågor

Mom. 1 (konsumentpolitikens framtida inriktning)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (fp)

Förberedande votering:

Kammaren biträdde res. 1 med acklamation.

Huvudvotering:

209 för utskottet

76 för res. 1

33 avstod

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 37 v, 37 kd, 15 c

För res. 1: 76 m

Avstod: 1 s, 16 fp, 16 mp

Frånvarande: 10 s, 6 m, 6 v, 5 kd, 3 c, 1 fp

Mom. 2 (konsumentarbetet inom EU)

Yrkanden:

1. utskottet
2. mot. L714 yrk. 4, 5, 6 (mp)

Votering:

301 för utskottet
16 för mot.
32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 75 m, 38 v, 37 kd, 15 c, 16 fp

För mot.: 16 mp

Frånvarande: 11 s, 7 m, 5 v, 5 kd, 3 c, 1 fp

Mom. 5 (tillämplig lag vid elektronisk handel)

1. utskottet
2. res. 4 (kd, m)

Votering:

205 för utskottet
113 för res. 4
31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 38 v, 15 c, 15 fp, 16 mp

För res. 4: 76 m, 37 kd

Frånvarande: 10 s, 6 m, 5 v, 5 kd, 3 c, 2 fp

Mom. 9 (lokal konsumentverksamhet)

1. utskottet
2. res. 5 (c, fp)

Votering:

287 för utskottet
31 för res. 5
31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 75 m, 38 v, 37 kd, 16 mp

För res. 5: 15 c, 16 fp

Frånvarande: 10 s, 7 m, 5 v, 5 kd, 3 c, 1 fp

Mom. 17 (kreditprövning)

1. utskottet
2. res. 6 (c, fp)

Votering:

287 för utskottet
31 för res. 6
31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot.

1999/2000:59

2 februari

Prot.
1999/2000:59
2 februari

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 121 s, 76 m, 38 v, 36 kd, 16 mp
För res. 6: 15 c, 16 fp
Frånvarande: 10 s, 6 m, 5 v, 6 kd, 3 c, 1 fp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

LU6 Vissa ersättningsrättsliga frågor

Återförvisningsyrkande (s)

För bifall räckte att en tredjedel av de röstande anslöt sig till detta.

Förste vice talmannen konstaterade att minst en tredjedel av de röstande hade bifallit återförvisningsyrkandet.

Kammaren hade således med acklamation bifallit återförvisning av ärendet till utskottet för ytterligare beredning.

LU7 Vissa frågor i samband med fastighetsköp, m.m.

Mom. 3 (fastighetsvärderare m.fl.)

1. utskottet

2. res. (c)

Votering:

303 för utskottet

14 för res.

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 74 m, 38 v, 37 kd, 1 c, 16 fp, 16 mp

För res.: 14 c

Frånvarande: 10 s, 8 m, 5 v, 5 kd, 3 c, 1 fp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

16 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 1 februari

1999/2000:209 av *Carl Fredrik Graf* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Företagsflykten från Sverige

1999/2000:210 av *Per Bill* (m) till utbildningsminister Thomas Östros
Forskningspolitiken

1999/2000:211 av *Per Westerberg* (m) till näringsminister Björn Rosengren

Åtgärder för att locka företag och arbetskraft till Sverige

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 8 februari.

17 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 2 februari

1999/2000:489 av *Britt-Marie Danestig* (v) till utbildningsminister Thomas Östros

Förlängd tandhygienistutbildning

1999/2000:490 av *Marie Engström* (v) till näringsminister Björn Rosengren

Åtgärder inom regionalpolitiken

1999/2000:491 av *Amanda Agestav* (kd) till justitieminister Laila Freivalds

Åldersgräns på pornografiska tidningar

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 8 februari.

18 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 2 februari

1999/2000:464 av *Owe Hellberg* (v) till kulturminister Marita Ulvskog
Folkbildningsrådet

1999/2000:466 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till justitieminister Laila Freivalds

Polisen i Stockholm

1999/2000:467 av *Bertil Persson* (m) till statsminister Göran Persson
Svenska STASI-spioner

1999/2000:468 av *Inger Davidson* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Förtydligande av socialtjänstlagen

1999/2000:469 av *Inger Davidson* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Föräldrastödande verksamhet

1999/2000:470 av *Inger Davidson* (kd) till statsrådet Ingela Thalén
Kommersiell sexuell exploatering av barn

1999/2000:471 av *Inger Lundberg* (s) till socialminister Lars Engqvist
Assistansersättning för äldre

1999/2000:472 av *Inger Lundberg* (s) till statsrådet Ingela Thalén
Översyn av underhållstöd

Prot.
1999/2000:59
2 februari

1999/2000:473 av *Kenth Skårvik* (fp) till näringsminister Björn Rosengren
Riksväg 40 mellan Borås och Jönköping
1999/2000:474 av *Maud Ekendahl* (m) till miljöminister Kjell Larsson
Bilskrotningspremien
1999/2000:476 av *Kenneth Lantz* (kd) till statsrådet Ingela Thalén
Försäkringskassorna och förebyggande hälsovård
1999/2000:479 av *Maria Larsson* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Förstärkt anställningsstöd
1999/2000:480 av *Tuve Skånberg* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Ökad alkohol- och tobakskonsumtion
1999/2000:481 av *Chatrine Pålsson* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Kvaliteten i vården
1999/2000:483 av *Inger René* (m) till socialminister Lars Engqvist
Plötslig spädbarnsdöd

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 8 februari.

19 § Kammaren åtskildes kl. 16.18.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 11 § anf. 25
(delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 13 § anf. 88 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 14 § anf. 135 (delvis och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Prot.
1999/2000:59
2 februari

---

1 § Utökning av antalet extra suppleanter i konstitutionsutskottet och bostadsutskottet.....	1
2 § Val av extra suppleanter i konstitutionsutskottet och bostadsutskottet.....	1
3 § Anmälan om kompletteringsval till Europarådets svenska delegation.....	1
4 § Meddelande om information från regeringen.....	2
5 § Hänvisning av ärende till utskott.....	2
6 § Riksdagsförvaltningens årsredovisning för verksamhetsåret 1998.....	2
Konstitutionsutskottets betänkande 1999/2000:KU8.....	2
(Beslut fattades efter 15 §.).....	2
7 § Justitieombudsmännens ämbetsberättelse vid riksmötet 1999/2000.....	2
Konstitutionsutskottets betänkande 1999/2000:KU9.....	2
(Beslut fattades efter 15 §.).....	2
8 § Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning.....	3
Konstitutionsutskottets betänkande 1999/2000:KU10.....	3
Anf. 1 PER UNCKEL (m).....	3
Anf. 2 PÄR AXEL SAHLBERG (s).....	5
Anf. 3 KENNETH KVIST (v).....	6
Anf. 4 INGVAR SVENSSON (kd).....	8
Anf. 5 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	8
Anf. 6 PER LAGER (mp).....	9
(Beslut fattades efter 15 §.).....	10
9 § Processrättsliga frågor.....	10
Justitieutskottets betänkande 1999/2000:JuU4.....	10
Anf. 7 ANDERS G HÖGMARK (m).....	10
Anf. 8 INGEMAR VÄNERLÖV (kd).....	12
Anf. 9 SIW PERSSON (fp).....	14
Anf. 10 KIA ANDREASSON (mp).....	15
Anf. 11 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s).....	16
Anf. 12 ANDERS G HÖGMARK (m).....	19
Anf. 13 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s).....	19
Anf. 14 ANDERS G HÖGMARK (m).....	20
Anf. 15 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s).....	20
(Beslut fattades efter 15 §.).....	20
10 § Ekonomisk brottslighet.....	20
Justitieutskottets betänkande 1999/2000:JuU5.....	20
Anf. 16 ANDERS G HÖGMARK (m).....	20
Anf. 17 INGEMAR VÄNERLÖV (kd).....	23
Anf. 18 SIW PERSSON (fp).....	23
Anf. 19 MÄRTA JOHANSSON (s).....	24
Anf. 20 ANDERS G HÖGMARK (m) replik.....	27

Anf. 21	MÄRTA JOHANSSON (s) replik.....	27
Anf. 22	ANDERS G HÖGMARK (m) replik.....	27
Anf. 23	MÄRTA JOHANSSON (s) replik.....	28
Anf. 24	KIA ANDREASSON (mp).....	28
	(Beslut fattades efter 15 §.).....	29
11 §	Homosexuella och barn.....	29
	Lagutskottets betänkande 1999/2000:LU3.....	29
Anf. 25	MARINA PETTERSSON (s).....	29
Anf. 26	TASSO STAFILIDIS (v).....	30
Anf. 27	VIVIANN GERDIN (c).....	33
Anf. 28	TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	34
Anf. 29	VIVIANN GERDIN (c) replik.....	34
Anf. 30	TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	34
Anf. 31	VIVIANN GERDIN (c) replik.....	34
Anf. 32	MARINA PETTERSSON (s) replik.....	34
Anf. 33	VIVIANN GERDIN (c) replik.....	34
Anf. 34	MARINA PETTERSSON (s) replik.....	34
Anf. 35	VIVIANN GERDIN (c) replik.....	35
Anf. 36	ANA MARIA NARTI (fp).....	35
Anf. 37	TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	35
Anf. 38	ANA MARIA NARTI (fp) replik.....	36
Anf. 39	YVONNE RUWAIDA (mp).....	36
Anf. 40	VIVIANN GERDIN (c) replik.....	37
Anf. 41	YVONNE RUWAIDA (mp) replik.....	37
Anf. 42	VIVIANN GERDIN (c) replik.....	38
Anf. 43	YVONNE RUWAIDA (mp) replik.....	38
Anf. 44	HILLEVI LARSSON (s).....	38
Anf. 45	MARINA PETTERSSON (s) replik.....	40
Anf. 46	HILLEVI LARSSON (s) replik.....	40
Anf. 47	BERIT ADOLFSSON (m).....	40
Anf. 48	TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	41
Anf. 49	BERIT ADOLFSSON (m) replik.....	41
Anf. 50	TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	41
Anf. 51	BERIT ADOLFSSON (m) replik.....	42
Anf. 52	KJELL ELDENSJÖ (kd).....	42
Anf. 53	YVONNE RUWAIDA (mp) replik.....	43
Anf. 54	KJELL ELDENSJÖ (kd) replik.....	43
Anf. 55	YVONNE RUWAIDA (mp) replik.....	43
Anf. 56	KJELL ELDENSJÖ (kd) replik.....	43
Anf. 57	TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	44
Anf. 58	KJELL ELDENSJÖ (kd) replik.....	44
Anf. 59	TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	44
Anf. 60	KJELL ELDENSJÖ (kd) replik.....	44
Anf. 61	RIGMOR STENMARK (c).....	45
Anf. 62	MARINA PETTERSSON (s) replik.....	45
Anf. 63	RIGMOR STENMARK (c) replik.....	46
Anf. 64	MARINA PETTERSSON (s) replik.....	46
Anf. 65	RIGMOR STENMARK (c) replik.....	46
Anf. 66	TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	46

Anf. 67 RIGMOR STENMARK (c) replik	46
Anf. 68 TASSO STAFILIDIS (v) replik	46
Anf. 69 RIGMOR STENMARK (c) replik	47
Anf. 70 TUVE SKÅNBERG (kd)	47
Anf. 71 YVONNE RUWAIDA (mp) replik	49
Anf. 72 TUVE SKÅNBERG (kd) replik	49
Anf. 73 YVONNE RUWAIDA (mp) replik	50
Anf. 74 TUVE SKÅNBERG (kd) replik	50
Anf. 75 TASSO STAFILIDIS (v) replik	51
Anf. 76 TUVE SKÅNBERG (kd) replik	51
Anf. 77 TASSO STAFILIDIS (v) replik	52
Anf. 78 TUVE SKÅNBERG (kd) replik	52
Anf. 79 HILLEVI LARSSON (s) replik	53
Anf. 80 TUVE SKÅNBERG (kd) replik	53
Anf. 81 HILLEVI LARSSON (s) replik	53
Anf. 82 TUVE SKÅNBERG (kd) replik	54
Anf. 83 YVONNE RUWAIDA (mp)	54
Anf. 84 TUVE SKÅNBERG (kd)	55
Anf. 85 YVONNE RUWAIDA (mp)	55
Anf. 86 TUVE SKÅNBERG (kd)	56
Anf. 87 YVONNE RUWAIDA (mp)	56
(Beslut fattades efter 15 §.)	56
12 § Sjöfylleri	56
Lagutskottets betänkande 1999/2000:LU4	56
(Beslut fattades efter 15 §.)	57
13 § Konsumentpolitiska frågor	58
Lagutskottets betänkande 1999/2000:LU5	58
Anf. 88 BERIT ADOLFSSON (m)	58
Anf. 89 KJELL ELDENSJÖ (kd)	60
Anf. 90 VIVIANN GERDIN (c)	61
Anf. 91 ANA MARIA NARTI (fp)	62
Anf. 92 KARIN OLSSON (s)	63
Anf. 93 BERIT ADOLFSSON (m) replik	66
Anf. 94 KARIN OLSSON (s) replik	67
Anf. 95 BERIT ADOLFSSON (m) replik	67
Anf. 96 KARIN OLSSON (s) replik	67
Anf. 97 KJELL ELDENSJÖ (kd) replik	67
Anf. 98 KARIN OLSSON (s) replik	68
Anf. 99 KJELL ELDENSJÖ (kd) replik	68
Anf. 100 KARIN OLSSON (s) replik	68
Anf. 101 VIVIANN GERDIN (c) replik	68
Anf. 102 KARIN OLSSON (s) replik	69
Anf. 103 VIVIANN GERDIN (c) replik	69
Anf. 104 TANJA LINDERBORG (v)	69
Anf. 105 BERIT ADOLFSSON (m) replik	70
Anf. 106 TANJA LINDERBORG (v) replik	71
Anf. 107 BERIT ADOLFSSON (m) replik	71
Anf. 108 TANJA LINDERBORG (v) replik	71
Anf. 109 KJELL ELDENSJÖ (kd) replik	71

Anf. 110 TANJA LINDERBORG (v) replik	72
Anf. 111 YVONNE RUWAIDA (mp).....	72
Anf. 112 KARIN OLSSON (s)	74
Anf. 113 YVONNE RUWAIDA (mp).....	75
Anf. 114 KARIN OLSSON (s)	75
(Beslut fattades efter 15 §.)	75
14 § Vissa ersättningsrättsliga frågor	76
Lagutskottets betänkande 1999/2000:LU6.....	76
Anf. 115 BERIT ADOLFSSON (m).....	76
Anf. 116 TASSO STAFILIDIS (v)	77
Anf. 117 BERIT ADOLFSSON (m) replik.....	79
Anf. 118 TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	79
Anf. 119 BERIT ADOLFSSON (m) replik.....	79
Anf. 120 TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	79
Anf. 121 KJELL ELDENSJÖ (kd).....	80
Anf. 122 VIVIANN GERDIN (c).....	81
Anf. 123 ULF NILSSON (fp)	82
Anf. 124 CHRISTINA NENES (s)	83
Anf. 125 TREDJE VICE TALMANNEN.....	87
Anf. 126 ULF NILSSON (fp) replik.....	87
Anf. 127 CHRISTINA NENES (s) replik	87
Anf. 128 ULF NILSSON (fp) replik.....	87
Anf. 129 CHRISTINA NENES (s) replik	87
Anf. 130 TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	88
Anf. 131 CHRISTINA NENES (s) replik	88
Anf. 132 KJELL ELDENSJÖ (kd) replik	88
Anf. 133 CHRISTINA NENES (s) replik	88
Anf. 134 KJELL ELDENSJÖ (kd) replik	89
Anf. 135 CHRISTINA NENES (s) replik	89
Anf. 136 YVONNE RUWAIDA (mp).....	89
Anf. 137 CHRISTINA NENES (s)	90
(Beslut fattades efter 15 §.)	90
15 § Vissa frågor i samband med fastighetsköp, m.m.	90
Lagutskottets betänkande 1999/2000:LU7.....	90
Anf. 138 VIVIANN GERDIN (c).....	90
Anf. 139 NIKOS PAPADOPOULOS (s).....	91
Anf. 140 VIVIANN GERDIN (c) replik.....	92
Anf. 141 NIKOS PAPADOPOULOS (s) replik.....	92
Anf. 142 VIVIANN GERDIN (c) replik.....	92
Anf. 143 NIKOS PAPADOPOULOS (s) replik.....	92
Anf. 144 ELIZABETH NYSTRÖM (m)	93
Ajournering.....	93
Återupptagna förhandlingar	93
Beslut	94
KU8 Riksdagsförvaltningens årsredovisning för verksamhetsåret 1998.....	94
KU9 Justitieombudsmännens ämbetsberättelse vid riksmötet 1999/2000.....	94

KU10 Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning.....	94
JuU4 Processrättsliga frågor.....	94
JuU5 Ekonomisk brottslighet.....	95
LU3 Homosexuella och barn.....	96
LU4 Sjöfylleri.....	96
LU5 Konsumentpolitiska frågor.....	96
LU6 Vissa ersättningsrättsliga frågor.....	98
LU7 Vissa frågor i samband med fastighetsköp, m.m.....	98
16 § Anmälan om interpellationer.....	98
17 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	99
18 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	99
19 § Kammaren åtskildes kl. 16.18.....	100

Prot.
1999/2000:59
2 februari

Prot.
1999/2000:59
2 februari

Elanders Gotab, Stockholm 2000